

Scientific Research Priorities – 2017: theoretical and practical value

Edited by

**Dariusz Woźniak
Oleksandr Kendiukhov**

Scientific Research Priorities – 2017: theoretical and practical value

***Proceedings of the
International Scientific and Practical Conference
22th-23th of June 2017***

***Wyższa Szkoła Biznesu – National-Louis University
Nowy Sacz, Poland***

Volume 1

Edited by

Dariusz Woźniak, Oleksandr Kendiukhov

Nowy Sącz, Poland, 2017

Reviewers:

Dr **Dariusz Woźniak** (College of Social and Computer Science, Wyższa Szkoła Biznesu – National-Louis University, Poland)

Prof. **Oleksandr Kendiukhov** (Zaporizhzhya National University, Ukraine)

Proceedings of International Scientific Conference “Scientific Research Priorities – 2017: theoretical and practical value”, Nowy Sącz, Poland, 22th-23th of June 2017, Wyższa Szkoła Biznesu – National-Louis University, Nowy Sącz

Proceedings of International scientific and practical conference “Scientific Research Priorities – 2017: theoretical and practical value” include theses of reports of conference participants in the fields such as: actual problems of Social Sciences (Economics, Psychology and Sociology, Political Science); future directions of research in the humanities (Pedagogics, History, Philosophy, Culture and religion, literature); priorities for applied Scientific Researches (information technologies medicine, engineering, architecture and construction, agricultural science).

These Proceedings are intended for scientists, entrepreneurs, professors, postgraduates, and students.

© Copyright by Wyższa Szkoła Biznesu - National-Louis University in Nowy Sącz, 2017 (2017, Vol. 1)

eISBN 978-83-88421-95-2

Publisher:

Wyższa Szkoła Biznesu – National-Louis University
ul. Zielona 27
33-300 Nowy Sącz
www.wsb-nlu.edu.pl

CONTENTS

SECTION 1. Actual problems of social sciences (economic sciences, psychology and sociology, political science)

Боковець Вікторія Вікторівна ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ В СУЧАСНОМУ ОСВІТЯНСЬКОМУ ПРОСТОРІ	7
Бурковська Зоряна ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ ПРОЦЕСИ: СУТНІСТЬ, СТРАТЕГІЇ, ТЕХНОЛОГІЇ.....	8
Гатаулліна Ельміра Іреківна ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРА В УКРАЇНІ	10
Голубєва Вікторія Олегівна ПРАВОВІ АСПЕКТИ «ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ»	12
Далевська Тетяна Анатоліївна ІНСТИТУЦІЙНА АРХІТЕКТОНІКА БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇН	13
Dulina Oksana THE INTERNAL CONTROL SYSTEM IN PUBLIC ADMINISTRATION BODIES: THE ESSENCE OF THE CONCEPT	14
Kendiukhov Ihor SOME NOTES ON THE PREREQUISITES OF SUSTAINABLE ECONOMIC GROWTH..	16
Кендюхов Олександр Володимирович, ОЦІНКА МАРКЕТИНГОВИХ СТРАТЕГІЙ	19
Климчук Альона Олегівна ОБГРУНТУВАННЯ ФАКТОРІВ ОЦІНКИ, МОТИВАЦІЇ ТА СТИМУЛЮВАННЯ ПЕРСОНАЛУ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ	21
Pakhnenko Olena ACTUAL PROBLEMS OF FINANCIAL LITERACY IN MODERN ECONOMIES	22
Popivniak Yuliia PROBLEMS OF CORPORATE INCOME TAX EXPENSES ACCOUNTING ON UKRAINIAN ENTERPRISES IN THE INTERNATIONAL CONTEXT	24
Смагло Ольга Володимирівна РЕГІОНАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	25
Stepanenko Victoriia UKRAINE'S ECONOMIC DEVELOPMENT	27
Stepanenko Nataliia THE PROSPECTS OF UKRAINE'S EUROPEAN INTEGRATION	28
Чепель Ольга Дмитрівна РЕФОРМА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ:УКРАЇНСЬКИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД	30
Чернецька Юлія Іванівна СЕРЕДОВИЩЕ РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОСТІ НАРКОЗАЛЕЖНИХ ОСІБ	32
Janusz Zaleski & Zbigniew Mogiła MODELE HERMIN JAKO NARZĘDZIE SŁUŻĄCE KSZTAŁTOWANIU I OCENIE POLITYKI ROZWOJU KRAJÓW I REGIONÓW	33

Krzysztof Dyrek	
ANALIZA SYTUACJI EKONOMICZNEJ PAŃSTW ASPIRUJĄCYCH DO UNII WALUTOWEJ Z WYKORZYSTANIEM KONWERCENCJI NOMINALNEJ.....	42
Robert Szarota	
NIEPARAMETRYCZNA METODA DEA I OBSZARY JEJ ZASTOSOWANIA.....	46
Artur Kornatka & Dariusz Woźniak	
KOMPLEKSOWE SYSTEMY ZARZĄDZANIA UCZELNIĄ WYŻSZĄ NA PRZYKŁADZIE CLOUD ACADEMY (CLOUDA)	49

SECTION 2. Perspective areas of research in the humanities (education, history, philosophy, culture and religion, and literature)

Babchuk Julia Yosupivna	
PHONETIC STUDIES OF EMOTIONAL SPEECH	53
Бакланова Наталія Михайлівна	
КУЛЬТУРОЛОГІЯ ЯК ОСНОВА СУЧАСНОГО НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ	54
Bakhmat Liudmyla	
PROFESSIONAL GROWTH OF TEACHERS BASED ON PROFESSIONAL STANDARDS	56
Bilas Liliia	
SOME PECULIARITIES OF AUSTRALIAN ENGLISH IN THE FRAMEWORK OF LINGUA-CULTURAL STUDIES	57
Paweł Sakłak	
WOLNOŚĆ ŚWIATOPOGLĄDOWA WOLNOŚCIĄ DEKLAROWANĄ W PAŃSTWIE DEMOKRATYCZNYM	58
Бобрицька Галина Сергіївна	
РОЗВИТОК НАВИЧОК ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ	63
Боева Евеліна Володимирівна	
ПРОЕКТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІННОВАЦІЙНА МЕТОДИКА У СФЕРІ ФІЛОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ	64
Wójcik Tomasz	
FUNKCJE MEDIÓW W KSZTAŁTOWANIU WIZERUNKU SAMORZĄDU TERYTORYALNEGO	66
Borzenko Oleksandra Pavlivna	
IMPACT OF INFORMATION TECHNOLOGIES ON EDUCATIONAL PROCESS AT UNIVERSITIES	70
Дерев'янка Людмила Іванівна	
СЕМАНТИКО-СИНТАКСИЧНА КОРЕЛЯЦІЯ ТЕМПОРАТИВІВ ЗІ ЗНАЧЕННЯМ ПРИБЛИЗНОГО ЧАСУ	71
Kolodina Larysa	
BRAK HIGIENY JĘZYKOWEJ W SPOŁECZEŃSTWIE	73
Kulichenko Alla	
IMPORTANCE OF THE FLEXNER REPORT IN THE DEVELOPMENT OF UKRAINIAN MEDICAL EDUCATION	75
Науменко Людмила Петрівна	
ВЕРБАЛІЗАЦІЯ ОБРАЗУ-СТЕРЕОТИПУ БІЗНЕСМЕНА В АНГЛОМОВНОМУ БІЗНЕС-ДИСКУРСІ	76
Олексюк Олеся Миколаївна	
ОЗНАКИ РЕКЛАМНОГО ДИСКУРСУ	77

Погоріла Світлана Григорівна	
ЕМОЦІЙНА КУЛЬТУРА ВИКЛАДАЧА ВНЗ ЯК ПОКАЗНИК ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ	79
Тимчук Інна Миколаївна	
ВПРОВАДЖЕННЯ ГУМАНІСТИЧНИХ МЕТОДІВ-ОДНА З ПРОВІДНИХ УМОВ ГУМАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ЕКОЛОГІВ	80
Форманова Світлана Вікторівна	
КОМУНІКАТИВНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ОСНОВНИЙ НАПРЯМ ФОРМУВАННЯ ЕЛІТАРНОЇ ОСОБИСТОСТІ	82
Четвертак Євгенія Олександрівна	
ETHNONOMINATIONS IN THE US POLITICAL DISCOURSE	83
Шрамко Руслана Григорівна	
ПРОБЛЕМА ІЗОФУНКЦІЙНОСТІ ПРЕДИКАТИВ СТАНУ СУБ'ЄКТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В АНТРОПОЦЕНТРИЧНОМУ ВИСВІТЛЕННІ	85
Янісів Юлія Олександрівна	
ОСНОВНІ ЗАСАДИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ У ПОЛЬЩІ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ	86

SECTION 3. Priorities of applied scientific researches (information technologies, medicine, engineering, architecture and construction, agricultural science)

Багіянець Ірина Вікторівна	
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗВІДМОВНОЇ ЕКСПЛУАТАЦІЇ СОРТУВАЛЬНИХ ПРИСТРОЇВ ШЛЯХОМ ОПТИМІЗАЦІЇ ТЕХНІЧНОГО ОСНАЩЕННЯ	88
Висоцька Вікторія Анатоліївна	
МЕТОДИКА АНАЛІЗУ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ДЛЯ РЕКРУТИНГУ	89
Гайдук Елена Анатольевна	
ПРИМЕР НАУЧНО-ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ИССЛЕДОВАНИЕ В МЕДИЦИНЕ...	91
Гожий Олександр Петрович	
МЕТОДОЛОГІЯ ДИНАМІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ	92
Горачук Вікторія Валентинівна	
НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПІДГОТОВКИ МЕНЕДЖЕРІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я З УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ	94
Григоренко Олена Віталіївна	
ОБґРУНТУВАННЯ НАПРЯМІВ УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА НАТУРАЛЬНОГО СОКУ ПРЯМОГО ВІДЖИМУ	95
Жорняк Павло Валентинович	
ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА МОРФОФУНКЦІОНАЛЬНИХ ЗМІН ПІДШЛУНКОВОЇ ЗАЛОЗИ ПІСЛЯ ВИКОНАННЯ РЕЗЕКЦІЇ ШЛУНКА ЗА РІЗНИМИ МЕТОДАМИ	96
Калініна Ірина Олександрівна	
ОСОБЛИВОСТІ ПРИКЛАДНОГО ПРОГРАМУВАННЯ У ФІНАНСОВО-ОБЛІКОВИХ СИСТЕМАХ.....	98
Кляп Михайло Михайлович	
ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ	99
Лях Ігор Михайлович	
РЕАЛІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ У ВИЩІЙ ШКОЛІ УКРАЇНИ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	101

Михальчук Василь Миколайович	
ПІДГОТОВКА УПРАВЛІНСЬКИХ КАДРІВ ДЛЯ СФЕРИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ	102
Mukhin Vadym Evgenievich	
VIRTUAL OFFICE FOR FUNCTIONING SUPPORT OF THE PUBLISHING HOUSE OF SCIENTIFIC LITERATURE	104
Очеретна Ольга Леонідівна	
СИМУЛЯЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПІДГОТОВЦІ ЛІКАРІВ ІНТЕНСИВНОЇ ТЕРАПІЇ	105
Пересипкіна Тетяна Валентинівна	
ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОФІЛАКТИКИ НЕІНФЕКЦІЙНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ	106
Polievoda Yurii	
INNOVATIVE TEACHING AS THE BASIS OF RESEARCH ACTIVITY IN THE UNIVERSITY	108
Tverdokhlib Ihor	
RESEARCH AS A FUNDAMENTAL COMPONENT OF HIGH SCHOOL EDUCATIONAL PROCESS	109
Шаламай Марина Олександрівна	
ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ СТУДЕНТАМИ З ДИСЦИПЛІНИ «МЕДИЧНА ГЕНЕТИКА»	111
Shestakevych Tetyana	
MODELLING THE IT-SUPPORT OF INCLUSIVE EDUCATION	112
Шкондіна Олена Феліксівна	
ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕБІГУ ХГС ПРИ РІЗНИХ ГЕНОТИПАХ ВІРУСУ	113

SECTION 1. Actual problems of social sciences (economic sciences, psychology and sociology, political science)

Боковець Вікторія Вікторівна

*д.е.н., доцент Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ,
Україна*

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ В СУЧАСНОМУ ОСВІТЯНСЬКОМУ ПРОСТОРІ

Сьогодні перед вищою школою стоїть завдання створити умови для підготовки інноваційно орієнтованих фахівців, які були б здатні забезпечити у перспективі прискорений розвиток високотехнологічних галузей з високим експортним потенціалом.

На сучасному етапі розвитку нашого суспільства як ніколи зросла необхідність у нестандартно мислячих творчих особистостях, а особливо у творчій активності фахівця і розвиненому технічному мисленні, в умінні конструювати, оцінювати, раціоналізувати техніку і технологію. Вирішення цих проблем багато в чому залежить від змісту і технології навчання майбутніх фахівців. Успіх навчання залежить в основному від спрямованості і внутрішньої активності студентів, характеру їх діяльності, ступеня самостійності, прояву творчих здібностей, і це має служити важливим критерієм вибору методу.

У сучасному процесі навчання використовувати як традиційні, так й інноваційні методи навчання. У сучасній освіті істотне місце приділяється використанню засобів нових інформаційних технологій, інтернет-технологій. Нові інформаційні та телекомунікаційні технології багатофункціональні і універсальні, але самі по собі вони не вносять ніяких змін у процес навчання. Тому все більш актуальним стає не стільки активне впровадження інноваційних технологій в процесі навчання, скільки їх правильний вибір та мета використання в освітньому процесі.

Проблема методів навчання - залишається актуальною як в теоретичному, так і в практичному плані. Від її вирішення залежить навчальний процес, діяльність викладача і студентів, а отже, і результат навчання[1].

Впровадження інноваційних технологій зараз – вимога часу. Підготовка фахівця з використанням останніх досягнень науки і техніки – ось мета нинішньої освіти. Крім усіх позитивних факторів та інновацій, які несуть інформаційні технології, не можна не відзначити і їх негативні наслідки. Студенти стали менше звертатися до друкованих видань, менше читати, а отже і думати, робити самостійні висновки, приймати рішення. Це одна зі сторін питання про доцільність використання комп'ютера при навчанні. Другий аспект переваг і

недоліків застосування комп'ютерних технологій криється в значній індивідуалізації навчального процесу.

Очевидно, комп'ютеризація і, зокрема, використання комп'ютерних підручників «наближає» студента до матеріалу, що вивчається, дозволяє йому у більшій мірі покладатися тільки на власні здібності у швидкості сприйняття матеріалу, кількості необхідних повторень того чи іншого розділу і витраті загального часу на засвоєння всього предмету. Але ця ж індивідуалізація позбавляє студента елемента азарту в процесі пізнання, цього потужного стимулу в придбанні нових знань. Впровадження інформаційних технологій у навчальний процес має бути якісно обґрунтованим і не повсюдно замінним, а доповнюючим чинником у системі сучасної освіти.

Список використаних джерел

- 1 Боковець В.В., Кашук Н.І. Впровадження активних форм аудиторного навчання відповідно до державних та європейських стандартів. – В.: Вісник наукових досліджень, 2015, № 13. – 98 с.
- 2 Жукова В.О. Інноваційна модель розвитку вищого навчального закладу як чинник забезпечення високої якості підготовки фахівців. – К.: Наукові праці КНТУ. Економічні науки, 2014, Вип. 17. – 24 с.

Бурковська Зоряна

*старший викладач кафедри української та іноземних мов імені Якіма Яреми
Львівського національного університету ветеринарної медицини та
біотехнологій імені Степана Гжицького*

ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ ПРОЦЕСИ: СУТНІСТЬ, СТРАТЕГІЇ, ТЕХНОЛОГІЇ

Якісна освіта в умовах сьогодення стає пріоритетом соціально-економічного та культурно-освітнього прогресу в ХХІ столітті. Вона є реальним і необхідним підґрунтям інтелектуального потенціалу нації, основою життєвих та професійних компетентностей людини. Розвинені країни світу усвідомлюють важливість та необхідність удосконалення системи освіти у зв'язку із цивілізаційними змінами, що відбуваються у світі й торкаються усіх сфер життєдіяльності людини.

Без якісної освіти реальний поступ держави в цілому та окремої людини зокрема неможливий: «Умови сьогодення доводять, що з'являється все більше глобальних світових проблем, які об'єднують зусилля держав, громадянських, наукових та освітніх інституцій, вони вимагають пошуку нових рішень для розв'язання тих проблем та викликів, які готує нам завтрашній день» [4, с. 65]. Слід також враховувати те, що освіта вимагає значних трансформацій як форми, так і змісту, бо сучасний світ увійшов у постіндустріальний період, період інформаційної цивілізації. Масштаби означених змін набули глобального

характеру і вимагають перегляду освітніх парадигм, стратегій, моделей, технологій.

У сучасних реаліях культура, освіта, компетентність особистості визначаються основними ресурсами соціального прогресу, підґрунтям розвитку і поступу економіки, стають важливим критерієм індексу розвитку людського потенціалу. Директор міжнародного інституту планування освіти при ЮНЕСКО Ж. Аллак визнає, що успіх держави залежить від ступеня доступу громадян до знань, тому всі країни світу тою чи іншою мірою прагнуть до удосконалення системи освіти, розвиток якої є внеском у майбутнє [1, с.18].

Подібні завдання стоять і перед українською освітою, яка активізувала свій рух у бік європейського освітнього простору і робить спробу приєднатися до освітніх стратегій провідних країн світу. Ці завдання чітко окреслені у стратегічних документах, які регламентують зміст та прогнозований поступ української освіти.

Вважаємо, що пріоритетні напрями розвитку сучасної української освіти визначені повно та адекватно, проте механізми практичної реалізації цих нормативно-правових актів потребують тривалої і ретельної праці вчених та педагогів-практиків. Саме тому, відзначає В.Г. Кремень, провідною тенденцією розвитку національних освітніх систем стає їх модернізація на засадах інноваційного підходу, сутність якого виявляється в тому, що визначальним чинником успішної життєдіяльності сучасної людини визнається її здатність до інноваційної діяльності та інноваційного типу мислення [3, с. 10].

Сучасні вчені доводять, що «модернізація систем середньої освіти здійснюється як процес законодавчих, структурних, функціональних, соціальних інноваційних змін усіх її складових» [2]. Вважаємо, що сутність інноваційних освітніх процесів полягає у кардинальному реформуванні та реструктуризації існуючих педагогічних парадигм, систем, процесів, технологій, методів та засобів, що дасть змогу досягнути нових, практично значущих результатів.

Важлива роль у цих процесах належатиме як усім суб'єктам педагогічного процесу, так і його економіко-матеріальній складовій, яка повинна бути орієнтована на реалії інформаційного, постіндустріального, мультикультурного суспільства. Отже, мова іде про створення спеціального інноваційного середовища, яке передбачатиме глобалізаційну, соціально-економічну, психолого-педагогічну, особистісно-мотиваційну, організаційну, інформаційно-комунікативну, технологічну, матеріальну складові в усьому їх різноманітті. В умовах сьогодення стає очевидним, що реалізувати інноваційні проекти можуть лише педагоги з високим рівнем інноваційної компетентності. Власне на її формування і має бути спрямований вектор розвитку сучасної освіти.

Важливою є також технологічна складова освітнього середовища. Активний пошук нових шляхів навчання на ґрунті компетентнісного підходу вимагає від сучасного педагога досконалого володіння педагогічним інструментарієм. Українські вчені вважають, що: «Характерною ознакою сучасної освіти є використання оптимальних шляхів засвоєння учнями знань. Актуальним методом

навчання є проектний, який спонукає до творчості, самостійності та підвищення розумової активності, оптимізує та інтенсифікує навчальний процес»[5, 141].

Отже, освітні інновації в умовах сьогодення є важливою і невід'ємною складовою суспільного поступу і слугують запорукою як суспільного прогресу держави і народу в цілому, так і особистісного зростання окремої особистості зокрема.

Список використаних джерел

1. Аллак Ж. Вклад в будущее: приоритет образования / Ж. Аллак. – М.: Прогресс, 1993. – 186 с.
2. Коновальчук І. І. Теоретичні та технологічні засади реалізації інновацій у загальноосвітніх навчальних закладах. – Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. – Житомирський державний університет імені Івана Франка. – Житомир, 2015. – 437 с.
3. Кремень В. Поступ до нової філософії освіти в Україні / В. Кремень // Розвиток педагогічної і психологічної науки в Україні 1992–2002: зб. наук. праць до 10-річчя АПН України / Академія педагогічних наук України. – Ч. 1. – Харків: ОВС, 2002. – С. 9 – 23.
4. Пантюк Т.І. Компетентнісний підхід – важливий пріоритет сучасної освіти // Педагогічний альманах: Збірник наук. праць / Редкол. В.В. Кузьменко (голова) та ін. – Херсон: РІПО, 2011. – Вип. 12. – Ч. 2. – С. 65 – 69.
5. Розман І.І. Використання проектних технологій при вивченні світової літератури Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальної робота. – 2012. – № 24. – С. 137 – 141.

Гатаулліна Ельміра Іреківна

*к.е.н., старший викладач Вінницького торговельно-економічного інституту
КНТЕУ, Україна*

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРА В УКРАЇНІ

З моменту зародження банківської системи проблема забезпечення ефективності банків завжди залишались актуальною. Нові історичні обставини потребують і нових підходів до теоретичних аспектів даної проблеми, переосмислення їх з урахуванням нових реалій суспільного життя. Цим і пояснюється велика кількість досліджень з даного питання, авторами яких є такі вчені-економісти, як Примостка Л.О., Герасимович А.М., Кочетков В.М., Парасій-Вергуненко І.М., Васюренко О.В., Щербиволок З.І., Бутинець Ф.Ф., Кириченко О.А., Панова Г.С., Щербакова Г.Н. та інші [1]. Даний факт говорить про

багатогранне і достатньо диференціальне дослідження теорії і практики з цього питання, що в свою чергу дає широкі можливості для подальшого дослідження.

Після світової економічної кризи 2008 року, яка не оминула Україну протягом 2009 – 2013 років відбулися значні структурні зміни в банківському секторі. Інтерес європейських банківських груп до розвитку бізнесу в Україні суттєво знизився через збитки та недостатню захищеність прав кредиторів. Спочатку іноземні материнські банки практично призупинили надання кредитів дочірнім банкам в Україні. Надалі розпочався масовий вихід європейських банківських груп із українського ринку – протягом 2009 – 2013 років з України пішло близько 10 банків з іноземним капіталом [2].

Проте, масовий «банкопад» розпочався у 2014 році. Загалом протягом 2014 та початок 2017 року неплатоспроможними було визнано 86 банків. Це було обумовлено як військовим конфліктом та анексією Росією українських територій, так і масштабними структурними дисбалансами, акумульованими протягом останнього десятиліття. Додатковим джерелом проблем було те, що банківський сектор тривалий час залишався без належного регулювання та ефективного нагляду. Це призвело до стрімкого зростання кількості установ, які не мали наміру виконувати функції класичного фінансового посередництва і розглядалися акціонерами виключно як інструмент фінансування пов'язаних бізнесів.

Для поліпшення роботи банків НБУ ставить перед собою кілька ключових завдань – впровадити нові підходи до оцінки банками кредитного ризику, розробити дорожню карту змін нормативної бази відповідно до рекомендацій Базельського комітету та вимог директив ЄС, розпочати розроблення концепції макропруденційного регулювання [3]. Від банків НБУ очікує завершення процесу розчищення балансів – повного визнання неякісних активів та формування необхідних резервів. Банки повинні неухильно дотримуватися розроблених планів капіталізації/програм реструктуризації та програм зниження кредитування пов'язаних осіб. Національний банк також наголошує на необхідності прийняття Верховною Радою України низки законів, спрямованих на захист прав кредиторів і завершення процесу реструктуризації валютної іпотеки.

Список використаних джерел

1. Маринчак Л. Р. Депозитна діяльність банків України: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.08 / Л. Р. Маринчак; Терноп. нац. екон. ун-т. – Тернопіль, 2015.
2. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>
3. Показники банківської системи: дані НБУ за станом на 01.01.2017 [Електронний ресурс] / Доступ до ресурсу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593

Голубєва Вікторія Олегівна,
к.ю.н., доцент, професор кафедри міжнародного і європейського права
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана», Україна

ПРАВОВІ АСПЕКТИ «ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ»

Ніщо не може порівнятися з цінністю «екологізації економіки» і її проявами в сучасному світі, особливо в довготерміновій перспективі, майже для всіх сфер суспільного життя (економічної, соціальної, природоохоронної, гуманітарної, безпекової, правової, тощо). Правову основу «екологізації економіки» було закладено в Декларації Ріо-де-Жанейро з навколишнього середовища та розвитку» [1], Йоганнесбурзькій декларації зі сталого розвитку [2] та результатах Конференції Ріо+20 «Майбутнє до якого ми прагнемо» [3]. Одним з визначальних аспектів «екологізації економіки» є «сталий розвиток, тобто задоволення потреби нинішнього покоління без шкоди для можливості майбутніх поколінь задовольнити свої власні потреби» [4]. Сама ідея не нова, але новим є практична реалізація її у контексті глобалізації (наприклад, в енергетиці, сільському господарстві, виробництві, споживанні). Сучасна модель сталого розвитку відбиває послідовну інтеграцію зусиль, спрямованих на спільне заохочення економічного зростання, яке б відповідало соціальній справедливості та передбачало належний догляд за довкіллям [5, с. 120].

Міжнародно-правове рамкове закріплення концепції сталого розвитку міститься в Декларації тисячоліття (Гл. 13 ст.ст. 289-302) [6] та «Трансформації нашого світу: Порядок денний в галузі сталого розвитку на період до 2030 року» (Цілі розвитку тисячоліття) [7]. Але необхідним є нормативне і організаційно-інституційне оформлення «екологізації економіки», саме на національному рівні, як політики «батога» (наприклад, відповідальності / покарань за порушення) і «пряника» (наприклад, податкового, кредитного, тощо заохочення), також слід звернути увагу на впровадження ефективного механізму (з дієвими інструментами) забезпечення і контролю. Хоча не можна забувати ще про три складові даної сфери: науково-технічну, фінансову і просвітницько-виховну.

Комплексні в вузькогалузеві дослідження, як в теоретичній (наприклад, економіко-правовій), так і в практичній площині, створять шанс для збереження корисних копалин, біорізноманіття і можливості задоволення основних людських потреб (у воді, їжі, якості і безпеці життя). Збалансованість соціальних, економічних та екологічних потреб у короткостроковій перспективі надає можливість розвитку (навіть існування) у довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Декларация Рио-де-Жанейро по окружающей среде и развитию от 14.06.1992. – Режим доступа: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_455
2. Декларация по устойчивому развитию. Принята на Всемирной встрече на высшем уровне по устойчивому развитию (26.08.–04.09.2002). – Режим

доступу:

http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/decl_wssd.shtml

3. Резолюція ГА ООН № 66/288 «Майбутнє, якого ми прагнемо» від 11.09.2012.
– Режим доступу:
<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N11/476/12/PDF/N1147612.pdf?OpenElement>
4. Глобальні цілі сталого розвитку: 2030. – К., 2015. – 24 с. – Режим доступу:
[http://www.un.org.ua/images/documents/3615/цїлі_web\(2\).pdf](http://www.un.org.ua/images/documents/3615/цїлі_web(2).pdf)
5. Цілі розвитку тисячоліття. Україна: 200-2015. – К., 2015. – 125 с. – Режим доступу: [http://www.un.org.ua/images/documents/3704/2015_MDGs_Ukraine Report_ukr.pdf](http://www.un.org.ua/images/documents/3704/2015_MDGs_Ukraine_Report_ukr.pdf)
6. Резолюція ГА ООН № 55/2 «Декларація тисячоліття Організації Об'єднаних Націй» від 08.09.2000. – Режим доступу:
http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/summitdecl.shtml

Далєвська Тетяна Анатоліївна,
*к.е.н., старший викладач Вінницького торговельно-економічного
інституту Київського національного торговельно-економічного університету,
Україна*

ІНСТИТУЦІЙНА АРХІТЕКТОНІКА БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Бюджетна система є складовою фінансової системи, яка відіграє вагомий роль в процесі соціально-економічного розвитку країни та визначає стратегічні орієнтири державної фінансової політики. Ефективність впливу бюджетної системи на стабільність та економічне зростання залежить від її оптимальності та збалансованості міжбюджетних відносин.

В процесі підвищення якісного рівня бюджетного регулювання та вдосконалення механізму фінансового забезпечення доцільно використовувати архітектуру як науку про загальні принципи побудови цілісних систем. Архітектура бюджетної системи представлена принципами структуризації та врівноваження її складових, зокрема, інституційних компонентів.

Інституційна архітектура бюджетної системи визначає рівновагу між плановими та фактичними показниками бюджету, раціональні співвідношення дохідної та видаткової частини бюджету, обсягів міжбюджетних трансфертів у загальній сумі доходів, зв'язаних та незв'язаних трансфертів, співвідношення залучених позикових ресурсів та власних, податкових (прямих і непрямих податків) та неподаткових надходжень, частки бюджетного дефіциту та державного боргу у структурі ВВП, коефіцієнти бюджетного регулювання та рівень збалансування міжбюджетних відносин [3].

В умовах реформування бюджетної системи вагомої ролі набувають показники бюджетної децентралізації, фінансової самостійності бюджетів

територіальних громад та партиципаторності бюджетів місцевого самоврядування. Показник партиципаторності бюджету характеризує кількість членів територіальної громади, які долучаються до бюджетного процесу на місцевому рівні та беруть активну участь у визначенні напрямів використання бюджетних коштів, контролі за ефективністю та цільовим використанням фінансових ресурсів бюджету місцевого самоврядування.

Інституційне середовище є адаптивною системою, що включає соціальні, економічні, правові правила поведінки, впливає на бюджетний простір і бюджетну політику країни та постійно вдосконалюється відповідно до суспільних потреб та циклічності економіки. Бюджетна політика реалізується в інституційному середовищі в процесі взаємодії базових та похідних інститутів. До базових інститутів належить інститут бюджетної системи, системи оподаткування, до похідних – інститути доходів, видатків, міжбюджетних відносин, бюджетного дефіциту.

Бюджетні інститути слід розглядати як обмеження, що накладаються на діяльність у сфері формування та виконання бюджету, при цьому слід зазначити, що інституційні зміни в бюджетній системі забезпечують приведення бюджетної політики у відповідність до вимог суспільства.

Важливим є оцінка бюджетних інститутів на адекватність викликам, що виникають перед державою та органами місцевого самоврядування, вдосконалення їх функціонального наповнення та посилення дієвості регуляторного впливу.

Список використаних джерел

1. Лисяк Л. В. Бюджетна політика у системі державного регулювання соціально-економічного розвитку України: монографія Л. В. Лисяк. – К.: ДННУ АФУ, 2009. – 600 с.
2. Чугунов І. Я. Теоретичні засади розвитку бюджетних відносин / І. Я. Чугунов // Вісник Київ. Нац. торг.-екон. ун.-ту. – 2011. – № 4. – С. 13-22.
3. Чугунов І. Я. Інституційна архітектура бюджетної системи / І. Я. Чугунов // Фінанси України. – 2008. – № 11. – С. 3–10.

Dulina Oksana

*Candidate of Juridical Sciences (Ph. D.), Docent of economic theory and economics
of enterprise chair, Odessa State Agrarian University, Ukraine*

THE INTERNAL CONTROL SYSTEM IN PUBLIC ADMINISTRATION BODIES: THE ESSENCE OF THE CONCEPT

The control in public administration system is an indispensable attribute of public relations and social systems functioning. It is one of the basic and the most important ways of getting of objective information about the social life in general and about some

political, economic and social processes, which take place in the country, its appointment is in:

- timely fixing of deviations from defined goals and tasks of the activity;
- making corrections at the early stages, when it is possible to fix errors quickly and cheaply;
- defining of the feedback role in the changes, that take place.

Effective functioning of the internal control system (further – ICS) allows to solve a number of administrative activities problems, including the insurance of adoption of the adequate to objective society needs state-administrative decisions; optimization of public services submitting processes; prevention, detection and elimination of deviations in the information, which is provided to interested persons. Therefore, extending to all the areas of public administration bodies activity, the control is information source on social processes for programs and models adaptation or for choosing of further development programs and models. Essentially, it is «administration of administration», because «creative» control mission is in the direction of administrative process to the required (optimal) development course, to social progress.

ICS includes: subjects, objects, topic, control environment, risk assessment system, control technologies (tools and methods), monitoring and technical tools. So, its structure is based on European model of internal control COSO. In general, GFIC is considered as complex of three components: internal control, which is based on the responsibility and accountability of the head; internal audit, which operates as an independent unit (department); harmonization of internal control and internal audit. But the basic principle is to differentiate strictly the internal control and internal audit [2].

ICS is the policy and procedure of internal control, which are adopted and applied by public administration bodies for achieving the goals for livability and provision of management and administrative activities effectiveness. It includes not only the system of observation and verification of the development, adoption and implementation of reasoned administrative decisions, but also public services provision, availability, use and conservation of resources and capacity development control, provision of timely preparation and publication of reliable information, openness and transparency of activities.

So, ICS is a tool, that is used by administration (leadership) for assurance that public bodies' activity is legitimate, fair, open and transparent; resources are used economically, efficiently and effectively; and the information is objective, reliable and impartial. The essence of ICS is in understanding that it [1]:

- is as an administration system element, and an objectively existing independent system;
- acts as a mechanism of a reliable control and analytical information forming, which is based on the integration of analysis, planning, organization and activity coordination;
- promotes not only the prevention of deviations possibility from regulations acts, and of the risk of unexpected costs and elimination of the negative administrative actions and their consequences, but it is the basis for further

- activity improvement decision making;
- is a tool for activities efficiency, because it ensures information transparency of administration process quality, and increases the level of culture and reduction the number of problematic issues.

References:

1. Дуліна О.В. Організація системи внутрішнього контролю в органах публічної влади: сутність та складові елементи / О.Дуліна // Міжнародний науковий журнал «Інтернаука» : зб.наук.пр. – 2017. - № 1 (23). – Том 2. – С.65
2. Стратегія розвитку системи управління державними фінансами /Розпорядження Кабінету міністрів України від 1 серпня 2013 р. N 774-р – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/774-2013-%D1%80> – Заголовок з екрана.

Kendiukhov Ihor

Student of Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

SOME NOTES ON THE PREREQUISITES OF SUSTAINABLE ECONOMIC GROWTH

An important macroeconomic task is not only the economic growth providing but also its optimal value determination, in the sense, that the most complete use of existing potential (resources, possibilities) of national economy will be observed with it. Thus, the similar complete use of resources must be accompanied by the least possible expenditures. The main goal of this paper is to estimate possibility and conditions of providing of the long-term sustainable economic growth in the private market economy.

Recently, many scientists have dedicated themselves to a solution of the sustainable economic growth problem, as well as its components' definition. In particular, Jody W. Lipford [1], Yi-Fang Chang [2], A. Bucci [3], Piątek, Szarzec and Pilc[4], Brandt and Ulfelder [5].

To a certain extent the Domar economic growth model can be considered as a research basis [**Błąd! Nie można odnaleźć źródła odwołania.**], namely, a statement for what a sustainable growth precondition is an equality of growth rates of aggregate demand and aggregate supply (in our terminology, a potential GDP). The Domar original model and terminology are as follows [1]:

$$a = \frac{\frac{dP}{dt}}{I}, \quad (1)$$

where dP - is the production potential growth, dt - is the time growth, I - are investments, a - is the average public investment productivity. Using our terminology the equation (1) will be as follows:

$$a = \frac{\Delta AS}{I} . \quad (2)$$

In accordance with the condition of market equilibrium, the investment multiplier formula is applied:

$$\Delta I * m = a * I. \quad (3)$$

Then, a steady growth of investments will be equal to:

$$\frac{\Delta I}{I} = a * s', \quad (4)$$

where s' - is the marginal propensity to save.

Within the framework of our research, changes of labor supply and technologies that influence on the average capital productivity are accounted for as separate factors. Then, a can be identified with the marginal productivity of capital (MPC). Based on the above, a mathematical model of a potential GDP growth, using a linear production function can be formulated:

$$\Delta AS = MPC * I + MPL * \Delta L + \Delta T , \quad (5)$$

where MPC - a marginal productivity of capital, MPL - a marginal productivity of labor, ΔL - changes of labor supply, ΔT - changes of technologies.

As mentioned already, one part of a technological progress is shown as a positive external effect of current investments, and the another part has a place under the influence of other factors, primarily institutional ones. In accordance with these considerations, a technological advance can be divided into an autonomous (ΔT_a) and an induced ones (ΔT_i):

$$\Delta T = \Delta T_a + \Delta T_i. \quad (6)$$

The induced technological progress depends on a volume of investments in the previous period and a certain coefficient of acceleration:

$$\Delta T_i = k * I_{n-1}, \quad (7)$$

where k - a coefficient of acceleration, I_{n-1} - investments of the previous period.

Let us turn to the Keynesian theory of demand in according to which (for a closed economy):

$$\Delta AD = \Delta C_o * m + \Delta I * m + \Delta G * m. \quad (8)$$

Taking into account formulas (6), (7), (8) the equilibrium level of economic growth is determined:

$$\Delta C_{on} * m + \Delta I_n * m + \Delta G_n * m = MPC * I_{n-1} + MPL * \Delta L_{n-1} + \Delta T_{a\ n-1} + k * I_{n-1}. \quad (9)$$

Let's consider the case when $\Delta G = 0$. Then, for the given values of increases of autonomous consumption and investments in the current and the previous periods, there is only one value of the autonomous technological progress in the previous period, which will provide a sustained growth:

$$\Delta T_{an-1} = \Delta C_{an} * m + \Delta I_n * m - MPC * I_{n-1} - MPL * \Delta L_{n-1} - k * I_{n-1}. \quad (10)$$

Let's consider now the equilibrium condition in the case when all the savings of the previous period are invested in the current period, that is, there is the effective functioning of the financial market in the classical interpretation (only for a closed private economy):

$$\Delta I_n = s' \Delta Y_{n-1}. \quad (11)$$

where s' - a marginal propensity to save. A formula of a multiplier Keynes and the equation (1) are used and the equilibrium value of the marginal propensity to save is found:

$$s' = \frac{\Delta C_{an}}{\Delta AS_n - Y_{n-1}}. \quad (12)$$

Let's name this value as an effective marginal propensity to save s'' .

The equation (10) shows that, even at the stability of investment demand, there is only one value ΔT_{an-1} , at which there will be the Pareto-optimal and inflationary neutral balance in the economy. The equation (12) shows that even if we add a condition of the absolute efficiency of the financial market to these terms, then, again, only at one value of the marginal propensity to the equilibrium it will be Pareto-optimal and sustainable. In other words, being within the framework of the Keynesian relation to the efficiency of financial markets, it can be argued that if $\Delta T_{an-1} \neq \Delta T_{an-1}$, then for the equilibrium growth providing at a potential GDP the state economic policy measures are needed. If the financial markets are efficient and $s' \neq s''$, then for this purpose economic policy measures are also needed.

References

1. Lipford, J. W. (2007). Short Run Macroeconomic Performance and Economic Freedom: Can Economic Growth Rates be Higher and More Stable? Journal of Private Enterprise, 23(1), 3.
2. Chang, Y. F. (2012). Multiply connected topological economics, nonlinear theory of economic growth and its three laws, and four theorems on knowledge economic theory. Global Journal of Science Frontier Research, 12(13-F).
3. Bucci, A. (2008). Population growth in a model of economic growth with human capital accumulation and horizontal R&D. Journal of Macroeconomics, 30(3), 1124-1147.

4. Piątek, D., Szarzec, K., & Pilc, M. (2013). Economic freedom, democracy and economic growth: a causal investigation in transition countries. *Post-Communist Economies*, 25(3), 267-288.
5. Brandt, P. T., & Ulfelder, J. (2011). Economic growth and political instability. Available at SSRN 1907643.
6. Domar, E. D. (1946). Capital expansion, rate of growth, and employment. *Econometrica, Journal of the Econometric Society*, 137-147.

Кендюхов Олександр Володимирович,
д.е.н., професор, завідувач кафедри управління персоналом та маркетингу
Запорізького національного університету, Україна

ОЦІНКА МАРКЕТИНГОВИХ СТРАТЕГІЙ

В основі розробки і контролю реалізації маркетингової стратегії підприємства лежать критерії оцінки її ефективності. Ефективність маркетингової стратегії виступає як необхідна умова її формування. Тому проблема оцінки ефективності маркетингової стратегії підприємства є важливою та актуальною.

Питанням оцінки ефективності маркетингових стратегій присвячено праці багатьох вчених [1, 2, 3, 4, 5]. Як основні критерії оцінки ефективності маркетингової стратегії підприємства більшість з них виділяє два: ринкова частка підприємства і відносна ринкова частка підприємства.

Але виникає необхідність удосконалювання системи оцінки ефективності маркетингової стратегії підприємства. Найважливішою задачею є розробка інтегрального показника ефективності маркетингової стратегії, що враховує динаміку її практичної реалізації.

Як предмет дослідження ми будемо розглядати маркетингову стратегію росту. Слід зазначити, що останніми роками все більшого застосування як інструмент стратегічного планування, набуває бенчмаркінг [6, 7]. Порівняльний аналіз ефективності став одним з основних принципів діяльності компаній, що функціонують в умовах ринкової економіки.

З урахуванням наведеної аргументації може бути запропонований наступний підхід до визначення інтегрального показника оцінки ефективності маркетингової стратегії підприємства:

- 1) Середній темп приросту ринкової частки підприємства ($\overline{ТП}_{рч}$):

$$\overline{ТП}_{рч} = \sqrt[T]{\frac{РЧ_n^{кн}}{РЧ_n^{мн}}} \quad (1)$$

де $РЧ_n^{мн}$, $РЧ_n^{кн}$ — відповідно, ринкова частка підприємства на початок і кінець періоду.

- 2) Середній темп приросту місткості ринку ($\overline{ТП}_{мр}$):

$$\overline{ТП}_{\text{мр}} = \sqrt[T]{\frac{MP^{\text{кп}}}{MP^{\text{нп}}}}, \quad (2)$$

де $MP^{\text{нп}}$, $MP^{\text{кп}}$ — відповідно, місткість ринку на початок і кінець періоду.

3) Середній темп приросту ринкової частки найсильнішого конкурента ($\overline{ТП}_{\text{нк}}$):

$$\overline{ТП}_{\text{нк}} = \sqrt[T]{\frac{PЧ^{\text{кп}}_{\text{нк}}}{PЧ^{\text{нп}}_{\text{нк}}}}, \quad (3)$$

де $PЧ^{\text{нп}}_{\text{нк}}$, $PЧ^{\text{кп}}_{\text{нк}}$ — відповідно, ринкова частка найсильнішого конкурента на початок і кінець періоду.

4) Середній темп приросту прибутку підприємства ($\overline{ТП}_{\text{пр.п}}$):

$$\overline{ТП}_{\text{пр.п}} = \sqrt[T]{\frac{П^{\text{кп}}_{\text{пр}}}{П^{\text{нп}}_{\text{пр}}}}, \quad (4)$$

де $П^{\text{кп}}_{\text{пр}}$, $П^{\text{нп}}_{\text{пр}}$ — відповідно, прибуток підприємства на кінець і початок періоду.

5) Середній темп приросту прибутку найсильнішого конкурента ($\overline{ТП}_{\text{пр.нк}}$):

$$\overline{ТП}_{\text{пр.нк}} = \sqrt[T]{\frac{П^{\text{кп}}_{\text{нк}}}{П^{\text{нп}}_{\text{нк}}}}, \quad (5)$$

де $П^{\text{кп}}_{\text{нк}}$, $П^{\text{нп}}_{\text{нк}}$ — відповідно, прибуток найсильнішого конкурента на кінець і початок періоду.

6) Інтегральний показник оцінки ефективності маркетингової стратегії підприємства ($ЕМС$):

$$ЕМС = \frac{\overline{ТП}_{\text{рч}}}{\overline{ТП}_{\text{мр}}} \times \frac{\overline{ТП}_{\text{рч}}}{\overline{ТП}_{\text{нк}}} \times \frac{\overline{ТП}_{\text{пр.п}}}{\overline{ТП}_{\text{пр.нк}}}, \quad (6)$$

якщо $ЕМС > 1$ — маркетингова стратегія є ефективною

$ЕМС < 1$ — маркетингова стратегія неефективна.

Таким чином, запропонована система критеріальних показників оцінки ефективності маркетингової стратегії росту більш точно відображає ступінь досягнення основних маркетингових показників у порівнянні з раніше запропонованими методиками. В основу розрахунку інтегрального показника закладено темпи приросту ринкової частки фірми у зіставленні з темпами приросту ринкової частки основного конкурента і темпами приросту ринку, а також приріст відносного прибутку. Даний підхід дозволяє оцінити ефективність маркетингової стратегії в динаміці.

Список використаних джерел

1. Димитрова С.М. Контроль ефективності реалізації маркетингової стратегії підприємства // Матеріали II-ої Міжнародної науково-практичної конференції “Облік, контроль і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю”, м. Черкаси, 24 – 26 березня 2004р. – Черкаси: ЧДТУ, 2004. – С. 152 – 153.
2. Блайт Дж. Основы маркетинга: Пер. со 2-го англ. изд. – К.: Знання-Прес,

2003. – 493 с.

3. Дихтль В., Хёршген Х. Практический маркетинг. - М.: Высшая шк., 1995. – 256 с.
4. Котлер Ф. Маркетинг менеджмент: Пер. с англ. – СПб.: Издательство Питер, 1999. – 896 с.
5. Куденко Н.В. Стратегічний маркетинг: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 1998. – 152 с.
6. Остос Х. Технология бенчмаркинга в процессе улучшения деятельности предприятий // Вісник Київ. нац. торг.-екон. ун-ту. – 2005. – № 4. – С. 42-48.
7. Місюра Л.А. Бенчмаркінг – актуальна тенденція розвитку маркетингу // Маркетинг в Україні. – 2001. – № 4. – С. 24-28.

Климчук Альона Олегівна,
к.е.н., доцент Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ

ОБГРУНТУВАННЯ ФАКТОРІВ ОЦІНКИ, МОТИВАЦІЇ ТА СТИМУЛЮВАННЯ ПЕРСОНАЛУ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

За сучасних умов розвитку вітчизняної економіки механізм оцінки, мотивації та стимулювання персоналу машинобудівних підприємств знаходиться під впливом низки факторів, котрі прямо чи опосередковано впливають як на результати діяльності підприємства в цілому, так і на результати роботи персоналу усіх організаційних рівнів.

Комплексна структуризація факторів оцінки, мотивації та стимулювання персоналу підприємств машинобудування дає підстави для виділення як мотивів та стимулів, так і фрустраторів, котрі у своєму поєднанні та врахуванні взаємного впливу забезпечують формування найбільш стійких й тривало діючих мотивів щодо ефективної роботи працівників.

Таким чином, за результатами проведених досліджень [1, с. 244–247; 2, с. 63–65; 3; 4], серед внутрішніх факторів оцінки, мотивації та стимулювання персоналу на машинобудівних підприємствах визначено такі основні: матеріального, морального, управлінського, організаційного, соціально-психологічного та технічного змісту. Серед факторів зовнішнього середовища, які здійснюють безпосередній вплив на оцінку, мотивацію та стимулювання трудової діяльності персоналу віднесемо наступні: економічні, соціальні, демографічні, державного регулювання ринку праці, етично-культурні, а також фактори середовища розвитку регіону, області. Вступаючи у взаємодію з внутрішніми факторами, зовнішні можуть підсилювати мотивацію та стимулювання працівників на досягнення кінцевих результатів, які рекомендовано здійснювати за допомогою цілеспрямованого впливу на певні аспекти життєдіяльності колективу, підрозділу, підприємства.

Для ефективної роботи персоналу необхідно з'ясувати, яке місце в системі оцінки, мотивації та стимулювання працівників належить домінуючим факторам,

та виходячи із цього, стимулювання здійснювати за двома напрямками: створення умов, які за допомогою інструментарію економічної мотивації гарантують забезпечення задоволення потреб первинних рівнів; розробки інноваційних систем мотивації та стимулювання, які будуть ґрунтуватися на економічних факторах та дозволять машинобудівним підприємствам вести свою діяльність, враховуючи умови постійно діючої конкуренції [4]. На нашу думку, серед домінуючих факторів, що впливають на оцінку мотивації персоналу, в першу чергу, слід віднести внутрішні фактори, а саме, матеріальні та моральні. Так, винагорода або компенсація працівникам є беззаперечно важливим фактором, що впливає на мотивацію працівників, а також визначає ефективність управління персоналом.

Отже, аналіз проведених досліджень дає підстави стверджувати, що у подальшій перспективі необхідно: скоригувати перелік факторів різних рівнів середовища, що впливають на формування механізму оцінки, мотивації та стимулювання персоналу машинобудівного підприємства та виявити важливість цих факторів для представників різних ланок управління.

Список використаних джерел

1. Управління персоналом / [В. М. Данюк, А. М. Колот, Г. С. Суков та ін.]; ред.: В. М. Данюк. – Київ: КНЕУ; Краматорськ : НКМЗ, 2013. – 666 с.
2. Егоршин А. П. Методология управления трудовыми ресурсами: [монография] / А. П. Егоршин, И. В. Гуськова. – Н. Новгород, 2008. – 352 с.
3. Гойко А. Ф. Заохочувальні виплати як засіб ефективного стимулювання ІТП / А. Ф. Гойко // Економіка та держава. – 2007. – № 2. – С. 78–80.
4. Муха Р. Продуктивність праці на підприємствах та основні напрями її підвищення / Роксолана Муха // Галицький економічний вісник. – Т.: ТНТУ, 2015. – Т. 48. – № 1. – С. 82–92.

Pakhnenko Olena,
PhD, Sumy State University, Ukraine

ACTUAL PROBLEMS OF FINANCIAL LITERACY IN MODERN ECONOMIES

Recent trends demonstrate increasing attention to the problems of financial literacy all over the world (regardless of the level of economic development). The educational programs for both children and adults are being developed and implemented by governments, different private and public organizations.

According to OECD, financial education is “the process by which financial consumers/investors improve their understanding of financial products, concepts and risks and, through information, instruction and/or objective advice, develop the skills and confidence to become more aware of financial risks and opportunities, to make informed choices, to know where to go for help, and to take other effective actions to

improve their financial well-being” [1]. Financial literacy covers several fields of skills and knowledge, the most meaningful of which are the following:

- 1) financial literacy of consumers of financial services. This aspect is complex: on the one hand, it implies consumers’ awareness of financial services, options for savings, investments and lending money; on the other hand, it is related to the consumers’ rights protection and their awareness of institutions they can contact in case of disputes with financial intermediaries;
- 2) financial literacy of entrepreneurs. This includes skills and knowledge regarding starting and running business – financing, taxation, accounting etc. This aspect is a prerequisite for the development of small business and the formation of middle class in transition and developing economies;
- 3) financial literacy of households: it is about the management of family funds and personal finance, long-term planning and avoiding the debt burden;
- 4) tax literacy: includes general understanding the purpose of taxation, the formation of state incomes and expenditures. This component of financial literacy is aimed to reduce the level of shadow economy, to increase the responsibility of taxpayers and accountability of money spending.

Among the enumerated components of financial literacy some are relevant independently of the level of economic development. They are the ability to plan personal finance, financial literacy of entrepreneurs, consumers’ awareness of financial services and their alternatives. The latter is particularly significant, given the active development of new types of financial services and financial instruments, extending the use of information technologies in financial sector.

Other components (tax literacy, basic knowledge about financial services, investment and saving opportunities) are more relevant for developing and transition economies. In underdeveloped countries, the urgency of financial literacy increases because of unaffordability of financial advisory services for the majority of the population. Financial education should be started the earlier the better to reach such goals as establishing sound financial habits (budget/ long term planning) and improving financial knowledge overall.

To sum up, increasing the level of financial literacy results in benefits for all stakeholders – households, entrepreneurs, financial intermediaries and government. At the macroeconomic level, financial literacy contributes competition in the financial market, enhancing confidence in the financial sector, reducing negative externalities provoked by unfair providers of financial services, improving the quality and volume of savings and investment, increasing the potential for economic growth.

References

1. Improving Financial Literacy: Analysis of Issues and Policies [Electronic resource] // OECD. – 2005. – Access mode: www.oecd.org
2. Кізима Т. Фінансова грамотність населення: зарубіжний досвід і вітчизняні реалії / Т. Кізима // Вісник THEУ. – 2012. – № 2. – С. 64-71.

PROBLEMS OF CORPORATE INCOME TAX EXPENSES ACCOUNTING ON UKRAINIAN ENTERPRISES IN THE INTERNATIONAL CONTEXT

Instability of domestic tax legislation and contingency approach to its changes, what does not take into account strategic aims of entrepreneurship, however influences forming of accounting information, lead to a number of corporate income tax expenses accounting problems.

In Ukraine dimension of corporate income tax expenses on the basis of its current amount is formed, taking into account deferred tax liabilities and assets. Moreover, the profit comes forward as an object of taxation, which is calculated according to accounting standards (national and international), and adjusted taking into account differences in taxes (by accruing of amortization, formation of reserves, realization of financial operations).

The right to avoid these obligatory corrections have only the enterprises, which annual income (deducting indirect taxes) does not exceed 20 million of hryvnia [1]. However, next to impossibility of using the simplified way of an object of taxation account for medium and large enterprises, small enterprises have not often that opportunity also – many of them (if their annual income does not exceed 5 million of hryvnia) are payers of the universal tax (3% and 5%).

A certain number of enterprises can also hide their incomes to be within limits.

Basic rate of corporate income tax in Ukraine is 18%. In the process of analysis of its rate changes and comparison to the rates in developed countries (Belgium – 33%, Austria, Spain – 25%, Italy, Norway – 24%, Denmark, Sweden – 22%, Finland – 20%, Poland – 19%) [2] the conclusion of decrease of tax rate was made.

But it is not it, what for development and profitability growth of an enterprise determinant is, but quality of work of state tax institutions, effective and strategically directed tax policy. In 2017 new possibilities for corporate income tax payers were opened [1]: decrease of financial result before tax due to the amount of bad debts, written off at the expenses of bad debts reserve; usage of an accelerated amortization (during 2 years) for machines and equipment, for which the linear method is used; right to use a tax rate of 0% till 31.12.2021 for some categories of enterprises; adjustment of the requirements to get a status of an unprofitable organization and penalties for their failure to comply.

However, many unsolved problems are left for today: general (equivocation and contradiction of terminology; frequent, unsystematic, inconsistent and lobbying changes of legislation (in 2016 Tax Code was amended 8 times, in 2017 – already 4 times). Low rate of settlement of certain scopes; lack of state guarantees concerning observance of legislation and backward legal reaction at problems; fiscal interpretation of disputable

tax norms by supervisory authorities (generates additional expenses for tax payments); absence of high-quality and efficient procedure of law creation) and specific (abolition of the possibility to decrease corporate income tax expenses on the amount of nonresidential real estate tax; requirement to amortize non-negotiable assets without taking into account their accounting revaluation; absence of accurate correcting procedure of financial reports on inflation).

Researches of domestic and world experience permit to enunciate directions of solving the problems of corporate income tax expenses accounting: achievement of optimal structuredness and investment orientation of tax differences; avoidance of tax imitation; enlargement of circle of enterprises, exempted from taxation; dismissal of one-off advance payment; further harmonization of accounting and taxation principles and modernization of corporate income tax administration methodology.

References

1. Tax Code of Ukraine [Electronic resource] / adopted by the Verkhovna Rada of Ukraine 02 December 2010 No. 2755-VI [with amendments and addenda] // Verkhovna Rada of Ukraine: official web portal. – Mode of Access: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/print1322494435032697>.
2. Economy integration into the world markets [Electronic resource] // All about Accounting: official web portal. – Mode of Access: <http://vobu.ua/ukr/analytics/integration>.

Смагло Ольга Володимирівна

к.е.н, доцент Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ

РЕГІОНАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Ефективність функціонування національної економіки значною мірою залежить від рівня соціально – економічного розвитку регіонів, які на сьогодні відзначаються суттєвою галузевою, територіальною та функціональною диференціацією. Саме з цих причин виникає гостра необхідність розробки політики розвитку для кожного окремо взятого регіону країни.

Конкурентоспроможність національної економіки значною мірою залежить від рівня розвитку регіонів, ступеня їх економічної взаємодії з територіально – адміністративними одиницями всередині країни та за її межами. Сучасний рівень розвитку міжнародних господарських зв'язків нашої держави виступає одним із визначальних факторів стабілізації вітчизняної економіки та її подальшого зростання. Глобалізація світового господарства веде до появи нових об'єктивних стратегічних орієнтирів розвитку економіки України та її окремих територіальних виробничих комплексів. Тому надзвичайної актуальності набуває розвиток державної регіональної політики України.

Регіональні економічні інтереси є органічною складовою системи матеріальних інтересів нашої країни. Сутність регіональних економічних інтересів розкривається в економічних відносинах, що складаються між суб'єктами господарської діяльності регіону та їх партнерами в тому числі і іноземними з приводу формування, руху мов та реалізації мети окремих операцій системи суспільного виробництва. Метою державної регіональної політики України на сучасному етапі розвитку є створення умов, що дадуть змогу регіонам повністю реалізувати наявний потенціал, зробити максимальний внесок у національну економіку, здобути конкурентні переваги на зовнішньому ринку. Тому сьогодні необхідно зосередитися на вирішенні таких проблем регіональної політики:

- низька інвестиційна привабливість регіонів та інноваційна активність в них;
- нерозвинута виробнича та соціальна інфраструктура та соціальна інфраструктура;
- зростання регіональних диспропорцій у сфері соціально – економічного розвитку регіонів;
- слабка міжрегіональна інтеграція;
- нерациональне використання людського потенціалу;
- низька конкурентоспроможність регіонів та інші.

Остання проблема набуває особливої значущості в умовах європейської інтеграції України та глобалізації світової економіки. Глобалізація веде до посилення конкурентної боротьби на світовому ринку. Процес глобалізації зумовлює розвиток інноваційного підприємства, яке сприяє інтеграції країн в систему європейського та світового господарства. Враховуючи досвід європейських країн щодо регулювання міжрегіонального співробітництва, активізація співпраці областей України повинна відбуватися як на міжнародному, так і на національному рівнях.

Список використаних джерел

1. Бабець І.Г. Досвід державного регулювання, міжрегіональні співпраці у країнах ЄС /І.Г. Бабець/ Київ: КНТЕУ, 2013. – 215с.
2. Давиденко Н.М. Роль інвестицій корпоративного сектору України в забезпеченні зростання національної економіки /Н.М. Давиденко/ Формування ринкових відносин в Україні// зб. наук. пр. / Н.-д. екон. ін-т. – Київ: НДЕІ, 2016.
3. Румянцева Н.С. Механізм реалізації регіональних економічних інтересів України в сучасних умовах. /Н.С. Румянцева/ Економіка України. – 2015. №3. – с. 45-48

Stepanenko Victoriia,
an associate professor
of the Simon Kuznets Kharkiv National University of economics, Ukraine

UKRAINE'S ECONOMIC DEVELOPMENT

Ukraine has always been regarded as a land of extensive potential and neglected opportunities. Despite having a favourable geographical location, fertile agricultural lands, low-cost but high-skilled labour and large consumer markets, Ukraine has for long been unable to build up on its strengths and develop into a sustainable economy with a comfortable business environment.

Now, however Ukraine is enduring fundamental social and economic transformations aimed at integrating with the European Union and revitalising its stagnant economy.

The government of Ukraine announced an ambitious plan to enter the top 30 countries in the World Bank's Doing Business ranking and to apply for membership of the European Union in 2020 as part of a broader plan. As never before, such transformation is supported by major international financial institutions and sends positive signals for both domestic and foreign investors.

As the largest country wholly in Europe strategically located on EU borders, Ukraine offers long-term opportunities in a broad range of sectors, many of which involve co-operation with Ukrainian companies and authorities and requiring Western financial investment. There are many industries in which it is advisable to invest. But unfortunately, corruption accompanied by excessive bureaucracy has been Ukraine's longstanding and major impediment to creating a sustainable investment climate.

Thus, it is possible to list some industries that are developing in this country. In Ukraine covering about 20 major industries, namely power generating, fuel, ferrous and non-ferrous metallurgy, chemical and petrochemical and gas, machine-building and metal-working, forest, wood-working and wood pulp and paper, construction materials, light, food and others. The country possesses a massive high-tech industrial base, including electronics, arms industry and space program.

Ukraine is one of the world's most important mineral producing countries, in terms of both the range and size of its reserves. There are nearly 8,000 separate deposits, harboring some 90 different minerals, of which about 20 are economically significant. About half of all the known deposits are under exploitation.

Though the market system is being formed, the transformation process is not complete yet. Being in the transition stage of its development, Ukraine experiences problems connected with institutional framework development which cause political and economic instability.

One of the consequences of weak institutional governance is a significant informal sector widely used by Ukrainian citizens to earn additional income. The failure to build strong democratic institutions has also impacted the country's economic performance.

And, in spite of its large rich agricultural resources, and favorable location at the intersection of Western Europe and Asia, Ukraine has not yet reached the desired and expected economic progress due in part to its dependence on Russian natural gas and oil, ongoing political instability, and the world economic crisis.

References:

1. Economy integration into the world markets [Electronic resource] // All about Accounting: official web portal. – Mode of Access: <http://vobu.ua/ukr/analytics/integration>.
2. Cambridge International Dictionary of English / [ed. by N. Jones]. – Cambridge: Cambridge University Press, 1995.
3. The Global Competitiveness Report 2015-2016: Full Data Edition is published by the World Economic Forum within the framework of The Global Benchmarking Network (n.d.). Title of resource. Retrieved from <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/>

Stepanenko Nataliia,
an associate professor

of the Simon Kuznets Kharkiv National University of economics, Ukraine

THE PROSPECTS OF UKRAINE'S EUROPEAN INTEGRATION

Totally understandable that Ukraine's unstable economic conditions caused by a number of external and internal factors both structural and tactic in character call for constant transformations. In a rapidly globalizing world when the Ukrainian economy is undergoing changes, an organization functioning requires prudent strategic steps aimed not only at short-term surviving but also at creating a high potential in the long run.

European integration is a key and priority of unchanging foreign policy of Ukraine and further development and strengthening of relations between Ukraine and EU is based on the principles of political association and economic integration. Today, making an ultimate choice over its integration path is a sensitive and highly pressing issue for Ukraine.

The European Union is a political and economical union of 28 countries. EU policies aim to ensure the free movement of people, goods, services, and capital within the internal market, enact legislation in justice and home affairs, and maintain common policies on trade, agriculture, fisheries, and regional development. Member states are located primarily in Europe, however not every country from Europe as a continent is in there. Some countries with the strong economy like Switzerland do not want to belong to the EU and those small groups of developing countries bordered by the EU members like Ukraine, Georgia or Montenegro would like to be a part of the EU, but cannot because of their unstable economical situations.

Today, EU remained Ukraine's primary trading partner; closer economic integration that reduces trading costs with the largest market in the world could have

significant economic benefits for Ukraine. The primary reason that blocks Ukraine's joining the world economy is an extremely low competitiveness of its goods on the world market, as the majority of Ukrainian goods do not meet the international standards. Nowadays, the transition to the world-class standards requires much time and money, which most Ukrainian producers cannot afford.

Besides, many of Ukrainian products are characterized by a low quality and materials-output ratio as the equipment applied is obsolete. The reasons for low competitiveness of Ukrainian goods include the predominance of primary commodities in the country's export, the lack of high technology equipment, patents, licenses, know-how that are in great demand on the market. A considerable drawback is the lack of highly qualified employees ready to work on foreign markets and guarantee sales activity.

So, Ukraine is an attractive but difficult market. Situated in the heart of Europe, it is close, big and well-educated. It is cheap and abundant in resources, both natural and human. It is industrial, agricultural and hi-tech. However, at the same time it is unstable; it is corrupt; it has contradicting laws, unjust courts and a war inside the country.

But by privileging the economic benefits of doing business with Ukraine, the EU has consistently overlooked the quality of its democracy and institutions. Ukraine has long been at work building closer ties with the European Union and its member states. In a sense, Ukraine is already very well integrated into Europe. Beyond developing its own economic interests with the EU, Ukraine is a member of the Council of Europe (1995), the OSCE (1992), the Energy Community (2011) and has been subject to the European Human Rights Court's rulings since it ratified the European Convention of Human Rights in 1997.

The absence of substantive reforms and persistently high levels of corruption has led to a number of local groups of highly-educated professionals, like the Reanimation Package of Reforms, to pressure the government to follow through on their reform promises.

If Ukraine is eager to be a European state not only in a geographical sense but also in an economic one, a whole set of actions should be introduced to achieve the European norms, values and standards of living

It is clear that high and sustainable economic growth is the only way Ukraine can achieve its goal – that is to increase the quality of life, standard of living and public service quality, but also to secure its independency and territorial unity.

The necessary preconditions for achieving this goal are deep and comprehensive reforms in macroeconomic stabilization as well as structural and institutional reforms. A lot of was done during last three years, after Euromaidan, especially in the area of macroeconomic stabilization. For the first time in its history, Ukraine is changing its economy towards a functioning market economy.

EU membership offers a number of benefits and joining is conditional on meeting a number of political and economic criteria in order to bring about successful integration with the rest of the EU member countries. Such integration, however, is incompatible with Ukraine's current ties to Russia and, consequently, is fueling a

conflict between Eastern and Western powers. Whether Ukraine will ever join the EU or not will ultimately depend on the resolution of this conflict.

References:

1. Andreas Umland. Political risk insurance for FDI in Ukraine // [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.neweasterneurope.eu/articles-and-commentary/1870-political-risk-insurance-for-fdi-in-ukraine>
2. Україна в інтеграційних процесах: сучасний стан та перспективи розвитку // [Electronic resource]. – Mode of access: <http://naub.oa.edu.ua/2014/ukrajina-v-intehratsijnyh-protseah-suchasnyj-stan-ta-perspektyvy-rozvytku-2/>
3. The Global Competitiveness Report 2015-2016: Full Data Edition is published by the World Economic Forum within the framework of The Global Benchmarking Network (n.d.). Title of resource. Retrieved from <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/>

Чепель Ольга Дмитрівна,
*к.ю.н., доцент Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича, Україна*

РЕФОРМА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: УКРАЇНСЬКИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Успіх будь-якої реформи в державі залежить від розуміння її змісту усіма учасниками процесу. Внутрішньополітичний розвиток держави та зовнішня ситуація навколо України загострили питання децентралізації влади, яка виступає однією з форм розвитку демократії, що дозволяє при збереженні держави та її інститутів, розширити місцеве самоврядування, активізувати населення на вирішення власних потреб та інтересів[5]. Тобто змінити концептуальний підхід у взаємовідносинах держави та суспільства з командно-адміністративного на сервісний, де діє людиноцентризький підхід.

1 квітня 2014 року розпорядженням Кабінету Міністрів України №333-р була схвалена Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні) [3] та затверджено План заходів з її реалізації (розпорядження КМУ №591-р від 18.06.2014)[4], в рамках якого парламент України прийняв Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» та Методику формування спроможних громад [1]. Таким чином, були закладені підвалини для реформування місцевого самоврядування та системи адміністративно-територіального устрою України, де передбачено формування базового рівня територіальної організації влади - об'єднаних територіальних громад, яким на законодавчому рівні передбачено делегування державних повноважень в сфері освіти, медицини, соціального захисту, передачу в місцеві бюджети частки загальнонаціональних податків, що створює економічну

зацікавленість громад в розвитку нових виробництв, підтримці бізнесу, економічного розвитку країни в цілому.

Як свідчить, досвід таких унітарних держав, як Данії, Норвегії, Швеції, Польщі, Чехії, Естонії, Франції передача значних повноважень від державних органів органам місцевого самоврядування, причому таким чином, аби якомога більше повноважень мали ті органи, які є найближчими до людей, забезпечило зміцнення місцевого самоврядування, а відповідно і до усунення штучних перешкод (зайві дозволи, інстанції, надмірний контроль центру) для бізнесу і підприємницької діяльності, створення прозорого інвестиційного клімату та можливість спроможними (гроші, ресурси) громадами ефективніше вирішувати питання місцевого значення для мешканців та розвитку своїх територій.

Таким чином, зарубіжний досвід показує, що навіть в успішних в політичному, економічному, соціальному плані країнах (Франція, Великобританія, Італія, Польща) в процесі здійснення реформи місцевого самоврядування доводилось долати значну кількість політичних та юридичних питань, що впливали на зміст та термін реалізації процесу децентралізації влади. В цьому плані Україні слід забезпечити послідовність у здійсненні цього процесу, зокрема, держава зобов'язана відповідно до норм Європейської хартії місцевого самоврядування [2] не тільки законодавчо, але й фактично забезпечити спроможність участі громад в управлінні соціально-економічними процесами в країні та сприяти зміцненню інститутів місцевого самоврядування, ефективності їх діяльності в процесі сервісного обслуговування населення.

Список використаних джерел

1. Дем'яненко Л. Добровільне об'єднання територіальних громад – позитивні зміни у сфері децентралізації влади // [Електронний ресурс]. – режим доступу до порталу: <http://nbuviar.gov.ua/index.php?>
2. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15.10.1985р. / Офіційний вісник України. – 2015. - № 24. – Ст.718.
3. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» від 01.04.2014р. // [Електронний ресурс]. – режим доступу до порталу: <http://www.zakon0.rada.gov.ua>
4. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» від 18.06.2014р. № 591-р // [Електронний ресурс]. – режим доступу до порталу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>

Чернецька Юлія Іванівна,
д. п. н., доцент Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, Україна

СЕРЕДОВИЩЕ РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОСТІ НАРКОЗАЛЕЖНИХ ОСІБ

Зростання кількості наркоспоживачів в Україні викликало збільшення кількості організацій, які надають реабілітаційні послуги наркозалежним. Втім, як показує аналіз їх практичної діяльності, якість надання послуг деякими організаціями викликає сумніви, а іноді носить характер загрози життю і здоров'я самих набувачів таких послуг.

Незважаючи на те, що провідним шляхом реабілітації наркозалежних осіб є повторне повернення їх до повноцінного існування в соціумі шляхом ресоціалізації, залишається актуальною проблема розробки середовища у спеціалізованому центрі з наркозалежними, яке позитивно впливатиме на розвиток їх соціальності. Отже, метою тез є висвітлення специфіки середовища ресоціалізації наркозалежних.

Питання розробки середовища як чиннику розвитку особистості під впливом різних факторів соціального середовища й виховання присвячено науковій праці педагогів і психологів минулого Л. Виготського, О. Леонтьєва В. Сухомлинського, С. Шацького та сучасних дослідників В. Бочарової, В. Оржеховської, В. Шпак та ін. Соціальна реабілітація як складова процесу ресоціалізації особистості досліджена С. Коношенком, В. Лютим, С. Горенком, О. Караман, С. Харченком, В. Синьовим та ін. Водночас, потребує уточнення специфіка ресоціалізаційного середовища для наркозалежних як малодосліджена соціально-педагогічна проблема.

На наш погляд, середовище ресоціалізації наркозалежних осіб, за змістом і суттю є частиною загального соціального середовища. Основою для виокремлення особливостей такого середовища є підвищений рівень соціальної ізоляваності, керований характер впливів чинників стихійної соціалізації. Підвищення ефективності ресоціалізації наркозалежних забезпечується створенням збагаченого середовища ресоціалізації, що виникає та функціонує завдяки по-перше, організації позитивної соціальної взаємодії, з можливістю для реалізації наркозалежною особою активності в різних видах (пізнавальної, творчої, трудової); по-друге, створенню рефлексивного, корекційно-відновлювального й інтеграційного середовищ, завдяки яким посилюється дія механізмів ресоціалізації, наркозалежна особа стає спроможною повноцінно усвідомити і переосмислити особистісний досвід, бути мотивованою на корекцію й відновлення функціонування в суспільстві, що сприятливо позначиться на її подальшій інтеграції; по-третє, організованій взаємодії з членами родини і референтними групами у форматі звичної для наркозалежного життєдіяльності

(створення і дотримання сімейних традицій, організація сімейного і дружнього дозвілля, клубів за інтересами, партнерської взаємодії тощо) [1, с. 6].

Таким чином, середовище ресоціалізації як чинник розвитку соціальності наркозалежних осіб дозволить розвинути навички самостійного життя в соціумі і соціально апробованих моделей поведінки у наркозалежних, сприятиме становленню індивідуальності і розвитку особистісного потенціалу залежних, розвинути здібності і сформувати особисті цілі у молодих людей, витіснити наркотики із системи цінностей індивіда, сформувати нові цінності, стійке неприйняття наркотиків, набути трудових навичок, відродити морально-етичні цінності, відновити фізичну активність, пропагувати здоровий спосіб життя, що позитивно позначиться на розвитку їх соціальності.

Список використаних джерел

1. Чернецька Ю. І. Теорія і практика соціально-педагогічної роботи з ресоціалізації наркозалежних в умовах реабілітаційних центрів: автореф. дис. доктора пед. наук: спец. 13.00.05 «Соціальна педагогіка» / Юлія Іванівна Чернецька; ДЗ Луганський нац. ун-т імені Тараса Шевченка. – Старобільськ, 2016. – 44 с.

Janusz Zaleski

Zbigniew Mogiła

Wrocławska Agencja Rozwoju Regionalnego

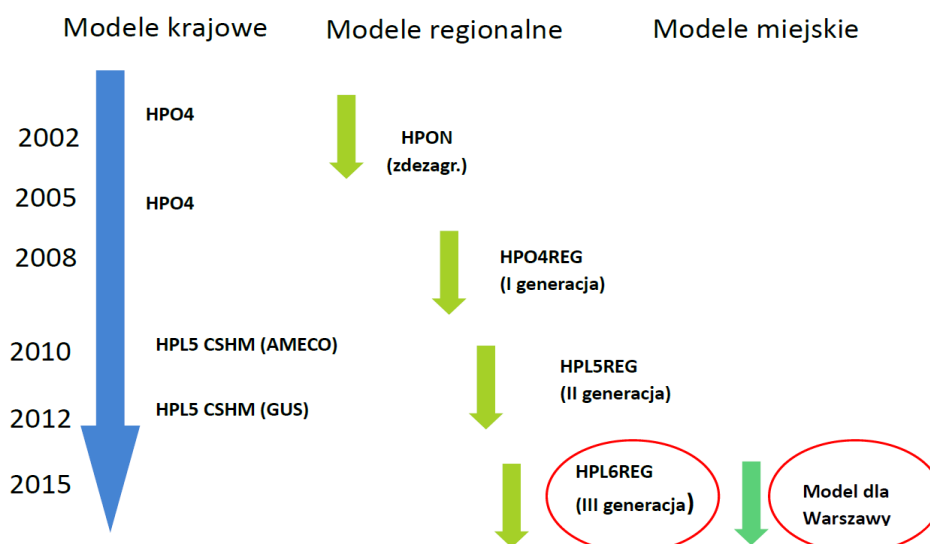
MODELE HERMIN JAKO NARZĘDZIE SŁUŻĄCE KSZTAŁTOWANIU I OCENIE POLITYKI ROZWOJU KRAJÓW I REGIONÓW

Wstęp

Makroekonomiczne modele HERMIN są narzędziami badawczymi pozwalającymi realizować dwa fundamentalne z punktu widzenia prowadzenia polityki rozwoju cele: prognozowanie tendencji rozwojowych kraju/regionu oraz badanie skuteczności i efektywności realizowanej interwencji publicznej. Pierwotna struktura modeli HERMIN została zaprojektowana przez dr. Johna Bradleya, który jest twórcą systemu modeli HERMIN dla wszystkich Państw członkowskich Unii Europejskiej (*Cohesion System of HERMIN Models*). W 2002 r. zespół Wrocławskiej Agencji Rozwoju Regionalnego (WARR) pod kierownictwem prof. Janusza Zaleskiego i we współpracy z dr. J. Bradleyem stworzył model HERMIN odzwierciedlający gospodarkę Polski. (Bradley 2006; Bradley and Untiedt 2008; Bradley and Zaleski 2003a; 2003b; Bradley et al. 2006; Mogiła et al. 2010; Zaleski et al. 2014; 2015). W 2006 r. WARR skonstruował pierwsze w Polsce modele dla 16 województw (NUTS-2). Pozwoliło to na badanie wpływu realizowanych inwestycji publicznych (w tym przede wszystkim Polityki Spójności UE) na rozwój społeczno-gospodarczy zróżnicowanych polskich

regionów (Kudelko et al. 2012a; 2012b; Mogiła and Zaleska 2013; Mogiła et al. 2013; Zaleski et al. 2011; 2014). Modele HERMIN są zgodne z **wymogami Komisji Europejskiej**, zostały zweryfikowane naukowo i wielokrotnie opisane w literaturze naukowej.

Regionalne modele HERMIN funkcjonowały do tej pory jako niezależne narzędzia badawcze umożliwiające analizę procesów ekonomiczno-społecznych. Nie stanowiły one zendogenizowanego systemu wzajemnie powiązanych województw. W analizach dotyczących oddziaływania polityki spójności na rozwój gospodarczy relacje międzyregionalne aproksymowane były przy zastosowaniu modelu HERMIN dla Polski jako całości będącego elementem *Cohesion System of HERMIN Models* (Bradley, Untiedt 2010). W 2015 r. WARR stworzył **pierwszy w Polsce model HERMIN integrujący 16 regionalnych modeli HERMIN** poprzez system endogenicznych powiązań gospodarczych (model HERMIN III generacji). Tym samym powstało narzędzie badawcze, które z jednej strony uwzględnia w szczegółowy sposób specyfikę i wewnętrzne zróżnicowanie wszystkich województw, z drugiej strony pozwala na analizę polskiej gospodarki jako całości. Oszacowanie międzyregionalnych powiązań gospodarczych na podstawie modelu grawitacji pozwala uwzględnić przepływy funduszy UE między poszczególnymi województwami. To z kolei umożliwia urealnienie efektów polityki spójności na poziomie regionalnym i krajowym. Przykładowo, może się okazać, iż część transferów asygnowanych dla województwa świętokrzyskiego zostanie przetransferowana do województwa mazowieckiego poprzez zakup maszyn i urządzeń zmniejszając skalę efektów popytowych funduszy UE w tym pierwszym regionie. Model HERMIN III generacji został zastosowany m.in. na potrzeby projektu Narodowego Centrum Nauki, a wyniki symulacji przeprowadzonych przy jego użyciu zostały zawarte m.in. w Zaucha et al. (2015). Najnowszym narzędziem analitycznym skonstruowanych przez zespół WARR jest **model HERMIN gospodarki miasta stołecznego Warszawy**- pierwszy w Polsce makroekonomiczny model dużej skali odzwierciedlający relacje gospodarcze metropolii miejskiej (Zaleski et al., 2016). Proces tworzenia i rozwijania tych modeli przez WARR został zobrazowany na rys. 1.

Rysunek 1. Proces ewolucji modeli HERMIN w Polsce

Źródło: Opracowanie własne.

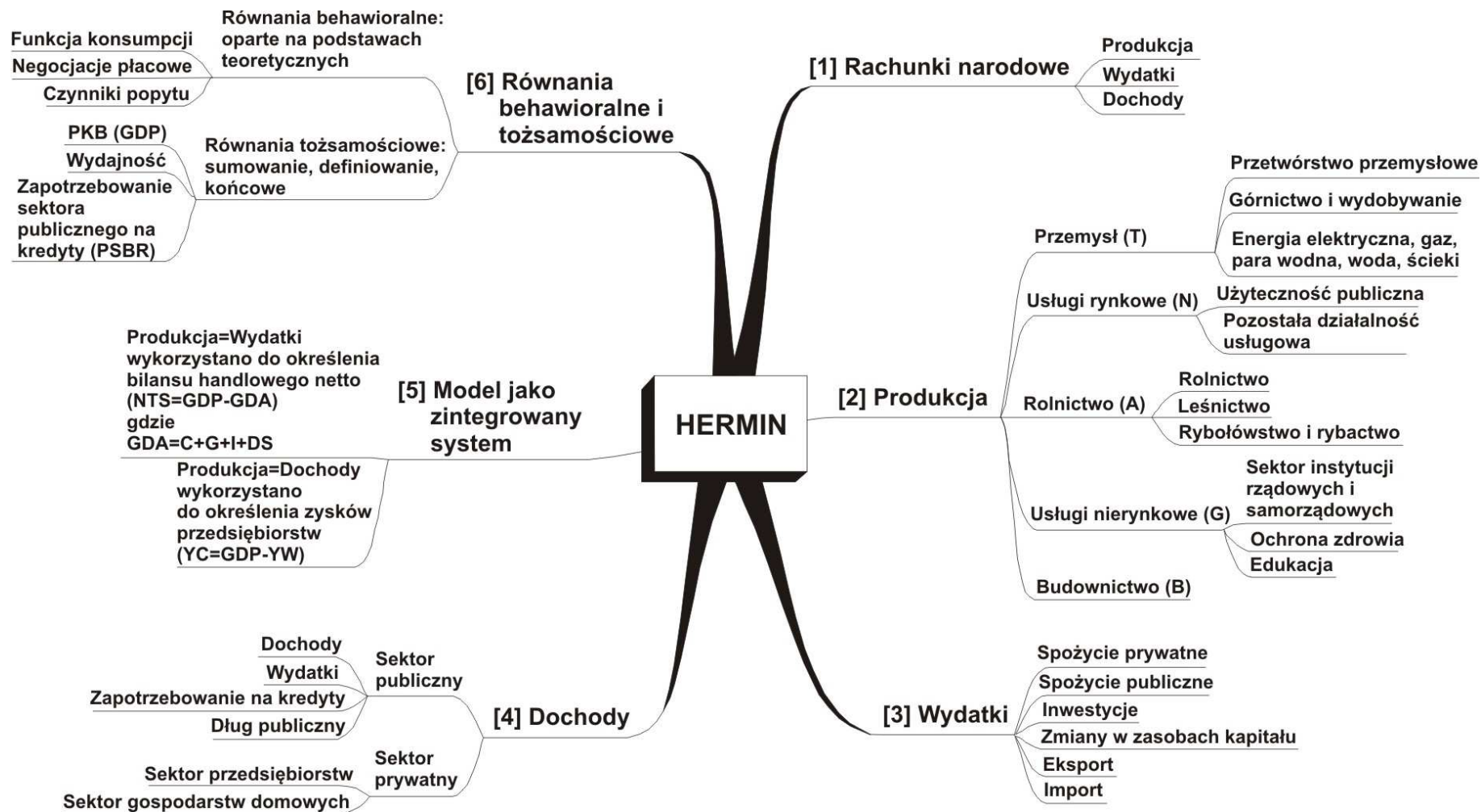
Podstawowa struktura modeli HERMIN

Modele HERMIN są narzędziami badawczymi uwzględniającymi sektorową strukturę gospodarki kraju/regionu. Umożliwiają one analizę następujących sektorów gospodarczych: rolnictwa, przemysłu, budownictwa, usług rynkowych oraz usług publicznych (nierynkowych).

Równania tworzące model można sklasyfikować jako behawioralne lub jako tożsamościowe. W przypadku tych pierwszych, używa się teorii ekonomicznej i kalibracji parametrów do określenia relacji ekonomicznych między określonymi wskaźnikami makroekonomicznymi. Równania tożsamościowe poddają się logice rachunków narodowych i regionalnych.

Strukturalnie model HERMIN składa się z trzech głównych bloków: bloku podażowego, bloku absorpcji i bloku dochodowego. Jest on zintegrowanym układem równań z dodatkowymi zależnościami opisującymi relacje między poszczególnymi składowymi, jednak dla celów czytelnej prezentacji można go opisać właśnie w układzie w/w trzech bloków składowych (rys. 2)

Podstawę modelu stanowią konwencjonalne mechanizmy neokeynesowskie. Jednak model posiada również cechy neoklasyczne. Wielkość produkcji w przemyśle nie jest więc kształtowana po prostu przez popyt. Ma na nią także wpływ cena i konkurencyjność kosztowa (Bradley i Fitz Gerald, 1988). Ponadto, popyt na czynniki produkcji w przemyśle i usługach rynkowych uzyskuje się w neoklasycznym procesie optymalizacji, wykorzystując ograniczenie funkcji produkcji CES (stała elastyczność substytucji - constant elasticity of substitution) oraz względne ceny pracy i kapitału.

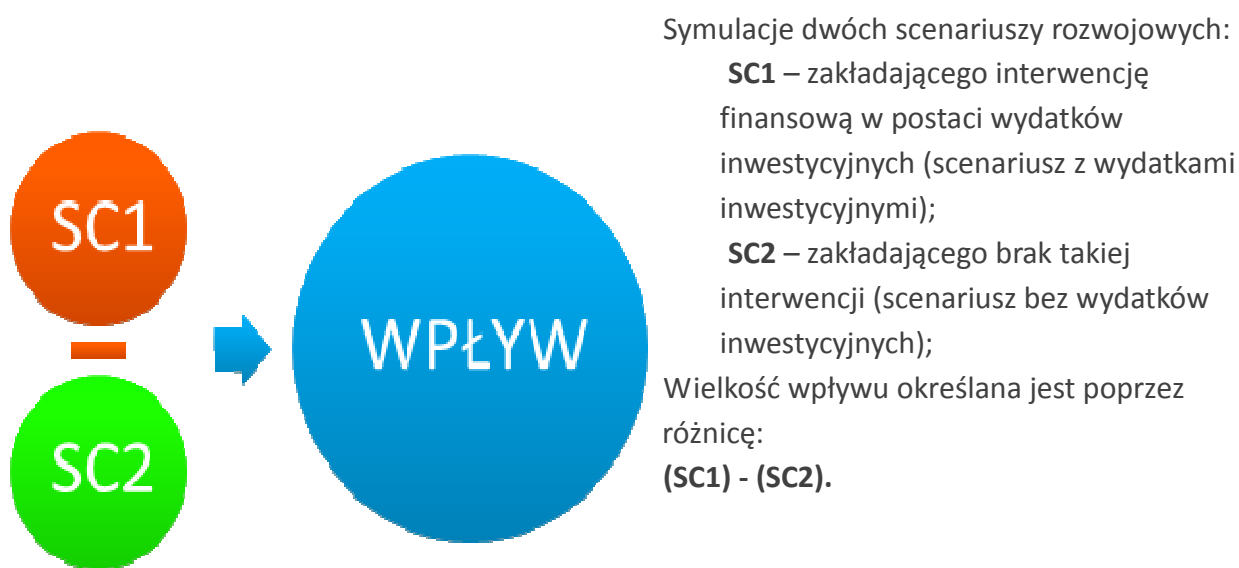

Rysunek 2. Schemat modelu HERMIN
Źródło: Opracowanie własne

Możliwości wykorzystania modeli HERMIN

- **Tradycyjna analiza kontrfaktyczna wpływu inwestycji publicznych (np. w ramach RPO, strategii, programów operacyjnych etc.) na procesy społeczno-gospodarcze**

Głównym celem zastosowania modelu jest w tym przypadku uchwycenie i skwantyfikowanie czystego efektu ilościowego wydatków inwestycyjnych w ramach polityki spójności (tzw. efektu netto danej interwencji finansowej). Innymi słowy, głównym celem działań prowadzonych na tej płaszczyźnie badawczej jest odpowiedź na pytanie, w jakim stopniu wartości określonych wskaźników opisujących rozwój społeczno-gospodarczy kraju/regionu, zmieniały się wyłącznie w wyniku zrealizowanych inwestycji w ramach polityki spójności. Abstrahujemy tutaj od szeregu innych determinant (jak np. zmiany w sytuacji geopolitycznej; inne inwestycje etc.) tworzących tzw. pozorny efekt interwencji finansowej i niezwiązanych z nakładami inwestycyjnymi, które są przedmiotem badania.

Rysunek 3. Szacowanie wpływu interwencji publicznej na rozwój gospodarczy

Źródło: Opracowanie własne.

- **Prognozowanie – analiza scenariuszowa (foresight)**

Modele HERMIN mogą zostać wykorzystane do wieloscenariuszowej analizy tendencji rozwojowych kraju/regionu. W tym celu tworzone są przykładowo następujące grupy założeń:

- a) założenia dotyczące otoczenia kraju/regionu (scenariusz optymistyczny; pesymistyczny i status quo).
- b) założenia dotyczące sytuacji wewnątrz kraju/regionu (scenariusz optymistyczny; pesymistyczny i status quo).
- c) założenia dotyczące polityki rozwoju (scenariusze dotyczące struktury ekonomicznej funduszy - infrastruktura podstawowa, kapitał ludzki, wsparcie przedsiębiorstw, B+R; scenariusze dotyczące skuteczności realizowanych inwestycji - długotrwałe efekty podażowe; scenariusze dotyczące nasycenia inwestycjami w obszarze infrastruktury, kapitału ludzkiego, wsparcia przedsiębiorstw i B+R.)

Powiązanie powyższych scenariuszy tworzy szereg kombinacji pozwalających ocenić skuteczność polityki rozwojowej w różnych warunkach społeczno-gospodarczych, a także określić efektywność różnych wariantów struktury inwestycji publicznych (investment-mix).

- **Analiza międzyregionalna**

Zintegrowany model HERMIN łączący regiony systemem zależności ekonomicznych jest innowacyjnym narzędziem badawczym. Umożliwia uchwycenie międzyregionalnych „przepływów” efektów polityki rozwoju. Jest to niezwykle ważny aspekt analizy skuteczności i efektywności podejmowanych inwestycji publicznych, gdyż pozwala urealnić rzeczywiste oddziaływanie na gospodarkę realizowanych projektów. Część inwestowanych w danym regionie funduszy może zostać relokowana do innego województwa poprzez zakup dóbr inwestycyjnych (np. elementów parku maszynowego, technologii). Obniża to efekty popytowe interwencji publicznej. Ponadto, część dodatkowego dochodu wygenerowanego dzięki dokonanim inwestycjom może zostać wydatkowana w innych regionach, co z kolei zredukuje skalę efektów podażowych realizowanej polityki rozwoju. Oczywiście możliwy jest też scenariusz wzrostu eksportu danego regionu na skutek efektów inwestycji publicznych realizowanych w innych województwach.

Poza analizą efektów realizowanych polityk publicznych zintegrowany model HERMIN pozwala badać wpływ zmian w otoczeniu danego regionu na zachodzące w nim procesy społeczno-gospodarcze. Nawet najbardziej zoptymalizowana polityka rozwoju regionu (w sensie zorientowania na jego specyfikę i strukturę gospodarczą – *place based*) może nie przynosić oczekiwanych efektów, gdy nie uwzględnia dostatecznie sytuacji w jego otoczeniu.

Struktura zintegrowanego modelu HERMIN może zostać zaadaptowana do analizy społeczno-gospodarczej innych państw.

- **Modele metropolitalnych gospodarek miejskich**

Powyższe narzędzie badawcze wpisuje się w nurt badań dedykowanych obszarom metropolitalnym, które w przeważającej mierze kształtują tendencje rozwojowe poszczególnych krajów i regionów. Model HERMIN gospodarki miejskiej pozwala oszacować skalę efektów makroekonomicznych inwestycji zrealizowanych przez władze miasta i związane z nimi jednostki organizacyjne. Innymi słowy, stworzony model umożliwia odpowiedź na pytanie, o ile wzrosły wybrane mierniki makroekonomiczne (m.in. PKB miasta, liczba pracujących, inwestycje prywatne, wydajność pracy itp.) tylko i wyłącznie w rezultacie badanych inwestycji publicznych, a nie np. polityki władz centralnych, zmian w sytuacji geopolitycznej czy też kryzysów gospodarczych. Ponadto, wspomniane narzędzie pozwala na przeprowadzanie wieloscenariuszowych prognoz rozwoju danego ośrodka miejskiego.

Spis literatury

1. Bradley, J. (2006). Evaluating the Impact of European Union Cohesion Policy in Less-developed Countries and Regions. *Regional Studies*, vol. 40, Special Issue: The Evaluation of European Union Cohesion Policy, (eds.) Bachtler, J. Wren, C., pp. 189-199.
2. Bradley, J., Untiedt, G. (2008). Do Economic Models Tell Us Anything Useful about Cohesion Policy Impacts?”, (in:) Stierle-von Schutz, U., Stierle, M., Jennings, F., Kuah, A. (eds.) *Regional Economic Policy in Europe: New Challenges for Theory, Empirics and Normative Interventions*. Cheltenham: Edward Elgar, pp. 159-180.
3. Bradley, J., Zaleski, J. (2003a). Modelling EU Accession and Structural Fund Impacts Using the New Polish HERMIN Model, (in:) Welfe, W. (ed.), *Modelling Economies in Transition. Proceedings of the 7th Conference of the International Association*. Łódź: AMFET.
4. Bradley, J., Zaleski, J. (2003b). Ocena wpływu Narodowego Planu Rozwoju Polski na lata 2004-2006 na gospodarkę przy zastosowaniu modelu HERMIN. *Gospodarka Narodowa*, nr 7-8/2003. Warszawa: Szkoła Główna Handlowa.
5. Bradley, J., Tomaszewski, P., Wojtasiak, A., Zaleski, J., Zembaty, M. (2006). Ocena wpływu Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia i wybranych Programów Operacyjnych na lata 2007-2013 na gospodarki polskich

- województw przy pomocy modeli regionalnych HERMIN. Wrocław: Wrocławska Agencja Rozwoju Regionalnego.
6. Bradley, J., FitzGerald, J. (1988). Industrial output and factor input determination in an econometric model of a small open economy. *European Economic Review*, vol. 32, pp. 1227-1241
 7. Bradley, J., Untiedt, G. (2010). The cohesion System of HERMIN country and regional models: Description and operating manual, Version 4, Contract no. 2005 CE 16 0 AT 027. Brussels: European Commission
 8. Kudelko, J., Mogiła, Z., Zaleski, J. (2012a). Leaders and outliers in the race of regions – EU Cohesion Policy in Poland in the light of macroeconomic modelling, (in:) Markowski, T., Turała, M. (eds.) “Territorial Cohesion Policy in Poland – Issues In Impact Assessment”. *Studia Regionalia KPZK PAN*, vol. 33, pp. 30 – 43.
 9. Kudelko, J., Mogiła, Z., Zaleski, J. (2012b). Rola polityki spójności po 2013 r. w procesie konwergencji społeczno-gospodarczej polskich regionów, (in:) Harańczyk, A. (ed.) „Perspektywy rozwoju regionalnego Polski w okresie programowania po 2013 r .Część II”. *Studia KPZK PAN*, vol. CXL, 170 p., pp. 39 – 56.
 10. Mogiła, Z., Tomaszewski, P., Zaleski, J. (2010). Effects of EU Cohesion Policy on social and economic disparities between Poland and Slovakia – comparative analysis based on the macroeconomic HERMIN models, *Proceedings of the Conference in Smolenice November 17 – 19 2010 Regional disparities in Central and Eastern Europe. Theoretical models and empirical analyses*. Bratislava: The Institute of Economic Research of the Slovak Academy of Sciences.
 11. Mogiła, Z., Zaleska, M. (2013). Polityka spójności w ramach RPO województwa dolnośląskiego a orientacja na długookresowy rozwój regionu – próba oceny na gruncie analizy kontrfaktualnej, (in:) Małuszyńska, E. (ed.) *Dynamika, cele i polityka zintegrowanego rozwoju regionów. Perspektywa europejska*. Poznań: Bogucki Wydawnictwo Naukowe.

12. Mogiła, Z., Zaleska, M., Zaleski, J. (2013). Jobless-growth or Employment-oriented Development – Dilemma of the New EU Financial Perspective, (in:) Kudłacz, T., Woźniak, D. (eds.) „Programming Regional Development in Poland. Theory and Practice”. Studia Regionalia KPZK PAN, vol. 35, pp. 86-110.
13. Zaleski, J., Korf, T., Kudełko, J., Mogiła, Z., Poproch, A., Zaleska, M. (2014). Ocena wpływu realizacji polityki spójności na kształtowanie się wybranych wskaźników makroekonomicznych na poziomie krajowym i regionalnym za pomocą modeli makroekonomicznych HERMIN. Report submitted to the Ministry of Infrastructure and Regional Development of the Republic of Poland. Warsaw: Ministry of Infrastructure and Regional Development.
14. Zaleski, J., Kudełko, J., Mogiła, Z., Poproch, A., Tomaszewski, P. (2011). Oszacowanie wpływu realizacji Narodowego Planu Rozwoju 2004-2006 (NPR) i Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia / Narodowej Strategii Spójności 2007-2013 (NSRO/NSS) na wybrane wskaźniki makroekonomicznych na poziomie regionalnym do roku 2020 przy użyciu modeli regionalnych HERMIN. Report submitted to the Ministry of Regional Development of the Republic of Poland]. Warsaw: Ministry of Regional Development.
15. Zaleski, J., Korf, T., Kudełko, J., Mogiła, Z., Poproch, A., Zaleska, M. (2014). Ocena wpływu realizacji polityki spójności na kształtowanie się wybranych wskaźników makroekonomicznych na poziomie krajowym i regionalnym za pomocą modeli makroekonomicznych HERMIN. Report submitted to the Ministry of Infrastructure and Regional Development of the Republic of Poland. Warsaw: Ministry of Infrastructure and Regional Development.
16. Zaleski, J., Lipińska, M., Mogiła, Z., Piotrowski, P., Szwed, M., Wysocka, M., Zaleska, M. (2015). Ocena wpływu Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013 na gospodarkę Polski, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Warsaw: Ministry of Agriculture and Rural Development.

17. Zaleski, J., Jarosz, A., Mogiła, Z., Skóra, S., Tjukało, A., Wysocka, M., Zaleska, M. (2016). Ocena wpływu wysokości i rodzaju wydatków inwestycyjnych na stopień rozwoju m.st. Warszawy w okresie 2004-2014, Raport na zlecenie Urzędu m.st. Warszawy, WARR, Wrocław.
18. Zaucha, J., T. Brodzicki, D. Ciołek, T. Komornicki, Z. Mogiła, J. Szlachta and J. Zaleski (2015). Terytorialny wymiar wzrostu i rozwoju, Difin, Warszawa.

Krzysztof Dyrek

*Mgr, Wyższa Szkoła Biznesu-National Louis University w Nowym Sączu,
Wydział Nauk Społecznych i Informatyki*

ANALIZA SYTUACJI EKONOMICZNEJ PAŃSTW ASPIRUJĄCYCH DO UNII WALUTOWEJ Z WYKORZYSTANIEM KONWERGENCJI NOMINALNEJ

W tym roku upłynęło 60 lat od podpisania Traktatów Rzymskich, które stworzyły podwaliny pod procesy integracyjne dokonujące się na kontynencie europejskim po tragicznych doświadczeniach II Wojny Światowej. Ich podstawowym celem było i jest podnoszenie jakości życia i poczucia bezpieczeństwa obywateli, znoszenie barier politycznych i ekonomicznych, zacieśnienie współpracy w różnych obszarach życia. Dokonujące się przemiany w poszczególnych częściach Europy, wymuszały zmiany zarówno, w strukturach europejskich, jak i rządach poszczególnych krajów. Dzisiejszy kształt tych relacji, jest przede wszystkim konsekwencją postanowień Traktatu o Unii Europejskiej podpisanego w 1992 roku w Maastricht. Jednym z jego postanowień było utworzenie unii gospodarczo-walutowej jako element pogłębienia procesów integracyjnych (Balassa, 1961). Zarówno unia walutowa, jak i unia gospodarcza tworzyły dwie integralne części i były wprowadzane w życie równolegle.

Unia walutowa została określona jako obszar, na którym będzie zapewniona (Dyrek, 2000):

- pełna i nieodwracalna wymienialność walut,
- całkowita liberalizacja transakcji kapitałowych i pełna integracja rynku finansowego,
- eliminacja wahań kursów walutowych oraz nieodwołalne usztywnienie parytetów walutowych.
- Stworzenie unii gospodarczej uznano za niezbędny warunek wprowadzenia unii walutowej i określono czterema elementami:
- jednolity rynek, w ramach którego towary, usługi i siła robocza mogą swobodnie się przemieszczać,

- polityka konkurencji realizowana na szczeblu unii w celu zapewnienia nie zakłóconego funkcjonowania rynku wewnętrznego,
- realizacja wspólnej polityki, umożliwiającej przemiany strukturalne w gospodarce krajów członkowskich, a w szczególności zapobiegającej pogłębieniu się różnic w rozwoju regionalnym Wspólnoty,
- koordynacji polityki makroekonomicznej wraz z zastosowaniem określonych reguł zobowiązujących kraje unii do unikania nadmiernego deficytu budżetowego w celu realizacji skutecznej polityki stabilizacyjnej.

Ponadto, powołano Europejski Instytut Walutowy (European Monetary Institute) jako prototyp obecnego Europejskiego Banku Centralnego (European Central Bank). Artykuł 140 Traktatu nakłada na EBC obowiązek, aby „co najmniej co dwa lata lub na wniosek Państwa Członkowskiego objętego derogacją, Komisja i Europejski Bank Centralny składają Radzie sprawozdania w sprawie postępów dokonanych przez Państwa Członkowskie objęte derogacją w wypełnianiu ich zobowiązań w zakresie urzeczywistnienia unii gospodarczej i walutowej. Sprawozdania te określają, czy ustawodawstwo krajowe każdego z tych Państw Członkowskich, w tym statuty jego krajowego banku centralnego, jest zgodne z artykułami 130 i 131 i ze Statutem ESBC i EBC” (The Treaty European Union 2012). Sprawozdania określają również, czy osiągnięty został wysoki poziom trwałej konwergencji, analizując, w jakim stopniu każde Państwo Członkowskie spełniło następujące kryteria:

- osiągnięcie wysokiego stopnia stabilności cen; będzie to wynikało ze stopy inflacji zbliżonej do istniejącej w co najwyżej trzech Państwach Członkowskich, które mają najlepsze rezultaty w dziedzinie stabilności cen,
- stabilna sytuacja finansów publicznych; będzie to wynikało z sytuacji budżetowej, która nie wykazuje nadmiernego deficytu budżetowego w rozumieniu artykułu 126 ustęp 6,
- poszanowanie zwykłych marginesów wahań kursów przewidzianych mechanizmem kursów wymiany walut europejskiego systemu walutowego przez co najmniej dwa lata, bez dewaluacji w stosunku do euro,
- trwały charakter konwergencji osiągniętej przez Państwo Członkowskie objęte derogacją i jego udziału w mechanizmie kursów wymiany walut, co odzwierciedla się w poziomach długoterminowych stóp procentowych.

Najnowszy raport o konwergencji z czerwca 2016 roku (Convergence Report, 2016) , jest już 15. wydaniem począwszy od listopada 1996 roku. W obecnym raporcie diagnozą objęto: Bułgarię, Czechy, Chorwację, Polskę, Rumunię, Szwecję i Węgry, czyli wszystkie państwa które na mocy Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej zobowiązane są do wprowadzenia euro, co oznacza, że muszą dążyć do spełnienia wszystkich kryteriów konwergencji.

Ze względu na poprawiającą się sytuację ekonomiczną na świecie, rosnące tempo wzrostu gospodarczego, malejącą stopę bezrobocia, a co za tym idzie wzrost dochodów społeczeństwa, co przy niskiej presji inflacyjnej przekłada się na wzrost

realnych dochodów do dyspozycji konsumentów, przyczyniło się do osiągnięcia większego stopnia zbieżności rozpatrywanych gospodarek.

Wszystkie kraje, za wyjątkiem Chorwacji oraz Szwecji, zbliżyły się do wartości referencyjnych, zarówno w aspekcie kryteriów fiskalnych jak i monetarnych.

I tak, biorąc pod uwagę stabilność poziomu cen w sześciu krajach odnotowano niższe poziomy cen, w tym w Bułgarii, Chorwacji, Polsce oraz Rumunii odnotowano ujemne stopy inflacji. Tylko w Szwecji stopa inflacji była wyższa o 0,2 pkt proc. od wartości porównawczej, która wynosiła 0,7%.

Tabela 1. Zestawienie wskaźników konwergencji nominalnej

		Stabilność cen	Budżety centralne i projekcje			Kurs walutowy		
		Inflacja HIC	Istnienie nadmiernego deficytu	Nadwyżka (+) / Deficyt (-) sektora instytucji rządowych i samorządowych	Dług sektora instytucji rządowych i samorządowych	Udział waluty w ERM II	Kurs walutowy w stosunku do euro	Długoterminowa stopa procentowa
Bułgaria	2014	-1,6	Nie	-5,4	27,0	Nie	0,0	3,3
	2015	-1,1	Nie	-2,1	26,7	Nie	0,0	2,5
	2016	-1,0	Nie	-2,0	28,1	Nie	0,0	2,5
Czechy	2014	0,4	Nie	-1,9	42,7	Nie	-6,0	1,6
	2015	0,3	Nie	-0,4	41,1	Nie	0,9	0,6
	2016	0,4	Nie	-0,7	41,3	Nie	0,9	0,6
Chorwacja	2014	0,2	Tak	-5,5	86,5	Nie	-0,7	4,1
	2015	-0,3	Tak	-3,2	86,7	Nie	0,3	3,6
	2016	-0,4	Tak	-2,7	87,6	Nie	0,5	3,7
Węgry	2014	0,0	Nie	-2,3	76,2	Nie	-4,0	4,8
	2015	0,1	Nie	-2,0	75,3	Nie	-0,4	3,4
	2016	0,4	Nie	-2,0	74,3	Nie	-0,7	3,4
Polska	2014	0,1	Tak	-3,3	50,5	Nie	0,3	3,5
	2015	-0,7	Nie	-2,6	51,3	Nie	0,0	2,7
	2016	-0,5	Nie	-2,6	52,0	Nie	-4,2	2,9
Rumunia	2014	1,4	Nie	-0,9	39,8	Nie	-0,6	4,5
	2015	-0,4	Nie	-0,7	38,4	Nie	0,0	3,5
	2016	-1,3	Nie	-2,8	38,7	Nie	-1,0	3,6
Szwecja	2014	0,2	Nie	-1,6	44,8	Nie	-5,2	1,7
	2015	0,7	Nie	0,0	43,4	Nie	-2,8	0,7

	2016	0,9	Nie	-0,4	41,3	Nie	0,6	0,8
Wartość referencyjną ^{a7)}		0,7		-3,0	60,0			4,0

Źródło: Raport EBC o konwergencji, czerwiec 2016.

Drugim tzw. kryterium pieniężnym są długoterminowe stopy procentowe, których wartość referencyjna wynosiła 4%. Krajem o najniższej stopie były Czechy (0,6%) i Szwecja (0,8%), natomiast najwyższa stopa wystąpiła w Rumuni i Chorwacji (odpowiedni 3,6 i 3,7%). Należy nadmienić, że w stosunku do raportu z roku 2014, we wszystkich rozpatrywanych państwach nastąpił wzrost wartości pieniądza.

Biorąc pod uwagę kryteria fiskalne sytuacja wygląda gorzej. Wartości referencyjne (3% PKB) dotyczące deficytu budżetowego zostały przekroczone przez Chorwację o 0,2 pkt. proc, natomiast kryteria długu publicznego (60% PKB) przekroczyła ponownie Chorwacja i Węgry. Niepokojące jest to, iż pomimo sprzyjającej koniunktury gospodarczej w czterech krajach dług publiczny zwiększył się w ostatnich dwóch latach. Były to: Bułgaria (wzrost z 17,1 do 26,7%), Rumunia (z 38 do 38,4%), Szwecja (z 39,8 do 43, 4%) oraz Chorwacja (z 82,2 do 86,7%). Ponadto, Chorwacja objęta została procedurą nadmiernego deficytu. Pozytywną informacją jest to, iż w stosunku do sytuacji z roku 2014, dwóm krajom, Polsce i Czechom, uchylono w/w procedurę (odpowiednio Czechy – czerwiec 2014 roku oraz Polska – czerwiec 2015 roku).

Trzecim kryterium jest kurs walutowy i tutaj żaden kraj nie uczestniczył w tzw. ERM II. Analizując odchylenia poszczególnych walut w stosunku do euro to największej deprecjacji uległ polski złoty, natomiast korona czeska oraz chorwacka kuna nieznacznie się umocniły. Największą stabilnością charakteryzowała się bułgarska lewa, która powiązana jest z euro w ramach izby walutowej.

Podsumowując można stwierdzić, że następuję zbieżność w osiągnięciu nominalnych kryteriów konwergencji przez gospodarki aspirujące do strefy euro, jednakże należy pamiętać, że proces ten powinien być trwały a nie doraźny. Doświadczenia krajów, które przystępując do unii walutowej spełniały warunki ilościowe pokazują, że samo ich spełnienie nie jest gwarancją sukcesu, tzn. gospodarki staną się odporne na różnego rodzaju zawirowania ekonomiczne i zostaną beneficjentami procesów globalizacyjnych. Wręcz przeciwnie, oznacza to wytężoną pracę nad długofalową polityką makroekonomiczną uwzględniającą uzdrowienie finansów publicznych, uelastycznianie rynku pracy czy stabilizacją cenową, a więc warunkami do optymalnego funkcjonowania obszaru walutowego, a co za tym idzie czerpania korzyści z wzajemnej integracji. Nadmienić należy, że leży to w obopólnym interesie, zarówno poszczególnym krajów, jak i całej strefy euro.

Spis literatury

1. Convergence Report (2016). Pobrano z:

<http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/conrep/cr201606.en.pdf?a91977931874a7c6c63d80305b651394>

2. Dyrek, K. (2000). Proces transformacji gospodarki polskiej na tle Unii Gospodarczej i Walutowej. W: S. Lis (red.), *Proces dostosowania gospodarki polskiej do kryteriów członkowskich Unii Europejskiej*, Kraków- Tarnów: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie.
3. Dyrek, K. (1999). Powstanie EMU a integracja gospodarki polskiej z Unią Europejską. W: K. Budzowski i S. Wydymus (red.), *Handel zagraniczny – metody, problemy, tendencje*. Kraków: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie.
4. Balassa, B. (1961). *The Theory Economic Integration*, Greenwood Press
5. The Treaty on European Union. (https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0023.02/DOC_1&format=PDF)

Robert Szarota

*Mgr, Wyższa Szkoła Biznesu-National Louis University w Nowym Sączu,
Wydział Nauk Społecznych i Informatyki*

NIEPARAMETRYCZNA METODA DEA I OBSZARY JEJ ZASTOSOWANIA

Wprowadzenie i zarys metody.

Wprowadzone przez Debreu i Farella pojęcie produktywności w przypadku jednowymiarowym oznacza iloraz wielkości pojedynczego efektu do nakładu. Tak zdefiniowane pojęcie staje się przydatne tylko wtedy, gdy jasno sprecyzowana jest zależność funkcyjna pomiędzy tymi czynnikami, co wielokrotnie czynimy modelując analizę mikroekonomiczną badanego procesu. Zasadnym wydaje się być zatem uogólnienie tego pojęcia na przypadek wielowymiarowy tzn. wielu nakładów i efektów, co dobrze wpisuje się naturę problemu i jego otoczenia.

Poniżej prezentujemy tak rozumianą efektywność wielowymiarową jako iloraz ważonych efektów do nakładów.

$$\frac{\sum_{i=1}^k \alpha_i * Y_i}{\sum_{j=1}^n \beta_j * X_j}$$

gdzie, α_i oraz β_j oznaczają wagi dla odpowiednio k efektów

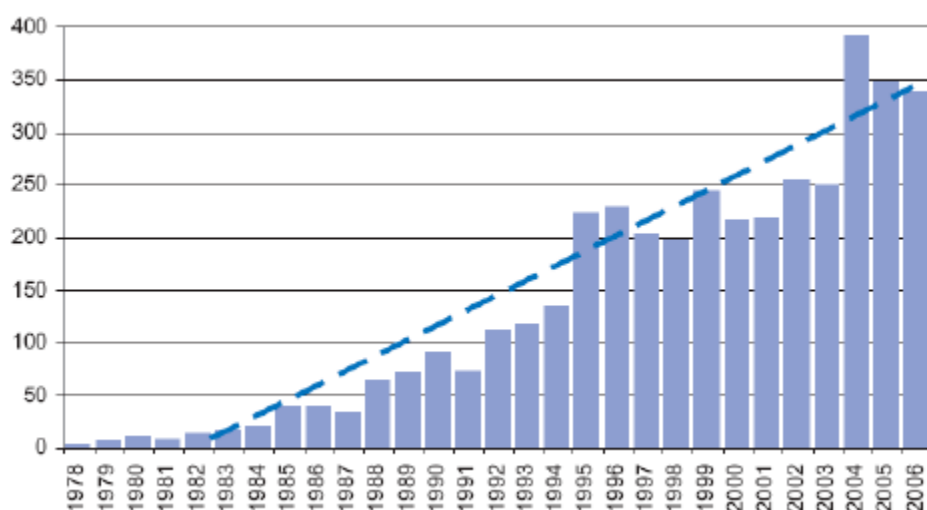
Y_i oraz n nakładów X_j

Taki uogólniony pomiar efektywności był podstawą do stworzenia metody DEA (data envelopment analysis), zapoczątkowanej w roku 1978 przez A Charnes, W.W.Cooper i E. Rhodes. W metodzie tej nie występuje żaden składnik losowy oraz nie ma potrzeby określenia postaci funkcyjnej pomiędzy czynnikami, co było dużą wadą w przypadku jednowymiarowym. Powstały model CCR (inicjały od nazwisk autorów metody) przy użyciu programowania ilorazowego z rachunku

optymalizacyjnego jest wstanie wyznaczyć stosowne wagi maksymalizujące efektywność jednostek DMU (decision making units). Obecnie metoda DEA jako metoda nieparametryczna co jest jej dużym atutem, jest podstawową metodą w analizach badania i poszukiwania jednostek najbardziej efektywnych. W praktyce dysponujemy wieloma pochodnymi modelami klasy DEA, których różni podejście dotyczące orientacji modelu oraz rodzaju efektów działalności. Takie naukowe podejście po mimo drobnych wad, które można ograniczyć, sprawiło że lawinowo w postępie wykładniczym pojawiały się liczne opracowania i artykuły pokazujące różnorodność zastosowań tej metody. Jednostkami decyzyjnymi (DMU's) mogą być jednostki prowadzące usługi, handel, produkcję oraz sektor publiczny, w praktyce wystarczą tylko aby dana jednostka była wstanie przekształcić nakład w efekt końcowy. Do wielu jednostek, w jakich wykorzystano metodę DEA, zaliczamy szpitale, szkoły, uczelnie, jednostki samorządowe, sądy, spółki komunalne, branże lotniczą, regiony administracyjne, państwa, banki, sektor energetyczny i wiele innych. Dzięki wyraźnemu rozwojowi tej metody pojawiły się również liczne wsparcia informatyczne stricte poświęcone tej metodzie. Umożliwia to pełną i szybką analizę oraz wizualizację dotyczącą obwiedni jednostek i ich efektywności relatywnej. Do najbardziej popularnych zaliczamy DEA_Solver, DEAP, DEA Frontier.

Wybrane przykłady zastosowań metody DEA

Popularność metody DEA najlepiej obrazuje ogromny przekrój jej zastosowań do różnych obszarów życia z całego świata oraz liczba artykułów naukowych z jej wykorzystaniem. Poniżej tempo wzrostu liczby artykułów w czasopismach recenzowanych z wykorzystaniem DEA , na podstawie [7].

Rysunek 4. Tempo wzrostu liczby artykułów w czasopismach recenzowanych z wykorzystaniem DEA

Metoda DEA wykorzystywana jest jako metoda badawcza oraz jako metoda decyzyjna w różnych organizacjach i firmach wielu sektorów. Metodę DEA do

badania efektywności funkcjonowania uczelni wyższych stosowali , Jones (2006), Afonso i Santos (2005), Kao i Hung (2006), Pasewicz i Świtłyk (2009). W służbie zdrowia i szpitalach metoda DEA opisywana była min. przez Nazarko (2008). Efektywność kosztowa bibliotek z zastosowaniem DEA prezentowana jest w opracowaniu Pasewicz i Świtłyk (2010). Czarnecki, Szarota i Woźniak zastosowali ją do analizy efektywności regionów (2010) oraz gmin (2015). Wykorzystano ją również do badania efektywności chińskich miast jak i spójności obszarów w Grecji. Pojawiły się również opracowania dotyczące współzawodnictwa pomiędzy uniwersytetami i szkołami w Anglii oraz Australii i Chile. W celu zbadania jakości życia w najbogatszych 20 miastach świata magazynu Fortune również wykorzystana została ta metoda. W Chicago metodę tę wykorzystano do badania efektywności pracy policji oraz transportu publicznego , a w Turcji transportu lotniczego.

Zakończenie

Zauważalny jest bardzo duży odsetek zastosowań praktycznych metody DEA. Wynika to głównie z niemożności zastosowania wielu modeli ekonometrycznych, statystycznych i stochastycznych, a to z racji wymogów stawianym tym metodom oraz braku spełnienia założeń. Dla naukowców z kolei DEA jest bardzo ważnym narzędziem do prowadzenia badań naukowych, często jedynym możliwym do wykorzystania. Znaczący rozwój i wzrost zainteresowania metodą DEA jest więc nieunikniony.

Spis literatury

- [1] Abbott, M. & Doucouliagos, C. (2003). The Efficiency of Australian Universities: a Data Envelopment Analysis. *Economics of Education Review*, Vol. 22, 89-97.
- [2] Al-Tamimi, H. A. H. & Al-Amiri A. (2003). Analyzing Service Quality in the UAE Islamic Banks. *Journal of Financial Services Marketing* (2): 119-132.
- [3] Charnes, A., Cooper, W.W. & Rhodes, E.L. (1978). Measuring the efficiency of decision making units. *European Journal of Operational Research*, 2, pp. 429–444.
- [4] Czarnecki, P., Szarota, R., & Woźniak, D. (2010). Measuring the Relative Efficiency of Economic Sectors: Advices for Policy Makers in Poland.
- [5] Czarnecki, P., Szarota, R., & Woźniak, D. (2015). The Study of the Relative Efficiency of Selected Commune Offices Located in Nowy Sacz, Limanowa and Gorlice Poviats.
- [6] Cook, W.D. & Seiford, L.M. (2009). Data envelopment analysis (DEA) – Thirty years on. *European Journal of Operational Research*, 192, s. 1–17.
- [7] Emrouznejad, A., Parker B.R., & Tavares G. (2008). *Evaluation of research in efficiency and productivity: A survey and analysis of the 30 years of scholarly literature in DEA*, Socio-Economic Planning Sciences, 42, s. 151–157.
- [8] Guzik, B. (2009). *Podstawowe modele DEA w badaniu efektywności gospodarczej i społecznej*, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Poznań.
- [9] Johnes, J. (2006). Data Envelopment Analysis and its Application to the Measurement of Efficiency in Higher Education. *Economics of Education Review*, vol. 25, 273-288,

- [10] Nazarko, J., Komuda, M., Kuźmich, K., Szubzda, E. & Urban, J. (2008). Metoda DEA w badaniu efektywności instytucji sektora publicznego na przykładzie szkół wyższych. *Badania Operacyjne i Decyzje*, Nr 4.
- [12] Pasewicz, W., Świtłyk, M. (2010). Zastosowanie DEA do oceny efektywności technicznej działalności dydaktycznej uczelni publicznych w 2005 roku. *Folia Pomeranae Universitatis Technologiae Stetinensis, Oeconomica* 280 (59).
- [13] Rogowski, G. (1996). Analiza i ocena działalności banków z wykorzystaniem metody DEA. *Bank i Kredyt*, 8, NBP, Warszawa.
- [14] Sathye, M. (2003). Efficiency of Banks in a Developing Economy: the Case of India. *European Journal of Operational Research*, 148 (3): 662-71.
- [15] Seiford, L.M., Thrall, R.M. (1990). Recent developments in DEA: the mathematical programming approach to frontier analysis. *Journal of Econometrics*, 46.

Artur Kornatka

mgr, Wydział Nauk Społecznych i Informatyki Wyższej Szkoły Biznesu - National - Louis University z siedzibą w Nowym Sączu

Dariusz Woźniak

dr, Wydział Nauk Społecznych i Informatyki Wyższej Szkoły Biznesu - National - Louis University z siedzibą w Nowym Sączu

KOMPLEKSOWE SYSTEMY ZARZĄDZANIA UCZELNIĄ WYŻSZĄ NA PRZYKŁADZIE CLOUD ACADEMY (CLOUDA)

Management support systems in universities. The example of Cloud Academy
(CloudA)

Wstęp

Dyskusje o jakości kształcenia na studiach wyższych, szczególnie studiach niestacjonarnych trwają od wielu lat. Raport o stanie szkolnictwa wyższego z 2009 roku wyraźnie wskazał na wiele słabości w tej sferze (np. s. 91)¹. Przewagę słabych stron nad silnymi w odniesieniu do całego systemu szkolnictwa wyższego diagnozują też inne opracowania, np. „Analiza SWOT systemu edukacji ogólnej, kształcenia zawodowego oraz szkolnictwa wyższego w Polsce”².

Nikogo zapewne nie trzeba przekonywać, że jakość kształcenia w szkołach wyższych należy podnosić. Postępująca globalizacja, szczególnie poprzez otwarcie rynków pracy (nie tylko w kontekście UE), wymusza coraz większy nacisk na jakość absolwenta. Presja ta jest odpowiednio wzmacniana lub osłabiana przez działania władz publicznych. Jako przykład działań z pierwszej grupy warto podkreślić wprowadzenie Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego oraz, szerzej, zintegrowanego systemu kwalifikacji. Drugi aspekt reprezentowany jest

¹ Diagnoza stanu szkolnictwa wyższego w Polsce, Diagnoza. "Ernst & Young." Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową (2009).

² Analiza SWOT systemu edukacji ogólnej, kształcenia zawodowego oraz szkolnictwa wyższego w Polsce, ekspertyza dostępna na witrynie <http://www.kwalifikacje.edu.pl> (data odczytu: 20 lutego 2017r.).

przez oderwane od realiów ekonomicznych publiczne finansowanie szkolnictwa wyższego.

Rozważając jakość kształcenia, nie sposób w odniesieniu do polskiego szkolnictwa wyższego, szczególnie niepublicznego, nie wspomnieć o aspekcie demograficznym, które najtrafniej określił raport Instytutu Sokratesa z 2011 roku jako "demograficzne tsunami"³. W ciągu zaledwie dziesięciu lat liczba studentów spadła o przeszło pół miliona do liczby 1,4 mln osób w roku 2015/16, głównie wśród studentów niestacjonarnych (spadek o ok 50% z 950 tys. do 486 tys.)⁴.

W takich okolicznościach (globalizacja, zmiany instytucjonalne, zmiany demograficzne), paradoksalnie, jedynym wyjściem dla wielu Uczelni jest postawienie na utrzymywanie określonego standardu jakościowego opartego o **transparentność**, co umożliwia łatwą wewnętrzną i zewnętrzną ocenę (np. oceny **organizacji akredytacyjnych**).

Cloud Academy

Idea kształcenia oferowanego przez WSB-NLU bazuje na koncepcji Total Quality Management (TQM)⁵. TQM jest zorientowane na proces, w przeciwieństwie do tradycyjnego podejścia zorientowanego na rezultaty (produkt). Każde zadanie organizacji jest procesem. W przypadku Uczelni, do najważniejszych zaliczyć należy proces dydaktyczny i badawczy. Towarzyszą im oczywiście procesy pomocnicze, związane z kadrami, finansami, nieruchomościami itd. Wydaje się, że warunkiem koniecznym do skutecznego wdrażania zasad TQM jest wbudowanie procesów w zintegrowany system informatyczny zarządzania Uczelnią. Jest to szczególnie istotne pod kątem **przejrzystości procesów**.

Opracowany przez Centrum Badań i Programowania WSB-NLU system informatyczny **Cloud Academy** to nowoczesne, zintegrowane rozwiązanie służące zarówno kompleksowemu zarządzaniu uczelnią, jak i realizacji edukacji online w całkowicie interaktywnej formie, co zdecydowanie wyróżnia go spośród innych oferowanych na krajowym rynku narzędzi kształcenia na odległość. Obecnie kilka uczelni w Polsce posiada narzędzia e-learningowe wykorzystujące transmisję dźwięku i obrazu, jednak ich funkcjonalność jest ograniczona jedynie do samego przekazu wideo – ten system oferuje pełną interakcję, w tym przekaz wideo, widok pulpitu wykładowcy, bieżącą komunikację głosową oraz chat. Oczywiście poprzez interaktywne zajęcia nie jesteśmy w stanie nauczyć wszystkiego – jeszcze ciężko wyobrazić sobie nauczanie przez Internet medycyny czy chemii, gdzie znaczna część zajęć to praktyczne zajęcia w bezpośrednim kontakcie z pacjentami lub przeprowadzane w laboratoriach. Niemniej jednak, istnieje mnóstwo zagadnień i tematów, których specyfika nie wymaga zajęć stricte manualnych i w odniesieniu do nich takie narzędzie sprawdzi się idealnie.

CloudA składa się z 6 rozbudowanych modułów. Trzy z nich to standardowe elementy systemów zarządzania stosowane na uczelniach czyli Wirtualny Dziekanat,

³ Antonowicz, Dominik, and Bartłomiej Gorlewski. "Demograficzne tsunami." Raport Instytutu Sokratesa na temat wpływu zmian demograficznych na szkolnictwo wyższe do 2020 (2011).

⁴ Dane elektroniczne GUS, www.stat.gov.pl (data odczytu: 20 lutego 2017r).

⁵ Sallis, E. (2014). Total quality management in education. Routledge, s. 33.

Strefa Wykładowcy oraz Strefa Studenta. Standardowe są jednak tylko pozornie. Strefa studenta zapewnia studentowi bieżący dostęp do absolutnie każdej informacji dotyczącej jego toku studiów i umożliwia załatwienie dowolnej sprawy, w tym składanie wszelkiego typu podań - system generuje je automatycznie i przesyła do odpowiednich jednostek uczelni. Patrząc od strony wykładowcy system jest równie kompleksowy. Strefa Wykładowcy, poza typowymi funkcjonalnościami jak dodawanie materiałów czy sprawdzanie i publikowanie ocen, pozwala na tworzenie elektronicznych list obecności, automatyczne generowanie sylabusów, elektronicznie przysyłanie protokołów egzaminacyjnych, tworzenie dla określonych grup studentów komunikatów obowiązkowych do odczytania czy bieżące monitorowanie stopnia wykonania pensum. To tylko niektóre z najciekawszych funkcjonalności. CloudA oferuje również całkowicie nowatorskie podejście w kwestii zarządzania uczelnią. Dzięki rozbudowanym modułom zarządzania majątkiem i kadrami oraz controllingu finansowego, władze uczelni mają znacznie większe niż dotychczas możliwości monitorowania, analizy i planowania działalności każdej jednostki funkcjonującej na uczelni. Władze mają również stały dostęp do rozbudowanej, stale aktualizowanej analizy rentowności poszczególnych rodzajów studiów, kierunków czy specjalności, uwzględniającej prognozy wpłat i zaległości, w związku z czym mogą na bieżąco wprowadzać stosowne korekty i podejmować strategiczne decyzje. Warto również wspomnieć o takich możliwościach jak monitorowanie działalności dydaktycznej wykładowców, w tym wykonania pensum, zlecanie zadań poprzez przydzielanie konkretnym pracownikom czy organizowanie zebrań online.

Ważną częścią systemu jest **moduł wirtualnych wykładów i seminariów**, który umożliwia prowadzenie w pełni interaktywnych zajęć online. I to nie tylko wykładów, ale również ćwiczeń czy seminariów. Przekaz obrazu i dźwięku z sali wykładowej to pierwszy i podstawowy element interakcji. Drugim z nich jest widok pulpitu komputera prowadzącego, dzięki czemu, oprócz przekazu wideo i widoku na salę i używaną prezentację, wykładowca może równocześnie wykorzystywać do zajęć np. inne prezentacje, wykresy czy schematy, które studenci widzą w osobnym oknie. Jest to szczególnie przydatne rozwiązanie w trakcie zajęć ćwiczeniowych. Trzecim elementem dopełniającym interakcję jest czat oraz moduł komunikacji głosowej, dzięki którym w trakcie zajęć każdy student może na bieżąco zadawać prowadzącemu pytania oraz komunikować się z innymi uczestnikami. Z punktu widzenia prowadzącego jest jeszcze jeden plus - dzięki możliwości stałego kontaktu głosowego żaden student nie ma szans na „ukrycie się” podczas zajęć, mimo że będzie w nich uczestniczył siedząc przykładowo na plaży. Moduł multitransmisji zajęć jest wykorzystywany w procesie dydaktycznym zarówno przez WSB-NLU, jak i uczelnie partnerskie od ponad dwóch lat i zarówno z punktu widzenia studentów, wykładowców jak i władz uczelni zdał egzamin na „piątkę”.

Dużą zaletą jest również sposób jego zaprojektowania. CloudA został oparty na **Material Design** - najnowszym frameworku firmy Google, dzięki czemu jego obsługa jest wręcz intuicyjna. Do tego system został zaprojektowany tak, aby korzystanie z niego nie wymagało instalacji żadnego dodatkowego oprogramowania,

w efekcie czego do obsługi wystarczy przeglądarka internetowa i dowolne urządzenie typu smart z dostępem do Internetu.

Wiele polskich uczelni publicznych oparło zarówno zarządzanie swoją placówką jak i realizację studiów online na niemieckim systemie USOS, podczas gdy opracowany przez WSB-NLU system CloudA jest bardziej funkcjonalny, kompleksowy, łatwiejszy w obsłudze i co ważne, nieporównywalnie tańszy od systemu niemieckiego. CloudA daje całkiem nowe możliwości kształcenia, w tym dla mniej mobilnych studentów: osób z niepełnosprawnością ruchową czy młodych rodziców mających ograniczone możliwości kształcenia ze względu na swoje pociechy. To z pewnością nowa jakość w edukacji budowana na zasadzie przejrzystości.

Spis literatury

1. Analiza SWOT systemu edukacji ogólnej, kształcenia zawodowego oraz szkolnictwa wyższego w Polsce (2017), ekspertyza dostępna na witrynie <http://www.kwalifikacje.edu.pl> (data odczytu: 20 lutego 2017r.).
2. Antonowicz, D., & Godlewski, B. (2011). Demograficzne tsunami. Raport Instytutu Sokratesa na temat wpływu zmian demograficznych na szkolnictwo wyższe do 2020 roku. Warszawa: *Instytut Rozwoju Kapitału Intelektualnego im. Sokratesa*.
3. Dane elektroniczne GUS, www.stat.gov.pl (data odczytu: 20 lutego 2017r.).
4. Diagnoza stanu szkolnictwa wyższego w Polsce, D. (2009). Raport częściowy. Warszawa: *Ernst&Young, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową*.
5. Sallis, E. (2014). *Total quality management in education*. Routledge.

SECTION 2. Perspective areas of research in the humanities (education, history, philosophy, culture and religion, and literature)

Babchuk Julia Yosupivna

Ph.D, Kyiv Taras Shevchenko National University

PHONETIC STUDIES OF EMOTIONAL SPEECH

One of the main directions of modern linguistic researches is the study of prosodic speech in the cognitive paradigm, which implies a humanistic approach to the learning of linguistic phenomena, the study of the intonational patterns of variation of the real broadcast and defining the role of prosodic means in the process of organization and coordination of the information dataflow.

In Ukraine carries out researches on the material record of the German language in real communicative situations, devoted to the study of segmental-level phenomena L. I. Prokopova, A. D. Petrenko, E. S. Isaev, D. A. Petrenko. Foreign phonetists P. Taylor (United Kingdom), E. Sigal (USA), K. Paler, (Netherlands), J. Toivanen (Finland) are actively engaged in research of the actual prosody of spontaneous English speech [2, p. 5]. There are also phonetic studies on the perception of formal signs of emotional tension in spontaneous emotional speech sports TV commentators [3]: the perception of emotionally loaded speech is due to natural changes of rhythmic parameters, intensity and speech rate. While in spontaneous speech sports TV commentators trace a certain frequency of implementation of the funds, which are responsible for the transmission of tension of the speech.

In particular, there are certain perceptual categories in the study of expressive broadcasting that affect the perception of a speaking style [6]. Among prosodic parameters, attention is focused on the study of changes of the height of the main tone, close to a given ratio of the three prosodic parameters. Attention is paid to the spectral characteristics of speech. The most expressive intelligibility of speech is affected by such parameters as duration of sounds and spectral characteristics [4, p. 464; 5, p. 372].

The study of emotional speech is one of the urgent problems of experimental phonetics. Considering the emotionally expressive speech on the phonetic level, it is necessary to pay attention to the intonation structure of linguistic units, interaction of prosodic means in terms of emotional values of joy, anger or surprise in speech and identify the elements of prosody (the melody of language, that is, the change of motion of the fundamental tone; stress; temporal characteristics of speech; the timbral characteristics of speech; the rhythm; the component tones of tonal languages [1].

Describing the prosody of emotionally expressive speech, most often attention is drawn to such acoustic means as the frequency of the fundamental tone, intensity, duration that the perceptual level is correlated with the melody, loudness and tempo.

References

1. Gavrulenko A.I. Prosodicheskiye osobennosti prosodicheskoy detskoj rechi / Gavrulenko A.I./ – Krasnojarsk.: Isd-vo Krasnojarskogo gosudarstvennogo universiteta, 2009. –159 s.
2. Zaharova J.M. Intonacijna organizacija suchasnogo anglijskogo movlennya / J. M. Zaharova – Kuyiv.: Vud-vo NA SB Ukrainu, 2004. – 83 s.
3. Ejholc I.A. Vosprijatije formalnuh priznakov emocijnalnoj napryazhonosti v spontannoju zvuchashej rechi (na materiale peči sportivnuh telekommentatorov) / I. A. Ejholc // Vestnik VGU. – Serija «Lingvistika i mezhkulturnaja kommunikacija», 2008. – № 295. – S. 95-98.
4. Ju Jian. et al Modeling Incompleteness Phenomenon in Mandarin Dialogue Prosody / Ju Jian. et al // 8th Annual Conference of the Internet Speech Communication Associations, Antwerp, Belgium, 2007. – P. 462-465.
5. Kusumoto Akiko et al. Hybridizing Conversational and Clear Speech // 8th Annual Conference of the International Speech Communication Associations, Antwerp, Belgium, 2007. – P. 370-373.
6. Niebuhr Oliver Categorical Perception in Intonation: a Matter of Signal Dynamics // 8th Annual Conference of the International Speech Communication Associations, Antwerp, Belgium, 2007. – P. 642-645.

Бакланова Наталія Михайлівна

*к.пол.н., доцент Південноукраїнського національного педагогічного
університету ім.К.Д.Ушинського, Україна*

КУЛЬТУРОЛОГІЯ ЯК ОСНОВА СУЧАСНОГО НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

На початку 90-х років ХХ ст. в Україні започатковано формування культурології як науки та навчальної дисципліни, як фундаментального науково-навчального комплексу, завдання якого – поширювати в українському суспільстві систематизовані об'єктивні знання про культуру, формувати, особливо серед студентської молоді, вміння осмислювати культурні процеси як історичні, так і сучасні, здатність толерантно ставитися до етнонаціональної та суспільної різноманітності культурних форм, виявляти й розуміти взаємозв'язки та взаємозумовленість різних складових культурної системи.

Сьогодні в Україні культурологія як наука і як навчальна дисципліна перебуває на етапі становлення і об'єктивними засадами розвитку цих знань в нинішніх умовах є передусім політичні й соціально-економічні чинники, породжені складним і суперечливим процесом становлення української культури.

Перед культурологією, як і перед іншими соціогуманітарними науками, постає важливе завдання – виробити власні шляхи реалізації цього надзвичайно важливого національного проекту. Втілення в життя європейського вибору України має спиратися на сучасні теоретичні та практичні підходи до

формування української нації, об'єднаної в широкому політичному, а не вузькому, етнічному вимірі. За цих обставин культурологія окреслює цілий ряд наукових досліджень, серед яких актуальним є дослідження формування духовної культури молоді, що визнано необхідністю глобальних змін в світовому просторі, зокрема в українському.

Молодь як суб'єкт соціальних і духовних відносин на сучасному етапі переосмислення культурних цінностей має свою специфіку і особливості. Саме стійкі життєві орієнтації та осмислення своєї життєвої стратегії - це необхідна умова адаптації людини, а саме молоді в сучасному світі. Духовна культура визначає можливості усвідомлення того, що відбувається, діалогового спілкування соціальних груп, зниження ймовірності маніпулювання молоддю деструктивними силами [1].

Тільки осмислена діяльність в культурі, в бізнесі, в громадськості приводить людину до того, що вона починає розуміти, як вона змінює і як вона хоче змінювати те, що відбувається навколо. Підкреслимо, що в першу чергу освіта та самоосвіта Особистості передбачає формування у молоді, майбутніх учителів, духовних потреб, засвоєння універсальних духовних цінностей, орієнтованих на гуманістичні та демократичні ідеї, «національно зорієнтована свідомість, до якої рідна мова і культура є засобом національної самоідентифікації» [2, с. 27]. Цей процес пов'язаний з формуванням полікультурного світогляду, що зумовлює таку організацію життя і професійної діяльності, за якої педагог має бути відкритим до сприйняття культур інших народів.

Національне при цьому набуває ознак ґрунтовності, оскільки полікультурний, соціальний і освітній простір, має функціонувати як цілісна система полілогу культур як на загальнодержавному рівні, так і її окремих регіонів.

Саме в духовній сфері формуються ціннісні підвалини народу, виробляються і задовольняються духовні потреби людини, нації завдяки функціонуванню соціокультурних інститутів (релігії, науки, освіти, мистецтва). Внаслідок цього формується духовний потенціал суспільства, культурна самоідентичність, як відповідь на глобалізаційні виклики. Духовні цінності формують сталість і цільність людини, моральне здоров'я суспільства. Девальвація духовних цінностей супроводжується втратою життєвих орієнтирів, руйнується духовний, морально-вольовий стрижень особистості, настає духовна криза соціуму, що потребує подальшого теоретичного обґрунтування.

Список використаних джерел

1. Оганов А.Л., Хангельдиева И.Г. Теория культуры. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2001.
2. Терещенко Ю. Відправні засади філософії політики у сфері освіти // Вища освіта України. – 2005. – №3. – С.27-31.

Bakhmat Liudmyla
*candidate of Pedagogical Sciences, lecturer at Municipal Establishment
«Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy» of Kharkiv Regional Council*

PROFESSIONAL GROWTH OF TEACHERS BASED ON PROFESSIONAL STANDARDS

Today's fast-changing world requires new standards of not only teaching but also teachers' competencies. The thing is, worldwide teachers are held responsible for stimulating interest and driving students to success. Excellence motivation is a key feature of highly qualified teachers and lifelong education creates a platform for increasingly demanding professional development.

The purpose of the research is to analyze professional standards set for teachers as a benchmark for evaluating teaching performances. As education optimization is a hot topic, a great number of researchers have published works about upgrading education to the contemporary needs of the society, including L. Bachman, C. Bruce, C. Danielson, L. Davydova, R.C. Gardner, D. Horbatov, M. Korolov, A. Lieontiev, R. Marzano, A. Nesterov, S. Pavlova, J. A. Ross, T. Stepanova, Yu. Shapran and others. The UK, the US, Australia, Israel as well as some other countries have founded centers for developing criteria of teachers'. To be exact, in Australia there is the Institute for Teaching and School Leadership, which is committed to enhancing educational outcomes by leading and influencing improvements. It concentrates on professional standards paying much attention to self-assessment and reflection. The Australian National Quality Standard stresses the importance of using self-assessment and reflection to evaluate practices. According to the 2016 statistics on initial teacher education, there was a 3% increase in comparison with previous years. Plus, the number of postgraduates has also increased [1].

In 2004, Lifelong Learning UK (LLUK) was addressed to create new professional teaching standards in order to specify and update relevant requirements with stressing a particular area of specialism competence. As a part of the Equipping Teachers for the Future Program for updating roles and responsibilities teachers, tutors and trainers are to meet in modern society, it is focuses on improving general quality of teaching practices, supporting growing professionalism of the pedagogical workforce and furthering the education system.

In 2014, the Education and Training Foundation of England introduced new Professional Standards positioning them not only as a set of competencies but mainly as empowering aspirations. As a result, the Excellence Gateway was created after testing the Standards in workplaces [2]. In the US, the National Board sets higher standards for teachers in order to guarantee better learning for students. They list 5 propositions initially introduced in 1989 and updated in 2016: "1) teachers are committed to students and their learning; 2) teachers know the subjects they teach and how to teach them; 3) teachers are responsible for managing and monitoring student learning; 4) teachers think systematically about their practice and learn from experience; 5) teachers are members of learning communities" [3].

All in all, professional development of teachers, tutors and practitioners is to last a lifetime. To prove the point, Sustainable Development Goals [3] were developed by the UN. Quality Education is Goal 4. It stresses the importance of being educated for all as well as promotes lifelong learning. Therefore, professional teaching standards are a driving force for professional development.

References

1. Australian Institute for Teaching and School Leadership [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.aitsl.edu.au/> – Title from the screen.
2. New overarching professional standards for teachers, tutors and trainers in the lifelong learning sector [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.et-foundation.co.uk/wp-content/uploads/2014/04/new-overarching-standards-for-ttt-in-lifelong-learning-sector.pdf> – Title from the screen.
3. Five Core Propositions [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.nbpts.org/five-core-propositions> – Title from the screen.

Bilas Liliia

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of Kyiv National Taras Shevchenko University, Ukraine

SOME PECULIARITIES OF AUSTRALIAN ENGLISH IN THE FRAMEWORK OF LINGUA-CULTURAL STUDIES

The Australian English language (AusE, AuE, AusEng, en-AU) is a relatively new version of English and can be described as a new dialect that has developed as a result of contact between people who spoke different varieties of English. Australian English has a distinctive accent and vocabulary. It contains hundreds of words and expressions unfamiliar to Americans, Brits, Canadians, South Africans and New Zealanders. That is because they are adopted from Aboriginal languages, English archaisms, Scottish or Irish dialects, and other languages which were brought to the continent by the settlers in the course of history. The issue of linguistic peculiarities of AusE is studied by such notable linguists as J. Bernard, J. Dixon, J. Harrington, P. Kerswill, G. Leitner, A. Mitchell, P. Trudgill, C. Yallop and others [2; 3; 4; 5].

The authors state that Australian English began in the early colony as *koine*, that is, a new dialect that developed as a result of contact between speakers of different but mutually intelligible forms of language. Koineisation is often complete by the second generation in the form of a unique dialect specific to a settlement and there are evidences from primary written sources that AusE was indeed firmly established by the second native-born generation of white settlers. J. Bernard refers to this dialect as ‘proto-broad’ which developed and diverged between the 1850s and 1880s, as a result of large scale immigration from Britain, into a continuum containing three identifiable accent types: Broad, General and Cultivated (the ‘Broadness Continuum’) [1].

Although evolutionary changes have occurred, these varieties can still be found in Australia and all three display properties which make them uniquely Australian. Like most cultures, Australia has its own share of slang words and expressions, metaphors, idioms, phrases and realities that distinguish its identity from other English speaking countries. Australians have their own styles and characters in using the language, vocabulary, pronunciation and accent.

Australians also have their own colorful vernacular called *strine* (or Ozspeak) which is Australia's greatest creative product full of abbreviations, hyperbole, profanities, vulgar expressions and word-tweaking. Strine is the language of a rebellious subculture and has its origins in the Cockney (London) and Irish slang of the early convicts. The use of strine and slang words varies with the state or region. Australian strine consists of words and phrases which have different meanings from other Englishes (like American or British English). It also consists of words that the Australians have either made up themselves, or they have borrowed from Aborigine words or from slang used by early settlers.

There have been provided examples of: commonly used words and expressions in everyday communication along with their equivalents in English English; typical exclamations (*approval, disappointment, surprise, encouragement, enthusiasm, calling for attention, disbelief, delight etc.*) that illustrate an open and emotional side of the Australian character; some realities which reflect peculiarities of the mode of life, culture, history, traditions and customs of the country. Analyzed linguistic material illustrate specific features of modern Australian nation's culture through language and could be beneficial for the development of socio-linguistic competence of students, and also could be used by University lecturers in teaching the course of Area Studies (British, American, Canadian, Australian etc).

References

1. Bernard, J.R.L. (1969) *On the Uniformity of Australian English*, Orbis, 18, 62-73
2. Moor, Bruse. *Speaking our language: The Story of Australian English* / Bruse Moor. - Melbourne: Oxford University Press, 2008. – 221 p.
3. *Proceedings of the 10th Australian International Conference on Speech Science & Technology* Macquarie University, Sydney, December 8 to 10, 2004. Copyright, Australian Speech Science & Technology Association Inc
4. www.assta.org/sst/2004
5. www.anu.edu.au/andc/res/bibliography/index.php

Paweł Sakłak

Doktorant Uniwersytet Charnorizetz Chrabar, Warna

WOLNOŚĆ ŚWIATOPOGLĄDOWA WOLNOŚCIĄ DEKLAROWANĄ W PAŃSTWIE DEMOKRATYCZNYM

Demokracja ma gwarantować wolność, której przejawem jest wolność światopoglądowa”. Takiego zdania są naukowcy jak chociażby Profesor Maria Szyszkowska (2009).

Nasuwa się pytanie czy w Polsce mamy zagwarantowaną wolność światopoglądową i co w tym zakresie się zmienia. Wiele napisano o ograniczeniach wolności i o braku tolerancji dla inaczej myślących zwłaszcza w środowiskach intelektualno- opiniotwórczych. W swoim artykule skupię się tylko na niektórych zagadnieniach z tym problemem związanych. Zgadzam się z Profesorem Jedynakiem, który twierdzi, że „W naszym kraju niemalże niezmiennie eksponuje się pewne tradycje myślowe, a inne spycha na margines”. W pewnych dziedzinach jak chociażby nauce następuje ideologizacja. Odsuwa się niewygodnych profesorów próbując poddać ich kurateli polityki, polityków i „aktywu”. Dzięki zaangażowaniu naukowców związanych z takimi dyscyplinami jak filozofia czy nauki ekonomiczne one przetrwały jednak nie bez szkody bowiem łatwo zburzyć trudniej powrócić do stanu pierwotnego czy odbudować. Niepokojące jest podejmowanie prób przeciwstawiania w nauce młodych przeciwko starym co prowadzi do konfliktów i obniżania poziomu nauczania, a nie przynosi korzyści nauce. Zgadzam się z Panią Profesor Szyszkowską i z Profesorem Jedynakiem, że w nauce jest miejsce dla młodego i starego pokolenia, a już na pewno nie powinno być miejsca dla blokowania wolności światopoglądowej naukowców (Jedynak, 2004).

Polska jest członkiem pewnej społeczności jaką jest Unia Europejska (UE). Polska będąc członkiem UE musi aktywnie włączyć się w budowę wspólnej życiowej przestrzeni ale musi to być przestrzeń neutralna światopoglądowo. Neutralne światopoglądowo powinno być państwo, a w nim szkoły, urzędy, władza wykonawcza i ustawodawcza - wolne od wpływów jakiegokolwiek doktryny politycznej czy kościelnej. Nie można formować świadomości drogą agresywnej tresury umysłów. Nikt ani dzieci ani młodzież nie mogą być poddawani żadnej indoktrynacji która prowadzi do bezrozumnego kontynuowania zaszłości kulturowo-historycznych zwanych „tradycją” bez umiejętności i możliwości poddania jej krytycznemu oglądowi. Przy przekazywaniu informacji dotyczących chociażby wiary podczas katechezy czy kazań robi się wszystko by nie stawiać pytań. Tymczasem całość postępu cywilizacyjnego, sumę dokonań ludzkości zawdzięczamy umiejętności stawiania pytań, mnożenia wątpliwości, kwestionowania prawd często uważanych za święte, wieczne, nienaruszalne. Można odnieść wrażenie, że wielu polityków chce, żeby Polska była w Unii Europejskiej ale na warunkach odpowiadających ich sposobowi myślenia. Takie rozumowanie będzie nasz kraj spychać na margines Europy.

Mieszka się w Polsce pojęcia religii i kultury. Ktoś kto myśli inaczej niż tzw. „większość” wyznaje inny światopogląd musi czuć się obywatelem drugiej kategorii. Tymczasem wspólna Europa może funkcjonować wyłącznie na fundamencie niczym nie ograniczonej wolności światopoglądowej. Zapewnić ją może jedynie ścisły rozdział Kościoła od państwa. Obywatele w przestrzeni społecznej muszą mieć gwarancję jednakowego traktowania, równych praw i całkowitej swobody wyboru. Mówiąc o neutralności światopoglądowej czy laicyzmie nie mamy na myśli zwracania się przeciwko jakiegokolwiek religii, a jedynie przeciwstawiamy się próbom zawłaszczania przez Kościół wspólnej przestrzeni społecznej. Zgoda na taki model państwa wynosi społeczeństwo ponad partykularyzm nie negując jednocześnie różnic światopoglądowych.

W takim państwie właściwego znaczenia nabiera ideał res publika czyli wspólna wartość należąca do wszystkich obywateli, a nie tylko tych, którzy uzurpują sobie prawo do bycia lepszymi.

Mniejszości seksualne geje i lesbijki są trwałym i wcale nie nowym elementem naszego społeczeństwa. Ich ilość bywa oceniana różnie. Ze zrozumiałych względów ściśle dane są nieosiągalne. Ale szacunki, że jest takich ludzi 5 % wśród dorosłego społeczeństwa wydają się uzasadnione. Dotyczy to więc niemałej liczby obywateli. Trzeba jasno powiedzieć, że Ci ludzie są bez niczyjej winy takimi jakimi są i takimi pozostaną. W tej sytuacji państwo ma obowiązek stworzyć ludziom tej mniejszości godziwe warunki życia. Mamy do czynienia z dziwną sytuacją. Homoseksualizm w Polsce nigdy nie był karany prawnie, a nasze ustawodawstwo należało do najbardziej postępowych i humanitarnych. Pomimo tego akceptacja społeczna odbiegała od przepisów i norm przyjmowanych w cywilizowanych krajach. Przeciętni obywatele nie akceptowali homoseksualizmu, a w ramach odrzucenia przez opinię społeczną homoseksualiści plasowali się blisko różnego rodzaju przestępców lub co najwyżej niektórych mniejszości narodowych. Homoseksualistom „nie prześladowanym prawnie” w Polsce nie żyło się łatwo. Niewiele się zmieniło, a dzisiaj kiedy w państwie demokratycznym upominają się oni o swoje prawa traktowani są jak obywatele niższej kategorii. Walka na argumenty dociera tylko do nich samych i co bardziej świątłych naukowców i polityków. Tu trzeba dodać, że homoseksualiści i lesbijki często są nieakceptowani nawet przez swoje rodziny. Zabezpieczenie ich praw majątkowych czy prawa dziedziczenia, a także wszelkich praw administracyjnych jest aktem sprawiedliwości. Dodam jeszcze, a to wynika z badań, że co dziesiąty Polak osobiście zna homoseksualistę. Pomimo tego znaczna część społeczeństwa nie akceptuje homoseksualizmu i nie chce poznać prawdy o homoseksualistach. Są też tacy, którzy chcieliby wprowadzić prawo zakazujące stosunków homoseksualnych.

Mamy również w Polsce do czynienia z ograniczeniami swobodnej wymiany informacji. Pomimo tego, że istnieją instytucje które powinny zapewnić w Polsce wolność wypowiedzi, pluralizm światopoglądowy i demokrację widzimy, że bardzo dobrze funkcjonują mechanizmy ograniczające swobodną wymianę informacji. Mówiąc o głównych zagrożeniach wolności słowa mam na myśli: utrudnienia instytucjonalne, manipulowanie przekazem informacji przez właścicieli mediów i dominujące w świecie medialnym doktryny i poglądy uznawane za jedynie powszechnie akceptowalne.

Mówiąc o utrudnieniach instytucjonalnych mam na myśli Telewizję Polską i Polskie Radio. Ustawa o Radiofonii i Telewizji narzuca respektowanie w ramach emitowanych programów tzw. wartości chrześcijańskich. Nie jest wiadomym z jakiego powodu pluralistyczne światopoglądowo społeczeństwo miałoby respektować akurat tego typu wartości, skoro państwo polskie w konstytucji zapewnia o neutralności światopoglądowej. Nie ma ponadto jasnej definicji czym są owe wartości chrześcijańskie. Czy są to te zawarte w Biblii czy może te głoszone przez jeden z Kościołów czy Związków Wyznaniowych oficjalnie zarejestrowanych w Polsce. Stwierdzono, że owe wartości to po prostu inna nazwa wartości ogólnoludzkich. Problem w tym, że nic takiego jak wartości wspólne wszystkim

ludziom nie istnieje. Media powinny tylko przestrzegać istniejącego w Polsce prawa I już żadna wykładnia nie jest potrzebna

Wydawało się, że po 1989 roku raz na zawsze rozstaliśmy się z cenzurą. Nic bardziej mylnego. Sprywatyzowane gazety, czasopisma, prywatne stacje telewizyjne i radiowe mają swoich właścicieli, a ci z kolei mają własne poglądy i interesy. To właściciel decyduje o programie posiadanego przez siebie medium i mówienie w tym kontekście o wolności pracy dziennikarza jest całkowitą iluzją. Jeszcze bardziej niż własnymi poglądami właściciele mediów kierują się rachunkiem ekonomicznym. W sytuacji kiedy wszystkie prywatne stacje radiowe i telewizyjne, a także gazety utrzymują się z reklam to co jest publikowane nie może razić reklamodawców. Reklamodawcy celowo mogą pomijać gazety i inne media doprowadzając je do bankructwa.

Czym innym jest też fakt, że w kraju takim jak Polska wpływowym środowiskom udaje się zdusić głos niepokornych poprzez bojkot towarzyski czy medialny. Jeżeli dziennikarz chce zrobić karierę musi godzić się na „prawdy objawione” swojego pracodawcy.

Największym zagrożeniem dla wolności mediów w Polsce jest słabość naszego systemu politycznego. Póki co jesteśmy krajem ludzi raczej ubogich źle wykształconych nie mówiąc już o tradycjach demokratycznych.

„Wydawnictwa zawsze były i są zamknięte dla większości poetów i pisarzy. Są one otwarte dla wąskiej grupy twórców. Im bardziej renomowane wydawnictwo tym trudniej się do niego dostać, mało znanemu pisarzowi” twierdzi Jan Stępień. Przyczyn upatruje w tym, że w naszym systemie społeczno-politycznym, po 1989 roku książka stała się towarem i z punktu widzenia handlowego niczym nie różni się od innych towarów. Książka przestała być cenionym dobrem kulturowym jakim była do 1989 roku. Jan Stępień zwraca uwagę, że przed 1989 rokiem młodemu poecie czy prozaikowi też trudno było wydać pierwszą pozycję ale ówczesni wydawcy nawet odsyłając maszynopis załączali recenzje wydawnicze. Często recenzje te pisali wybitni krytycy, pisarze czy poeci. Młody autor ufając swoim recenzentom mógł swój rękopis poprawić. Dzisiaj młodzi autorzy nie mają takiej szansy. Często nawet nie otrzymują odpowiedzi od wydawcy. Wydawca woli wydrukować utwory literackie autorów już znanych czy sławnych. Najlepiej noblistów. Taką pozycję kupi nawet ten, który książek nie czyta. Nieporozumieniem jest to, że krytyków zastąpili dzisiaj dziennikarze, którzy niewiele wspólnego mają z literaturą. Przeciętny czytelnik zdany jest więc na opinię mediów. Utwór reklamowany w prasie, radiu na billboardzie czy w telewizji przez dłuższy czas choćby mierny zaczyna funkcjonować jako z pozoru wybitne dzieło.

Profesor Maria Szyszkowska słusznie zauważa, że „groźna jest nietolerancja płynąca z przekonania, że reprezentuje się prawdy niepodważalne” (Grzela, 2001). Pożądane byłoby krzewienie poprzez system edukacji oraz środki masowego przekazu umiarkowanego agnostycyzmu, to znaczy przekonania o ograniczonych możliwościach poznawczych człowieka. Zdarzały się przecież teorie przez lata uważane jako najwłaściwsze a dzisiaj dzięki nauce wiemy, że były one nieprawidłowe. Zdając sobie sprawę z omyłności ludzkiej wiedzy naukowej nie możemy przypisywać swoim poglądom miana jedynie słusznych.

Pani Profesor jest zdania, że „głosząc własne przekonania, nie można wykluczyć, że inne poglądy – te jeszcze przez nas nie dość przemyślane bądź w ogóle nie poznane - zawierają też elementy słuszności”. Nie możemy zatem głosić w sposób kategoriyczny słuszności określonego światopoglądu, a to jest istotą ustroju demokratycznego.

Wolność światopoglądowa dotyka często również bezpośrednio rodziny. Jak zauważa Karol Kuźmich (2004) w swoim artykule „Nietolerancja w rodzinach” - „Najbardziej wyrafinowaną formą nietolerancji jest ta która przejawia się w zachowaniu osób nam najbliższych”. Rodzina szczególnie powinna chronić swoich członków ale potrafi w brutalny sposób okazywać nietolerancję. Potrafi odrzucić wyrazić brak akceptacji być obojętna, a nawet agresywna. Według zasady: „Jesteś z nami dopóki jesteś taki jak my wszyscy, gdy będziesz inny, nie będziesz z nami tylko przeciwko nam wszystkim”. Rodziny mają problem z zaakceptowaniem inności i odmienności swoich bliskich. Rodzina stara się zwalczać lub tuszować odmienność. Jeżeli osoba ma silny charakter zrywa z rodziną i otacza się gronem przyjaznych osób. Takie zerwanie trwa nieraz przez wiele lat. Gdy szukamy przyczyn takiego stanu rzeczy to jest nią zapewne rygorystyczne wychowanie, niewiedza, a ta często towarzyszy wszelkim przejawom nietolerancji. Podłożem dla nietolerancji w rodzinie są często różnice światopoglądowe. Zmiana wyznania bądź odejście od religii powoduje najpierw szok, który przeradza się w nienawiść a następnie w agresję. W niektórych rodzinach ważnym czynnikiem jest obawa przed tym co powiedzą inni. Brak podstawowej wiedzy na temat zasad tolerancji powoduje skrajne zachowania.

Problem wolności światopoglądowej dotyka różnych dziedzin życia społecznego. Odnieść go można nie tylko do przedstawionych w tym artykule zagadnień. Należy podejmować próby zmiany takich zachowań chociaż w przypadku naszego kraju może okazać się to niezwykle trudne.

Krzysztof Kieślowski (1997) tak pisał:

„W Polsce ludzie uwielbiają oceniać. Uwielbiają wystawiać cenzurki, stawiać swoich znajomych lub nieznajomych w określonych miejscach i nazywać ich określonymi słowami.

Nie wiem, co znaczy wolna Polska, bo leży w niedobrym miejscu geograficznym. Ale przecież to nie znaczy, że tego kraju nie da się urządzić mądrze. Na pewno można. Niestety nie ma żadnych znaków, które wskazywałyby na to, że się go tak urządza. Urządza się go w istocie tak samo głupio jak przedtem, tyle tylko, że teraz my to robimy. I to jest najprzykrejsze”.

Spis literatury

1. Szyszkowska, M. (2009). Trybuna 15 kwietnia.
2. Jedynak, S. (2004). Wartość a ideologizacja nauki. W: M. Szyszkowska (red.), *O braku wolności światopoglądowej w Polsce*, Warszawa: tCHu doM wYdawniczy.
3. Grzela, R. (2001). *Rozmowy z Marią Szyszkowską*. Warszawa: Wydawnictwo Matrix.

4. Kuźmich, K. (2004). *Nietolerancja w rodzinach*, W: M. Szyszkowska (red.), *O braku wolności światopoglądowej w Polsce*, Warszawa: tCHu doM wYdawniczy.
5. Kieślowski, K. (1997). *O sobie*, Kraków: Znak.

Бобрицька Галина Сергіївна,
к.п.н., ХННІ ДВНЗ «Університет банківської справи», Україна

РОЗВИТОК НАВИЧОК ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

Поняття «творчість» у класичному сенсі розглядається як розумова та практична діяльність, результатом якої є створення нових неповторних цінностей, виявлення нових фактів, властивостей, законів. А.Н. Лук розглядав творчу діяльність як таку, результат якої є новим для суспільства, та вважав, що новизна для автора суб'єктивна та не несе суспільного значення. Сучасні науковці більш широко трактують поняття творчості. Творчі здібності розглядаються як сукупність психологічних особливостей, що визначають індивідуальне неповторне світосприйняття, здатність особистості поглянути на проблему по-новому та знайти її оригінальне вирішення.

До якостей творчої особистості, на формування та розвиток яких впливає творча діяльність, відносяться вміння аналізувати та синтезувати інформацію, виділення головного, самостійність у відборі інформації, розумова активність, позитивне ставлення до розумової та практичної діяльності, що сприяє формуванню працелюбності тощо.

Для ефективного розвитку творчої особистості необхідно дотримуватись наступних педагогічних умов: виявляти творчі здібності студентів та враховувати їх індивідуальні та вікові особливості (психологічне тестування, спостереження, анкетування, бесіди, інтерв'ю тощо); використовувати елементи евристичного навчання (створення проблемних ситуацій, пошук альтернативи, варіативність розв'язку проблем), що сприяє пробудженню інтересу, сприяє розвитку допитливості, мислення, уяви; використовувати сучасні досягнення науки та техніки за спеціальністю; застосування сучасних технічних засобів навчання, нових комунікаційних технологій, що підвищує інтерес до навчання, відкриттю нового; створення сприятливої атмосфери для творчої діяльності (доброзичливе ставлення до студентів, виявлення поваги та зацікавленості їх роботою, створення умов для пошукової та науково-дослідної діяльності, стимулювання та підтримка ініціативи); дотримання основних педагогічних та методичних принципів (системність, науковість, систематичність, історичність тощо).

Одним із найпоширеніших методів розвитку навичок творчої діяльності зі студентами є виконання індивідуальних або групових науково-дослідних робіт. Цей метод роботи зі студентами широко застосовується в українських вищих навчальних закладах та всебічно вивчений в літературі. Можна розвивати творчі здібності студентів та формувати навички творчої діяльності в

аудиторній роботі, використовуючи спеціально організовані методичні заходи та прийоми. До методичних заходів можна віднести «мозковий штурм», синектику, морфологічний аналіз, метод фокальних об'єктів. До прийомів творчої діяльності відносяться запитання (формування щонайбільшої кількості тематичних питань), відстрочка (при «ступорі» або «глухому куті» переключитися тимчасово на іншу задачу), фіксація (можливість записати, зберегти, зафіксувати думку в будь-який момент часу).

Список використаних джерел

1. Войцехівська І.С., Ільєва О.П., Будяк Т.А. Формування креативності майбутніх фахівців \ \ Наукові записки. Соціально-гуманітарні науки. - 2013. - Вип. 2. http://nbuv.gov.ua/UJRN/naukzv_2013_2_6 (дата звернення: 13.03.2017).
2. Кривонос О.М. Основні методики формування творчих здібностей \ \ Філософські науки. Психологія. Дата оновлення: 16.03.2006. <http://studentam.net.ua/content/view/7450/97/> (дата звернення: 14.03.2017).
3. Фурс Т.І., Вдовенко О.І. Поняття творчих здібностей та класифікація методів їх розвитку в процесі виробничого навчання \ \ Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка. Дата оновлення: 21.02.2014. http://visnyk.chnpu.edu.ua/?wpfb_dl=740

Босва Євеліна Володимирівна

к.філол.н., доцент ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського», Україна

ПРОЕКТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІННОВАЦІЙНА МЕТОДИКА У СФЕРІ ФІЛОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

У Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ ст. пріоритетним напрямком є підготовка людей високої освіченості, кваліфікованих спеціалістів, здатних до творчої праці, професійного розвитку, освоєння і впровадження наукоємних та інформаційних технологій.

З огляду на це, у навчальних закладах, зокрема й тих, що надають освітні послуги з напрямку «Філологія», повинні бути створені всі умови для розвитку творчого потенціалу особистості учня та студента, для формування комунікативної вправності, дослідницьких навичок, загалом мовно-інформаційної компетенції. Цього можна досягти, якщо системно й комплексно впроваджувати в практику навчальної діяльності інноваційні технології. Одним із шляхів зміни організації навчально-виховної роботи на уроках української мови є використання проектних технологій у формуванні, наприклад, інтонаційних умінь і навичок під час навчання синтаксису, адже «...тісний зв'язок інтонації та змісту речення робить її одним із найважливіших факторів комунікації...» [1, 268]. Маємо на увазі саме технології, бо розробка проекту

включає в себе використання різноманітних форм і методів навчання та виховання. Метод проектів – це система навчання, за якої учні здобувають знання й уміння в процесі планування й виконання поступово ускладнюваних практичних завдань-проектів. Розрізняють такі типи проектів: дослідницькі, літературно-творчі, практично-орієнтовані, інформаційні, ігрові, пригодницькі. Зазначимо, що проектна технологія зорієнтована на застосування фактичних знань та набуття нових і є прикладом поєднання урочної та позаурочної діяльності [2, 101].

Система роботи за методом проектів передбачає: постановку певної проблеми й наступне її вирішення із обов'язковою наявністю ідеї та гіпотези, чіткє планування дій, розділ (у групі) ролей, тобто завдань для кожного учасника за умов тісної взаємодії, відповідальності за свою частину роботи, регулярного обговорення проміжних кроків та результатів. Практичне втілення методу проектів здійснювалося наступним чином. Робота проводилася протягом чотирьох тижнів в урочний та позаурочний час. Проект мав таку назву: «Яка інтонація – така й інформація!».

У процесі роботи над проектом передбачалося вирішення наступних завдань: поглибити знання учнів із комунікативної лінгвістики та фонетичного синтаксису; навчити ставити проблеми наукового рівня та вдало вирішувати їх; навчити гармонійної командної співпраці в колективі; вдосконалити усну грамотність та інтонаційну вправність. Однією з переваг проекту є диференційований підхід у навчанні. Учні були згруповані у дві команди за здібностями; в одній команді утворилося кілька груп: теоретики ставили питання науково-проблемного рівня та теоретично їх вирішували. До практиків себе віднесли: соціологи, інтонологи, іміджмейкери, психологи. Інтегрований характер проекту було втілено в міжпредметних зв'язках, оскільки учні застосовували знання з математики (під час підрахунку результатів), з інформатики (створення веб-сторінки), з креслення (оформлення публікації), з психології, української мови й літератури та англійської мови. Результатом роботи над проектом стали веб-сторінка, учнівська публікація та вчительська презентація.

Слід зазначити, що проект викликав неабиякий інтерес учнів, оскільки всі учасники мали можливість реалізувати свій комунікативний потенціал засобами усного та писемного мовлення. Отже, проектна форма педагогічної діяльності передбачає відхід від авторитарних і репродуктивних методів навчання вимагає обміркованого й обґрунтованого поєднання з різними навчальними методами, формами й засобами та є однією з чималої кількості інноваційних розробок в освіті України.

Список використаних джерел

1. Зиндер Л. Р. Вопросы фонетики/ Л. Р. Зиндер. – Л.: изд-во ЛГУ, 1948.–56 с.
2. Інноваційні технології навчання української мови та літератури / укл. О. І. Когут. – Тернопіль: Астон, 2005. – 204 с.

FUNKCJE MEDIÓW W KSZTAŁTOWANIU WIZERUNKU SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

Kultura masowa nie jest zjawiskiem nowym. Ulega ona przekształceniom zwłaszcza w ciągu ostatnich lat w związku z rozwojem środków masowego przekazu. Narodziła się jako produkt wtórny rewolucji przemysłowej i rozwijała się wraz z industrializmem i urbanizacją. Od początku swojego istnienia stała się przedmiotem krytycznych refleksji i niepokoju intelektualnych elit (Kłosowska, 1980).

Media w Polsce pod koniec lat 80 XX wieku nie pozostały bez wpływu na dwa ważne zjawiska. Pierwsze z nich to rewolucja technologiczna, której konsekwencją było powstanie społeczeństwa informacyjnego opartego o nowe technologie teleinformatyczne (telewizja cyfrowa, Internet). Drugie to szybka prywatyzacja istniejących mediów, oraz powstanie nowych, która doprowadziła do zbudowania silnego sektora mediów prywatnych, mogących skutecznie oddziaływać na społeczeństwo. Powołane zostały też media publiczne zarządzane przez państwo (Przegląd Socjalistyczny, 2007).

Zadaniem mediów jest przekazywanie społeczeństwu sprawdzonych, niezależnych informacji. Każdego dnia mamy do czynienia z wieloma mediami, które stanowią integralną część każdej społeczności. Nie każdy jednak zdaje sobie sprawę, z tego jaki wpływ mają media na nasze codzienne życie. Jesteśmy świadomie lub nieświadomie „atakowani” dużą ilością informacji pochodzących z mediów. Tym samym środki masowego przekazu wpływają na postawy, zachowania i wartości w odniesieniu do jednostki jak i całego społeczeństwa.

Mówiąc o roli mediów w kształtowaniu wizerunku samorządu terytorialnego należy zwrócić uwagę na pojęcie propagandy jako formy komunikowania, rozumianego jako proces porozumiewania się.

Jacques Ellul, współczesny francuski socjolog, zdefiniował propagandę jako „zespół metod stosowanych przez zorganizowane grupy w celu wciągnięcia do aktywnej działalności mas ludzkich, u których w konsekwencji manipulacji psychicznej, wytwarza się jedność psychiczna pozwalająca na włączenie ich do masowych działań”. Sugeruje on aby proces badawczy dotyczący propagandy odbywał się na dwóch płaszczyznach - szerokiej i wąskiej. W sensie szerokim propagandę zdaniem badacza tworzą:

- akcja psychologiczna, tj. metody psychologiczne stosowane w celu modyfikacji opinii
- wojna psychologiczna, skierowana przeciwko konkurencji politycznej
- reedukacja i pranie mózgów, mająca na celu przekształcenie przeciwnika w sprzymierzeńca
- publiczne i ludzkie relacje, uważane przez badaczy za bardzo ważną płaszczyznę działań propagandowych, mają na celu z jednej strony promowanie, afirmowanie pewnych wartości, z drugiej zaś ich celem jest

adaptacja jednostki lub grupy do społeczeństwa, do konsumpcji i do aktywności, czyli wytworzenia postaw konformistycznych.

W sensie wąskim należy skoncentrować się na instytucjonalnym charakterze propagandy (Dobek-Ostrowska, 1999, s. 8-9).

Nadawcami propagandy jest przede wszystkim władza. Media powinny być strażnikami demokracji, ale mogą ją również układać według zaleceń rządzących lub opozycji.

W zasadniczych ustawach Państwa demokratyczne umieściły zapisy dotyczące wolności słowa i niezależności dziennikarskiej. Powstanie masowej publiczności, do której w prosty sposób można dotrzeć z informacją doprowadziło do rozwoju propagandy, która w bezwzględny sposób jest wykorzystywana.

Najbardziej istotnymi funkcjami propagandy są:

- Funkcja integracyjna. Jej celem jest stabilizacja istniejącego systemu politycznego i społecznego. Jest to ważne narzędzie w rękach rządzących elit.
- Funkcja adaptacyjna nazywana również agitacyjną lub agitatywną. Charakteryzuje się ona działaniami w kierunku podważania ludzi do czynu lub akcji. Cel to zdobycie akceptacji dla ideologii, dla nowych struktur władzy i systemu politycznego oraz wykształcenie nowych wzorów zachowań. Najczęściej tę funkcję możemy spotkać w sytuacji, gdy istnieje opozycja i sprzeciw społeczeństwa wobec określonych zachowań.
- Funkcja informacyjno-interpretacyjna. W tej funkcji informacja odgrywa drugorzędą rolę, stanowi ona fragment całości, na podstawie którego budowana jest jego najważniejsza część – interpretacja (Dobek-Ostrowska, 1999, s. 9-30).
- Funkcja dezinformacyjna. Dezinformację można rozumieć w szerokim i wąskim znaczeniu. W wąskim znaczeniu mieści się ona w połowie drogi między wprowadzeniem w błąd, a wpływaniem. Wprowadzenie w błąd jest czynnością jednorazową związaną z konkretnym zadaniem, wykorzystuje różne środki i zmierza do przekonania odbiorcy o swoich racjach i wmówienia mu że są one prawdziwe. Dezinformacja prowadzona jest w sposób ciągły z niewątpliwą premedytacją, a za pośrednictwem mediów jest kierowana do społeczeństwa. Dezinformacja stawia sobie za cel realizację programu zmierzającego do zastąpienia w świadomości mas będących przedmiotem tych działań, poglądów uznanych za niekorzystne dla dezinformatora takimi, które uważa on dla siebie za korzystne. W dezinformacji stosowane są techniki wpływania. Polegają one na wprowadzeniu do opinii publicznej informacji po której nastąpi reakcja mająca pozory spontaniczności, a tym samym zainteresowania społeczeństwa (Volkoff, 1999, s. 8).
- Funkcja demaskatorska. Jest odpowiedzią na funkcję dezinformacyjną. Ma ona na celu odkrywanie niezgodnych z prawdą informacji dotyczących ustroju społecznego i politycznego.

Ważnym zagadnieniem w kształtowaniu wizerunku samorządu terytorialnego przez media jest marketing polityczny. Pojęcie marketingu wywodzi się z współczesnych koncepcji sprzedaży produktów. Celem marketingu jest pomnożenie zysków danego podmiotu poprzez dotarcie do jak największej części rynku i zaspokojenie potrzeb konsumenta. Koncepcja marketingu politycznego jest wprost zaczerpnięta z marketingu dóbr konsumpcyjnych. Rynkiem w marketingu politycznym określana jest całościowo pojmowana polityka, obejmująca swym zasięgiem działalność publiczną, związaną z walką o władzę. Idąc tym tokiem rozumowania produktem nazwiemy partię polityczną, osobę lub ideę. Firma z kolei to partia polityczna. Do opisu wyborów użyjemy określenia transakcji, a z zyskiem identyfikować będziemy władzę. Niezależnie od tego czy mamy do czynienia z produktem konsumpcyjnym czy politycznym, obydwa mają charakter dynamiczny i nieprzewidywalny który należy identyfikować z tendencją do kreatywności i adaptacyjności konkretnego podmiotu i zmieniających się warunków politycznych.

Kreatywność i tendencja do adaptacji do zmieniających się warunków systemu, to istotny czynnik świadczący o dynamice podmiotów rynkowych, które pełnią ważną rolę również w dziedzinie politycznej. Dzięki nim polityka nabiera nowych wymiarów. Może zaskoczyć wyborcę, a w szczególności tego, który świadomie podchodzi do zagadnień związanych z grą polityczną. Zaadoptowanie nowych wzorców zachowań politycznych, kreatywna reprodukcja reaktywacja wzorów już istniejących na scenie danego kraju sprawiają, że polityka w całości ujmowana jest jako walka o władzę. Może się jawić jako atrakcyjna część szeroko rozumianej kultury współczesnej, zbliżającej się do wzorców kultury popularnej.

Polskie partie polityczne czerpią wzorce głównie ze Stanów Zjednoczonych. Zaplanowana strategia, poparta rzetelnym przygotowaniem, pracą nad wizerunkiem partii i kształtowaniem jej odbioru społecznego daje prawdopodobieństwo uzyskania dobrego wyniku w wyborach. Akcji Wyborczej „Solidarność”, która nie potrafiła wykorzystać kapitału zgromadzonego w 1997 roku świadczą o tym, że brak strategii długofalowej, oraz nie stosowanie nowoczesnych technik marketingowych prowadzi do porażki.

Ważnym elementem w marketingu politycznym jest rynek polityczny rozumiany jako przestrzeń rywalizacji pomiędzy podmiotami politycznymi, będącymi sferą komunikowania masowego. Elementem każdego rynku, tak politycznego jak i gospodarczego jest możliwość prowadzenia działalności, a co za tym idzie konkurowanie z innymi podmiotami. Dzięki takiej możliwości wyborca może wybrać spośród dostępnych ofert partii politycznych. Celem każdej partii jest zdobycie poparcia wyborczego wyrażonego w oddanych głosach. Rynek polityczny to swoista przestrzeń komunikacyjna, a działający na jej obszarze nadawcy komunikują się z odbiorcami. Informacje udostępniane są w dużej mierze za pomocą mediów (Jeziński, 2004, s. 44-51).

Udział mediów w rynku politycznym to nie tylko misja informacyjna, ale również ich prawny obowiązek, a nadto sens ich egzystencji, zwłaszcza gdy uczestniczą w promocji w reklamie politycznego towaru. Silne oddziaływanie mediów na społeczeństwo, kształtowanie świadomości, poglądów, przekonań i zachowań sytuuje je obok parlamentu, rządu, sądownictwa, organów kontroli

i samorządów terytorialnych. Media są władzą w tym znaczeniu, w jakim przejawia się ich wpływ na społeczeństwo. „Kto ma władzę, ten rządzi” w odniesieniu do mediów brzmi „kto ma media, ten rządzi”, sprawdza się na rynku politycznym. Media promując określony „towar polityczny”, jego wartości ideologiczne i doktrynalne, o ile je ma, treści zawarte w programach wyborczych, a także kandydatów na prezydenta, posłów, senatorów, radnych, prezydentów miast, burmistrzów, wójtów mogą w skuteczny sposób przekonywać wyborców do siebie.

Obowiązkiem nadawców publicznych jest misja edukacyjna skierowana do całego społeczeństwa. Funkcjonowanie demokracji oraz jej kształt zależy w dużym stopniu od właściwego pełnienia tej misji.

Podnoszone też jest w literaturze naukowej, że demokracja zespolona jest z określonymi procedurami, które należy bezwzględnie przestrzegać oraz instytucjami w rodzaju: parlament, Trybunał Konstytucyjny, czy Rzecznik Praw Obywatelskich. Wracając do filozoficzno - politycznego ujęcia demokracji, na który składa się co podkreśla Maria Szyszkowska – (1) neutralność światopoglądowa państwa, (2) pluralizm światopoglądowy oraz (3) rozdzielenie sfery prawa stanowionego oraz moralności – należy dodać jeszcze jedną właściwość tego ustroju. Państwo nie powinno mieć charakteru ani świeckiego, ani wyznaniowego. Dzięki temu mniejszości, w tym mniejszości religijne, mają zagwarantowaną wolność. Większość rządząca ma (4) respektować oczekiwania grup mniejszościowych. Zróżnicowania kulturowe, w tym religijne, mają być respektowane. Skoro uzasadnia się wartość demokracji jako ustroju pełniej niż inne zapewniającego wolność i równość wszystkich ludzi, więc płynie stąd nakaz szacunku dla wszelkich mniejszości (por. Wojciechowski, 2009, 128-140; Mędzelowski, 2013, s. 164).

Koniecznym warunkiem wolności, co podkreśla Tadeusz Mędzelowski, są prawne gwarancje dla swobodnego kształtowania świadomości. Wiąże się to z zobowiązaniem edukacji do szerzenia tolerancji, a w tym szacunku dla różnorodnych mniejszości w tym wyznań religijnych. O modelu europejskiej edukacji wolnej od uprzedzeń i nasyconej odniesieniem do ideałów pisał w swoich dziełach Mikołaj Kozakiewicz. Stan świadomości jednostek, którą kształtuje środowisko, nauczyciele i media wpływa na los mniejszości w państwie. W warunkach braku tolerancji tworzą się postawy przystosowawcze, konformistyczne - odległe od wyznawanego w rzeczywistości systemu wartości (Mędzelowski, 2013, s. 6).

Obowiązkiem nadawców publicznych powinna być rzetelna i bezstronna informacja. Dziennikarze powinni przestrzegać zasad zapisanych w Kodeksie Etyki Dziennikarskiej jeśli chcą właściwie spełniać swoją misję względem społeczeństwa.

Spis Literatury:

1. Kłosowska, A. (1980). *Kultura masowa*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe Warszawa, str. 94.
2. Przegląd Socjalistyczny, 2007 http://przeglad-socjalistyczny.pl/images/stories/przeglad/6_07.pdf
3. Dobek-Ostrowska, B. (1999). *Teoria i praktyka Propagandy*. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego.

4. Volkoff, V. (1999). *Psychosocjotechnika. Dezinformacja. Oręż wojny*. Wydawnictwo ANTYK Marcin Dybowski
5. Jeziński, M (2004). *Marketing polityczny a procesy akulturacyjne. Przypadek III Rzeczypospolitej*. Toruń: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika.
6. Wojciechowski, B. (2009). *Interkulturowe prawo karne*, Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
7. Mędzelowski, T. (2013). *Mniejszości religijne w Polsce po 1989 roku w ujęciu filozofii polityki*, Tarnów: Wydawnictwo Wyższa Szkoła Biznesu – National - Louis University z siedzibą w Nowym Sącz.

Borzenko Oleksandra Pavlivna,
PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Kharkiv National Automobile and Highway University, Ukraine

IMPACT OF INFORMATION TECHNOLOGIES ON EDUCATIONAL PROCESS AT UNIVERSITIES

One of the most significant contemporary global processes is the process of information support, which contains great opportunities for personal development, disclosure of personal potential. Theorists M. Kastel's and E. Toffler see the future of civilization based on the development and existence of information that is the property of interaction with both the spiritual and the material world of man. Therefore, the current interest in education involves innovation in education, and its further development should focus on providing educational process of creative nature, which requires new progressive education that would meet today's information society.

Information technology can realize the principles of differentiation and individual approach to learning. Using these technologies significantly changes the forms of interaction of students and teachers, affecting also the content of learning. The spread of information technologies in education leads to the integration of traditional and non-traditional forms of education.

The modern system of education requires study and implementation of pedagogical university information technologies (computer, media, multimedia, networking, distance) and various interactive educational programs and methods to the educational process. Information technologies realize global trends in education, forming an information personality who has the skills to work with electronic means.

The main tasks of the new information learning technologies are: the intensification of all levels of the educational process, improvement of its efficiency and quality; building an education system that provides the opportunity of self-education; system integration of disciplines; development of creative potential of a student, their abilities in communicative activities; formation of information culture; development of experimental research and cultural learning activities; realization of

the social needs, due to the computerization of modern society (training specialists in computer science and computer technology, users of the new information technologies) [2, p.390].

To accept these challenges we should provide schools with the latest e-learning, demonstration equipment, modern training, controlling, simulation and modeling programs, common global and local area networks and more.

Information technology is a means of learning, contributing to the implementation of new teaching ideas. Any teaching tool has specific educational opportunities, which according to educational objectives define its educational function. Didactic features and functions of the new information technologies are defined by pedagogical (theoretical and methodological) capacities of computer means of training and related educational programs [1, p.36].

Many domestic and foreign scientists (V. Andrushchenko, F. Berezhnyts`kyi, V.Bykov, R. Hurevych, O. Dovhiallo, G. Kozlakova, L. Mors`ka, P. Norton, A.Oliinyk, S. Rodzherson, I. Sekret, H. Tavani et al.) devoted their research to the introduction of information technologies to the educational process of the universities, where they emphasize that the educational system should perform training of professionals capable of working in today's information society.

References

1. Козлакова Г., Самойленко Н. Міжнародна співпраця з підготовки вчителів до використання інформаційно-комунікаційних технологій. – Вища освіта України. – 2007. – №2. – С.36-41.
2. Степанов О. Основи психології і педагогіки: навч. посіб. / О.М.Степанов, М.М. Фіцула. – 3-тє вид., доповн. – К.: Академвидав, 2012. – 528 с. – (Серія «Альма-матер»).

Дерев'янка Людмила Іванівна,

*к. філол.н., доцент Полтавського національного
технічного університету імені Юрія Кондратюка, Україна*

СЕМАНТИКО-СИНТАКСИЧНА КОРЕЛЯЦІЯ ТЕМПОРАТИВІВ ЗІ ЗНАЧЕННЯМ ПРИБЛИЗНОГО ЧАСУ

Окремий розряд між двома чітко розрізняваними групами, які вказують на часову попередність або часову наступність, становлять структури, що узагальнено відображають часову приблизність. Корелятиви трикомпонентної парадигми *prep* близько + *Ngen* – *prep* біля + *Ngen* – *prep* коло + *Ngen* містять указівку на приблизний, орієнтовний час дії. Компонентами виокремлених синтаксем є похідні прийменники *близько*, *біля*, *коло*, у яких первинною й основною є просторова семантика [3, с. 27, 28, 152]. Досліджувані прийменники вживаються і з часовим значенням. „Функціонуючи, головним чином, у принумеральній позиції, вони від'єднуються від субстантива й починають виконувати нетипову для них роль – роль квантативного модифікатора числівника, семантично тотожного до частки *приблизно*” [2, с. 80].

З. І. Іваненко слушно зауважує, що прийменники *близько*, *біля*, *коло* сполучаються з назвами умовних вимірів часу (*година*, *тиждень*, *місяць*, *рік*) і вказують на приблизний термін виконання дії [1, с. 45]. З-поміж трьох виокремлених вторинних часових прийменників домінує прийменник *близько* у складі темпоратива *ргер близько + Ngen*. Така першість утримується завдяки тому, що у прийменникові *близько* часове значення проступає прозоріше порівняно з прийменниками *біля*, *коло*: *Канадець ... виходив десь близько півночі* (Ірина Вільде). Синтаксема *ргер близько + Ngen* не обмежена якими-небудь стильовими рамками. Нижчою функційною активністю відзначаються структури з прийменником *біля*; вони властиві, здебільшого, мові художньої літератури: *Раїса Соломонівна приїхала біля першої дня ...* (С. Жадан). Як засвідчує обстежений матеріал, темпоративи з прийменником *коло* на позначення часової приблизності не властиві мові сучасних письменників. Їх зафіксовано лише спорадично в художній літературі XIX–XX століть: *Він прожив під сонцем коло ста літ* (О. Довженко).

У творах сучасних письменників трапляються конструкції з прийменником *ближче до*, який функціює з родовим відмінком субстантива (*ргер ближче до + Ngen*) й передає значення часової приблизності: *Ближче до вечора у вагончику-маркеті стало людно* (А. Кокотюха). Прийменник *ближче до* утворений сполученням препозиціоналізованого прислівника *близько* у простій формі вищого ступеня порівняння з первинним прийменником *до*. У структурі темпоратива *ргер ближче до + Ngen* він, порівняно з прийменниками *близько*, *біля*, *коло*, виразніше репрезентує семантику приблизного часу. Високу функційну активність синтаксеми *ргер ближче до + Ngen* забезпечує те, що похідний прийменник *ближче до* регулярно сполучається із субстантивами часової й нечасової семантики. Прийменник *ближче до* зафіксовано в Словникові українських прийменників [3], він активно вживається в мові. Це послужило підставою для доповнення парадигми темпоративів *ргер близько + Ngen* – *ргер біля + Ngen* – *ргер коло + Ngen* конструкцією *ргер ближче до + Ngen*.

Отже, беззаперечною домінантою парадигми на позначення приблизного часу є синтаксема *ргер близько + Ngen*, на другому місці темпоративи *ргер ближче до + Ngen* та *ргер біля + Ngen*, найнижчий ступінь функційної активності має структура *ргер коло + Ngen*.

Список використаних джерел

1. Іваненко З. І. Прийменникові конструкції часу в сучасній українській мові: [посібн. для студентів] / З. І. Іваненко. – Чернівці, 1969. – Ч. 2. – 69 с.
2. Куцова Р. А. Відтворення темпоральності прийменниковими конструкціями сучасної української мови : дис. канд. філол. наук: 10.02.01 / Куцова Раїса Адамівна ; Харк. держ. ун-т. – Х., 1997. – 223 с.
3. Словник українських прийменників. Сучасна українська мова : [1705 прийменників] / А. П. Загнітко, І. Г. Данилюк, Г. В. Ситар, І. А. Щукіна. – Донецьк : ТОВ ВКФ „БАО”, 2007. – 416 с.

Kolodina Larysa,
kandydat nauk filologicznych,
docent Narodowego Uniwersytetu Przyrodniczego w Kijowie, Ukraina

BRAK HIGIENY JĘZYKOWEJ W SPOŁECZEŃSTWIE

Jak trudno w obecnych czasach zrozumieć innych ludzi chyba nie trzeba nikogo przekonywać. Mowa zmienia się, ewoluuje, sprawia wrażenie żywej i często trudno za nią nadążyć. Słowa pojawiają się, znikają, zmieniają znaczenie. To co wczoraj było trendi/jezzi? dzisiaj jest już passé.

Przecież brak higieny językowej ma wpływ na społeczeństwo. Nieprzestrzeganie norm sprawia, że odbiorca interpretuje wypowiedź w niewłaściwy sposób. Wulgaryzmy «kaleczą» język, ranią ludzkie ucho, a nawet duszę. A przecież język polski jest tak bogaty, że przy odrobinie wysiłku można znaleźć wyraz, będący eufemizmem. Zamiast nazwać kogoś głupim, o wiele lepiej jest powiedzieć: «Jesteś nierozsądny». Rzecz ma się podobnie, gdy używamy wulgaryzmów do podkreślenia charakteru wypowiedzi. Warto się zastanowić, co osiągniemy, mówiąc: «To było cholernie trudne». Zwrot: «To było bardzo trudne» jest o wiele lepszy. Wyraz «bardzo» podkreśli znaczenie wypowiedzi, a pominięcie przekleństwa świadczyć będzie o kulturze rozmówcy. Należy pamiętać, że człowiek jest istotą duchowo-cielesną; często rany duchowe bolą bardziej niż fizyczne. Nieprzestrzeganie norm językowych może prowadzić do błędnej interpretacji wypowiedzi. Ludzie często zapominają, że to, co dozwolone w rozmowach ze znajomymi, nie przystoi, a nawet jest naganne, w rozmowach służbowych. Wyobraźmy sobie sytuację, w której przychodzimy do sklepu muzycznego. Jakbyś się poczuł, gdybyś zamiast: «Dzień dobry, w czym mogę pomóc?» usłyszał: «Siemka, jaki chcesz kupić krążek?». Z pewnością poczułbyś się zlekceważony, odniósłbyś wrażenie, że jesteś traktowany niepoważnie. Co gorsza, osoba starsza mogłaby w ogóle nie zrozumieć kolokwializmu, jakim jest wyraz «krążek». Należy więc pamiętać, że język potoczny jest dopuszczalny w luźnych kontaktach ze znajomymi, na przykład studenci, którzy są grupą społeczną, której – podobnie jak innym grupom – „życie narzuca [...] swoiste sposoby porozumiewania się” [1]. Ci, którzy mają okazję do codziennych spotkań na uczelni, zazwyczaj odczuwają silną relację wewnątrzgrupową. Świadomość przynależności do środowiska akademickiego skutkuje m.in. wykształceniem pewnego zasobu środków językowych używanych wyłącznie przez studentów na określenie rzeczywistości uczelnianej. Wśród neologizmów słowotwórczych znajdują się zarówno takie, które znane były także przez studentów poprzednich pokoleń, jak i nowe, świadczące o dużej kreatywności studentów i często wynikające z dość odległych skojarzeń. Słowa takie, jak *kolos* ('kolokwium'), *polibuda* ('politechnika'), *wkuwanie* ('uczenie się'), *zrzynanie* ('ściąganie') czy *wykładowiec* ('osoba prowadząca wykład') są czytelne nawet dla osób niezwiązanych ze środowiskiem studenckim. Zrozumienie innych, takich jak *zebromejl* ('mail z prośbą do osoby prowadzącej wykład'), *nadprzyjście* ('odrabianie nieobecności'), *halinogród* ('dziekanat'), *efpięciowanie* ('odświeżanie strony USOS w trakcie

rejestracji za pomocą klawisza F5'), *żarłokajnia* ('stołówka'), *dokszałty* ('konsultacje') wymaga już pewnego wysiłku, a często nie jest możliwe bez odpowiedniego kontekstu czy wręcz objaśnienia. Wyrazy te w większości nie mają charakteru pejoratywnego; są dowcipnymi, ekspresywnymi określeniami na to, co w życiu studenta odgrywa dużą rolę.

Natomiast podczas rozmów służbowych należy używać mowy oficjalnej. Ważne jest także, aby unikać zapożyczeń. Zbyt częste stosowanie wyrazów pochodzących z innych języków (dzisiaj najczęściej z języka angielskiego) sprawia, że ludzie zapominają o wyrazach rodzimych. Nastolatki mówią «lukaj», zamiast «patrz», «sorry», zamiast «przepraszam», «super», zamiast «wspaniały», oraz «okey», wyrażając aprobatę. Studenci również wykorzystują zapożyczenia z języków obcych, np. *surprise* ('kartkówka', z ang. 'niespodzianka'), *duty hours* i *office hours* ('konsultacje', z ang. 'godziny dyżuru, konsultacje') czy *learning* ('uczenie się' – wyraz przeniesiony z angielskiego). W charakterystycznej dla studentów leksyce pojawiły się wyrazy polskie modyfikowane na wzór obcy, swoiste hybrydy językowe, a więc „środki morfologiczne dwóch, a nawet trzech języków” [1]. Wymienić można na przykład *czitowanie* ('ściąganie, z ang. *to cheat* 'ściągać, oszukiwać'). Inne środki językowe stanowią przejaw wyrazu do pewnego skrótu: *obiegówka*, czyli 'karta obiegowa', to przykład uniwerbizmu, a *aka* ('akademik'), *biblio* ('biblioteka'), *juwe* ('juwenalia'), *astro* ('astronomia'), *sino* ('sinologia'), *legitka* ('legitymacja') czy *polon* ('polonistyka') – derywacji wstecznej, świadczącej o ekonomizacji wypowiedzi.

Zapanowała też moda na posługiwanie się skrótami. Najczęściej obserwujemy to zjawisko w wiadomościach tekstowych. Nastolatek pisze «tb», zamiast «tobie», a «cb», zamiast «ciebie». Brak dbałości o język ojczysty powoduje, że młodzież XXI wieku nie rozumie poezji i literatury pięknej. Aby się o tym przekonać, wystarczy dać gimnazjaliście wiersz do interpretacji lub nakazać przeczytanie «Krzyżaków», a następnie poprosić o wyrażenie swojej opinii.

Więc aby zapobiec prymitywizacji języka polskiego, należy dbać o jego higienę, nie używać wulgaryzmów i pamiętać, by nie krzywdzić innych przykrym słowem. Natomiast, aby wzbogacić ubożające dziś słownictwo, nie zawadzi od czasu do czasu sięgnąć po słownik poprawnej polszczyzny lub języka polskiego; nie powinniśmy pomijać ambitnych pozycji z literatury pięknej i musimy czytać wiersze.

Lista literatury

1. Grabias S. Środowiskowe i zwodowe odmiany języka – socjolekty // Współczesny język polski / red. J. Bartmiński. – Lublin, 2001.— 235 s.
2. Dunaj B. Tendencje rozwojowe najnowszej leksyki polskiej // Współczesna leksyka / pod red. K. Michalewskiego. – Łódź, 2001. – 78 s.
3. Internetowy słownik studentów: <http://ghjp.uw.edu.pl/internetowy-slownik-studentow-uw/>

IMPORTANCE OF THE FLEXNER REPORT IN THE DEVELOPMENT OF UKRAINIAN MEDICAL EDUCATION

Today Ukrainian medical education is on the way to modernization and reformation. This is due to the goals: to develop well-trained, high-toned, healthy citizens of Ukraine, and to analyze and synthesize significant international educational practice in order to choose the best concepts, systems, information and communication technologies for their further practical usage. Thus, there is an urgent need in focusing on American medical education and highlighting important aspects of learning experience. In this paper, we briefly dwell upon the Flexner Report (1910).

Abraham Flexner (1866 – 1959), “a research scholar at the Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching, undertook an assessment of medical education in North America, visiting all 155 medical schools then in operation in the United States and Canada. At the core of Flexner’s view was the notion that formal analytic reasoning, the kind of thinking integral to the natural sciences, should hold pride of place in the intellectual training of physicians” (Cooke, Irby, Sullivan, & Ludmerer, 2006, p. 1339). As a result, Flexner’s conclusions and recommendations were published in a book “Medical Education in the United States and Canada: A Report to the Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching”. The work was a turning point for the future development of medicine.

There are some Flexner’s (1910) principles that, in our opinion, will positively influence modern Ukrainian medical education. They suggest:

- more rigorous enrollment requirements;
- learning by doing – “the student cannot effectively know, unless he knows how” (p. 53);
- new model of teachers of medicine – “non-productive assimilative teachers of wide learning, continuous receptivity, critical sense, and responsible interest. They should preserve balance and make connections” (p. 57);
- systematic strict instruction of the specific subjects during the first two years – “First year: Anatomy, including Histology and Embryology; Physiology, including Biochemistry. Second year: Pharmacology, Pathology, Bacteriology, Physical Diagnosis” (p. 61);
- the backbone of clinical instruction – “a pedagogically controlled hospital that best developed on its medical side” (p. 106);
- reducing a number of medical educational establishments due to a lot of incompetent specialists – “only one medical school in a single town” (p. 144);
- the importance of state boards – “state boards should deal with the preliminary educational requirement, with the facilities of medical schools, with examinations for licensure” (p. 167).

As the paper shows, nowadays Ukrainian educators face the same challenges (e.g. growing dissatisfaction towards the quality of education, search of alternative teaching approaches, etc.) that have occurred in American medical education almost a century ago. To avoid them it is necessary to analyze and adapt previous experience. So, we consider the Flexner Report to be appropriate and important for the development of Ukrainian medical education.

References

1. Cooke, M., Irby, D. M., Sullivan, W., & Ludmerer, K. M. (2006). American Medical Education 100 Years after the Flexner Report. *New England Journal of Medicine*. 355 (13), 1339-1344. <https://doi.org/10.1056/NEJMr055445>
2. Flexner, A. (1910). *Medical Education in the United States and Canada: A Report to the Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching*. New York City: The Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching.

Науменко Людмила Петрівна

*к.ф.н., доцент Київського національного університету
імені Тараса Шевченка, Україна*

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ ОБРАЗУ-СТЕРЕОТИПУ БІЗНЕСМЕНА В АНГЛОМОВНОМУ БІЗНЕС-ДИСКУРСІ

Крім поняттєвого компоненту архітектоніка концепту “business” містить унаочнені образи, що репрезентують конкретне поняття “businessman”. Концептуальними синонімами до поняття “businessman” є поняття “manufacturer”, “industrialist” та “entrepreneur”, які співвідносяться між собою через спільні ознаки “сфера діяльності / production” та “ownership / власність”. Для опису образного компоненту концепту “business” оперуватимемо термінами businessman, manufacturer, industrialist, entrepreneur.

Стереотипізація образу бізнесмена в бізнес-дискурсі виявляється в узагальненому прототиповому баченні цієї постаті у фаховій, науково-популярній та публіцистичній літературі. У процесі аналізу нарисів-есе про відомих американських та британських бізнесменів Г. Форда, Р. Крока, С. Волтона, В. Левітта, В. Діснея, Т. Ватсона (ст.), Л. Бернетта, Б. Гейтса, С. Джобса та Р. Бренсона з додатку Builders & Titans до журналу Time (Dec. 7, 1998 [1], праці L.R.Kenan “New American Profiles” [2], журналу “The Economist” (June 28 – July 4, 2008) [3], газети “The Sunday Telegraph” (Dec. 2, 2007) [4] та електронних видань були виокремлені такі мовні стереотипи бізнесмена: прототиповий образ, професійний, оцінний та соціальний стереотипи.

Під стереотипом розуміємо стійкий образ, що формується у свідомості носія мови про особу, об’єкт, ситуацію, модель поведінки і такий, що є дещо спрощеним, поверхневим, а іноді хибним. На рівні ментальних структур, які існують в колективній уяві американської лінгвospільноти, увагу привертає образ-стереотип як еталон сучасного бізнесмена. До основних атрибутів

прототипового образу бізнесмена належать: зовнішність та риси обличчя; риси характеру та розумові здібності. Не існує певного стандарту або еталону цього атрибуту в колективній свідомості, хоча в цілому описи зовнішності відомих бізнесменів мають негативну оцінку, яку увиразнюють атрибутивні та предикативні словосполучення. Атрибут риси характеру та розумові здібності реалізується в окремих словах, атрибутивних та предикативних словосполученнях, реченнях-описах.

У межах професійного стереотипу бізнесмена вирізняємо два атрибути – освіта та ділові якості, професійні досягнення, на мовному рівні представлені атрибутивними і предикативними словосполученнями та реченнями-описами. Оцінний стереотип бізнесмена представляють три атрибути – морально-етичні характеристики, які репрезентують речення-судження інших людей та висловлювання бізнесменів про свою діяльність; ставлення до підлеглих, клієнтів та благодійна діяльність, які увиразнюють атрибутивні, об’єктні, предикативні словосполучення, речення-описи та афоризми; внесок у розвиток суспільства, які представляють об’єктні словосполучення та речення-описи.

Соціальний стереотип бізнесмена розгортається в колективній професійній свідомості у фрейм-сценарій “American dream”: a poor boy, from modest roots, згодом стає wealthy, the richest man in America, a billionaire, the first mogul, а його бізнес перетворюється на fast-food empire, the largest retailer, the sixth largest U.S. company, the world’s largest media company. Соціальний стереотип бізнесмена представляють два атрибути: соціальне походження та кінцевий майновий стан / статус, які увиразнюють окремі лексеми, атрибутивні й об’єктні словосполучення та речення-описи.

Результати аналізу уможливають представити опис образу-стереотипу бізнесмена в колективній професійній свідомості носіїв англійської мови.

Список використаних джерел

1. Builders & Titans // Time, Dec. 7, 1998.
2. Kenan L.R. New American Profiles / L.R.Kenan – San Diego: Harcourt, 1986. – XII, 305 p.
3. The Economist, June 28 – July 4, 2008.
4. The Sunday Telegraph, Dec. 2, 2007.

Олексюк Олеся Миколаївна,
к.філол.н., доцент МНУ імені В. О. Сухомлинського, Україна

ОЗНАКИ РЕКЛАМНОГО ДИСКУРСУ

У сучасному світі реклама відіграє значну роль для споживачів, для продавців та рекламодавців, тому закономірно, що саме рекламні тексти стали об’єктом лінгвістичних досліджень багатьох науковців. Більшість з них підтримують ідею впливової природи реклами, вивчають сугестивні властивості реклами та відношення рекламного дискурсу до

нейролінгвістичного програмування. На нашу думку ці ідеї увиразнюють необхідність поглибленого аналізу мовних сугестогенів рекламного дискурсу у загальній площині комунікативного впливу, що ще не було безпосереднім предметом наукової кваліфікації в українській лінгвістиці. Тому наше дослідження базується на аналізі реклами як концептуального складника впливового рекламного дискурсу, а саме на лексико-семантичних особливостях сугестивних маркерів рекламного дискурсу.

Переважає більшість наявних досліджень присвячена аналізу комерційної реклами насамперед через її динамічну природу, яка визначається не лише синтезом активованих у такому випадку репрезентативних систем, а й потужним поштовхом до формування масової думки. Наскрізною ж метою комерційної реклами є механізм рекламного впливу схеми AIDA, запропонованої Е. Левісом, де A – Attention (привертання уваги), I – Interest (збудження зацікавленості), D – Desire (активізація бажання), A – Action (спонукання до дії) та її варіант – модель AIDMA, де додано п'ятий елемент – мотивацію (motive)); доведення вигідності придбання рекламованого товару; надання додаткових відомостей про рекламований товар; формування позитивного і надійного іміджу рекламодавця; створення мотиваційної бази для придбання рекламованого товару; увиразнення його «виняткових» характеристик; перетворення потенційного покупця на постійного споживача рекламованого товару тощо [2]. З огляду на цілі дискурсу та його учасників рекламний дискурс сьогодні більшість дослідників витлумачує як прагматично орієнтований специфічний різновид інституційного дискурсу, де останній репрезентує його автора як представника певного соціального інституту. В аспекті когнітології «реklamний дискурс являє собою когнітивний процес, пов'язаний зі створенням тексту, а рекламний текст – мовний відрізок як продукт діяльності мовлення та мислення, за допомогою якого комунікатор і реципієнт вступають у певні соціальні стосунки [2: 9]. Наголошуючи на часто маніпулятивному характері сугестогенних дискурсів, Н. Кутуза також стверджує, що це «призводить до дезорієнтації та десемантизації свідомості за допомогою засобів та прийомів, як-от: семантична опозиція «свій»/«чужий», звуко-ритмічна організація текстів, техніка розсіювання та ін. [3: 187].

Отже, узагальнюючи погляди вчених, серед основних ознак рекламного дискурсу як специфічного складника інституційного відзначимо його 1) антропоцентричність і прагматичну скерованість, «оскільки такі тексти обслуговують потреби особистості й соціуму й характеризуються прагматичною загостреністю», 2) клішованість [1: 200], 3) автономність, 4) зрозумілість широким колам реципієнтів, рівень зрозумілості відповідний коефіцієнту інтелектуальності приблизно на десять пунктів нижче середнього коефіцієнта та водночас – імпліковану інтригувальність, 5) оцінність, 6) імперативність та 7) наскрізну сугестивність.

Список використаних джерел:

1. Зелінська О.І. Лінгвальна характеристика українського рекламного тексту : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова»/О.І. Зелінська. — Харків, 2002.— 17 с.
2. Ковалевська Т.Ю. Нейролінгвістичне моделювання лінгвоментальних метапрограм/Т.Ю. Ковалевська // MegaLing'2008. Горизонти прикладної лінгвістики та лінгвістичних технологій. — Сімферополь : Вид-во «ДИАЙПИ», 2008. — С. 57–58.
3. Кутуза Н.В. Короткий асоціативний словник рекламних слоганів/ Н.В. Кутуза, Т.Ю. Ковалевська.—Одеса : Астропринт, 2011.—80 с.

Погоріла Світлана Григорівна

к.пед.н., Білоцерківський національний аграрний університет, Україна

ЕМОЦІЙНА КУЛЬТУРА ВИКЛАДАЧА ВНЗ ЯК ПОКАЗНИК ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

Важливим чинником впливу та взаємодії у процесі підготовки майбутніх фахівців є емоційність викладача. Вона мобілізує, стимулює до діяльності, підвищує інтелектуальну активність, дозволяє показати власне ставлення до предмета навчання. Емоції оцінюють дійсність і доводять свою оцінку до організму мовою переживань, вони є одним із головних механізмів внутрішньої регуляції психічної діяльності й поведінки, спрямованих на задоволення актуальних потреб [1, с. 220]. Проблеми емоційних проявів досліджували у своїх працях І.Андрєєва, Б.Додонов, Я.Рейковський, О.Семенова, В.Семиченко та інші вчені.

І. Зарішняк, досліджуючи дидактичну емоційну взаємодію «викладач-студент», результатом якої є не тільки засвоєння знань, формування вмінь та навичок, а й взаєморозуміння, тісний педагогічний контакт, високий рівень пізнавальної активності студентів, взаємне задоволення спільною працею, встановив такі критерії емоційної взаємодії «викладач-студент»: когнітивний, емоційно-поведінковий, мотиваційний. [2, с. 94-97].

У ставленні до навколишнього середовища, до дійсності, до результатів своєї діяльності викладач може переживати позитивні і негативні емоції. І ті й інші однаково важливі в його діяльності, адже вони допомагають усвідомити свої вчинки, потреби, певним чином організувати свою поведінку в колективі та у спілкуванні зі студентами. Одні емоції (радість, упевненість, піднесеність) можуть надавати сили, активізувати педагогічну діяльність, інші, навпаки, зумовлюють пасивний стан (смуток, невпевненість, сум).

Зв'язок між емоціями і педагогічною діяльністю тісний, бо саме емоційний стан впливає на виконання діяльності, активізує її, або ж, навпаки, знижує активність. Майстерність педагогічної діяльності полягає в тому, щоб не дозволити негативним емоціям вплинути на якість викладання, стати перешкодою у спілкуванні зі студентами.

Емоції відображають суб'єктивне ставлення людини до оточуючого світу та до самої себе. Розуміння емоційного стану іншої людини, вміння невимушено відгукнутися на переживання інших людей, психологи називають емпатією. Помірна емпатійність – невід'ємна риса викладачів, адже працюючи зі студентами, потрібно вміти відчувати їхній емоційний стан, співпереживати, а інколи і передбачити реакцію студентів у певних ситуаціях. Емпатія сприяє встановленню міжособистісних відносин.

Викладаючи навчальний матеріал через своє сприйняття, свій досвід, педагог виражає своє ставлення до нього. Відкрита позиція викладача допомагає студентам побачити навчальний матеріал у новому ракурсі, сприяючи розвитку уяви та творчого мислення; створює під час занять атмосферу відвертості, довіри, формує справжній інтерес до навчального матеріалу. Важливими показниками емоційної культури викладача є емоційна стійкість та емоційна виразність. Саме високий рівень емоційної стійкості дозволяє протистояти розвитку синдрому “емоційного вигорання” та емоційної напруги в педагогічній діяльності. Окрім емоційної стійкості, викладачеві необхідна емоційна чуйність, швидке і різноманітне емоційне реагування на емоційні прояви студентів, тобто емоційна гнучкість, що полягає у здатності виявляти багатство емоційних переживань й адекватно їх виражати зовні, зокрема за допомогою міміки.

Отже, одним із важливих завдань у професійній діяльності викладача є вміння керувати своїми емоціями, почуттями, оволодіння емоційною культурою, бо лише у культурному середовищі можуть сформуватися спеціалісти, здатні вільно і широко мислити.

Список використаних джерел

1. Скрипченко О. В. Загальна психологія : підруч. / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук. – К.: Либідь, 2005. – 464 с.
2. Зарішняк І. М. Емоційно-поведінковий критерій дидактичної взаємодії «викладач-студент» / І. М. Зарішняк // Вісник Черкас. ун-ту. – 2008. – Вип. 137. – С. 94–97. – (Серія “Педагогічні науки”).

Тимчук Інна Миколаївна

к.пед.н., Білоцерківський національний аграрний університет, Україна

ВПРОВАДЖЕННЯ ГУМАНІСТИЧНИХ МЕТОДІВ-ОДНА З ПРОВІДНИХ УМОВ ГУМАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ЕКОЛОГІВ

Науково-технічна революція буде спрямована на прогрес тоді, коли її здійснюватиме гуманістично спрямована особистість. Постає завдання формування такої особистості за допомогою родини, навчального закладу, довкілля. Проблема гуманізації системи освіти взагалі, вищої школи зокрема, присвячені праці Г.Балла, І.Беха, А.Бондар, Т.Буяльської, С.Гончаренко, І.Зязюна, А.Капської, І.Кузнецової, Ю.Мальованого, О.Мороза, Н.Ничкало, тощо.

Гуманізація освіти передбачає створення змісту, форм і методів навчання й виховання, які забезпечують ефективний розвиток індивідуальності – її пізнавальних процесів, особистісних якостей, таких умов, за яких людина може і прагне навчатися, особисто зацікавлена в тому, щоб сприймати навчальні і виховні впливи. Класифікація методів навчання викликає певні труднощі, тому, що в основі їх назв лежать найрізноманітніші ознаки. Відповідно до мети нашого дослідження та з використанням результатів наукових досліджень А.М. Львовичкіної, С.Д. Деребо та В.А. Ясвіна ми намагалися здійснити класифікацію методів навчання, спрямованих на гуманізацію освітньої підготовки студентів-екологів.

1. Методи формування екологічної свідомості, мислення, виховання екологічних цінностей.
2. Методи формування суб'єктивного ставлення до природи.
3. Методи практичної взаємодії із світом природи.

Формування екологічної свідомості, розвиток екологічного мислення, виховання екологічних цінностей, є ефективними, коли під час практичних занять з екологічної психології доречно використовуються активні методи навчання: демонстраційний експеримент, круглий стіл, ділова гра, „мозковий штурм”. Демонстраційний експеримент (н-д, гра „Горіхи”) полягає в тому, щоб продемонструвати студентам актуальність проблем екологічної освіти, а також формування екологічної свідомості. Круглий стіл як активний метод вивчення екологічної психології полягає в обговоренні психологічних проблем взаємодії і взаємовпливу людини і навколишнього середовища. „Мозковий штурм”, на відміну від попереднього методу – це евристична бесіда, предметом якої є проблемна ситуація. До методів формування суб'єктивного ставлення до природи належать: екологічна ідентифікація, екологічна емпатія, екологічна рефлексія, розроблені основоположниками екологічної психології С.Д. Деребо та В.А. Ясвіним. [1; 336-345].

Важливим завданням ВНЗ є необхідність навчити студентів-екологів розуміти цілісність природи Землі, єдність її процесів, зв'язок людини з природою. З огляду на це, актуальним є використання методів практичної взаємодії із світом природи. Одним із них є польові практики, під час яких вирішується навчальна мета й завдання з обов'язковим компонентом екологічної освіти і природоохоронної діяльності. Важливим і ефективним методом пізнання об'єктивної дійсності на рівні екосистем є спостереження у природі. При застосуванні цього методу у студентів розвивається почуття причетності до природи, відчуття її натхненності, що не дозволить людині ставитися до природи не гуманно. Бінарним методом екологічно-гуманістичного навчання є організація мережі екологічних стежок. Вони можуть бути найрізноманітнішими за науковою спрямованістю – ботанічними, зоологічними, геологічними, історичними, а також комплексними ландшафтно-екологічними і здійснюватися як пішоходами, лижниками, байдарочниками, туристами і розраховуватися як на дорослих так і на дітей [2].

Крім зазначених вище методів навчання екологічної психології вважаємо доцільним використання аудіо-візуальних методів. Найпоширенішими

навчальними аудіовізуальними засобами є фільми, комп'ютерні ігри. Цікавим аудіо-візуальним методом навчання є відкрита дискусія в інтернеті – ньюс групо. Ньюс – це короткі тексти (точка зору, документ, дискусійна стаття), які можуть читати всі користувачі і кожен може залишити свій коментар.

Викладачі ВНЗ впроваджуючи гуманістичні методи навчання покликані запобігати чи обмежувати проникнення антигуманістичних тенденцій у навчальний процес закладів освіти.

Список використаних джерел

1. Деребо С.Д., Ясвин В.А. Экологическая педагогика и психология. Ростов-на-Дону: Издательство «Феникс», 1996.-480 с.
2. Екологічна стежка (методика, організація, характеристика модельної стежки «Лісники») / Дідух Л.Б., Єрмоленко В.М., Крижанівська О.Т. та ін. – К:Фітосоціоцентр, 2000. – 88 с.

Форманова Світлана Вікторівна.

д. філол. н., доцент кафедри української мови Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

КОМУНІКАТИВНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ОСНОВНИЙ НАПРЯМ ФОРМУВАННЯ ЕЛІТАРНОЇ ОСОБИСТОСТІ

На сучасному етапі розвитку інтеграції й глобалізації зростає конкуренція серед спеціалістів, яких випускає вища школа. Саме тому важливим є перехід до нових спеціалізацій в галузі магістратури. В українському освітньому просторі постала нагальна потреба у формуванні нового світогляду й підходу до втілення в навчальний процес ефективних технологій, які допоможуть молодим фахівцям реалізовувати свій потенціал, знаходити оригінальні рішення професійних завдань, виводити на новий рівень партнерську інтеракцію, застосовувати структуру й етапи комунікації, комунікативні техніки, вміти здійснювати партнерські перемовини, засвоювати основні етапи конфліктної взаємодії й виходу з конфлікту, набувати навичок роботи в команді, не припускати помилок у своїй діяльності, у спілкуванні, у взаємостосунках, навчитися втілювати в життя свої ідеї й проекти, послуги й продукти, вміти писати історії текстів, що успішно продаються.

З метою реалізації завдань «Комунікативного менеджменту» слід зосередити увагу на різних формах навчання, починаючи від шоу-лекцій, презентацій, різноманітних технік і завершуючи тренінгами. Зазначені форми навчання допоможуть магістрантам розвинути в собі потенціал нових знань, нового мислення, нових підходів до реалізації себе як успішної особистості. Новий підхід до навчання магістрантів дасть змогу позбавитися старих звичок, стереотипів і методів комунікації, що призвело до ментальних помилок, деградації суспільства, в якому знецінені патріотизм і духовність. Тому завданням нашої спеціалізації є вміння швидко змінювати менталітет,

позбавлятися стереотипів, набувати нових знань і підходів до пристосування в сучасному суспільстві, оскільки нові ідеології й технології соціальної спрямованості не менш значущі, потужні, ніж моральний кодекс, релігія тощо.

Під час навчання магістрантам слід запропонувати такі базові основи: спектральний маркетинг, духовні основи спілкування, врахування новітніх технологій впливу на свідомість, технології швидкого реагування на цілі й задачі, нівелювання негативу, незадоволеності, агресії за допомогою спеціальних технік. Суспільна необхідність підготовки фахівців у галузі знань «Гуманітарні науки» визначається потребою подальшого розвитку філологічної освіти, в обслуговуванні органів управління, суспільних, релігійних і комерційних організацій з метою науково-інформаційного забезпечення їхньої діяльності, в організації взаємодії суспільства й держави в правових, етичних і ідеологічних питаннях.

Про доцільність підготовки фахівців за заявленою спеціальністю свідчить той факт, що в південному регіоні немає вищих навчальних закладів Міністерства освіти і науки, які б надавали подібні освітні послуги. В Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова будуть створені всі необхідні умови для організації навчального процесу й підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня – магістр. Вони базуватимуться на передумовах з урахуванням кадрового потенціалу, навчально-методичного забезпечення організації навчального процесу й міжнародних освітніх зв'язків. Випускною кафедрою з підготовки магістрантів за напрямом «Комунікативний менеджмент» є кафедра української мови філологічного факультету, яку очолює доктор філологічних наук, професор. До забезпечення навчального процесу підготовки спеціалістів будуть залучені провідні кафедри університету. Підготовку магістрів здійснюватиме потужний професорсько-викладацький склад.

Список використаних джерел

1. Курбатов В. И. Стратегия делового успеха. – Ростов –на-Дону: Феникс, 1995
2. Хміль Ф. І. Основи менеджменту: підручник. – К.: Академвидав, 2005. – 608 с. (Альма-матер)

Четвертак Євгенія Олександрівна

к.ф.н. ст. викладач Запорізького національного технічного ніверситету

ETHNONOMINATIONS IN THE US POLITICAL DISCOURSE

The USA has always positioned themselves as a multinational state. That is why it got such metaphoric names as “Melting Pot”, “American Quilt”, “Pizza” and “Salad Bowl”. Therefore the country strived to retain and reproduce the great variety of the nations that compose it. On the one hand those immigrants are given a chance to preserve their ethnical identity but on the other hand it can be done only within the American nation.

However, the nation that is known all over the world for its loyalty to immigrants demonstrates some cases of ethnophobysms in its political discourse.

Ethnophobism is a form of ethnonomination that is characterized by pejorative meaning. American national identity is determined by the factors of historical, cultural and language nature, though ethnophobisms also represent the manifestation of ethnocentrism and a result of biased treatment of other nations. This lexical phenomenon belongs to offensive language that is why it has certain marks in dictionaries: *Nigoric* – an offensive term for someone who is half Black and half Korean; *Paki*; *Pakki* (offensive) – a person from Pakistan; *raghead* (pejorative), (slang) – term used in derogation of Muslims, Arabs and some other groups who traditionally wear headdress such as a turban, keffiyeh or headscarf.

The sphere of ethnophobisms employment is non-official discourse. Their applying in institutional forms of discourse (political, legal) is against all norms of political correctness and must be avoided as much as possible. Sticking to those norms American politicians usually refuse them in their discourse, although single cases occur. It proves the desire of politicians to be closer to their people even through diminishing the level of political correctness.

Metonymy which is based on the material characteristics of an object is used in the US political discourse to name other nations: *Feather* – Indians, *Shoe-Shine* – Afro-American, *Yellow Satin*, *Yellow Devil*, *Yellow Monkey* – Asian people; *Tic Taco* – Mexican, *Curry* – Indian, *Buritto* – Spanish, *Papa Ganoush* – Arab.

In its turn metaphor which is based on figurative transition can also be met in political discourse e.g. *Bug* – Irish; *Goose* – Juish, *Camel-jammer*, *Camel Jockey*, *Camel* – Arab, *Ivan* – Russian, *Jean Crapaud* – French, *Moses* – Juish, *Otto* – German, *Roy* – Australian.

Interesting it may seem to consider the speech of the US president D.Trump who is well known for his critical treatment of immigrants. In his speech he uses the unit *Trojan Horse*, to emphasize that newcomers can have bad intentions, he also uses the word *mule* to denote Mexican drug-traffickers and *snake* to underline the deceptive nature of the immigrants.

Also it is necessary to set an example of animal metaphor e.g. *coyote*, *jackal*, *drone* and *parasite*. The latter ones are used to denote those immigrants who come in the USA and do not bring any benefit to the country. They just get their allowance and lead a parasitic way of life.

References:

1. Handlin O. Boston's Immigrants / Oscar Handlin. – Harvard: Belknap Press, 1991. – 400 p.
2. Cambridge International Dictionary of English / [ed. by N. Jones]. – Cambridge: Cambridge University Press, 1995. – 1774 p.
3. Schlesinger A. The Disuniting of America. Reflections on a Multicultural Society / Arthur Schlesinger. – N.Y.; L.: W.W.Norton&Co., 1998. – 208 p.
4. The Racial Slur Database [Electronic resource]. – Access mode: <http://gyral.blackshell.com/names.html>

ПРОБЛЕМА ІЗОФУНКЦІЙНОСТІ ПРЕДИКАТІВ СТАНУ СУБ'ЄКТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В АНТРОПОЦЕНТРИЧНОМУ ВИСВІТЛЕННІ

Сучасна парадигма гуманітарного знання зорієнтована на людину – безпосереднього й активного мовотворця, що усвідомлює та об'єктивує навколишній світ засобами мови, особистість, яка вільно й комунікативно виправдано послуговується набором синтаксичних структур для характеристики фізичного, фізіологічного, негативного й позитивного психоемоційного, інтелектуального стану, оцінки рис характеру та волі, особливостей вдачі, поведінки й темпераменту під впливом різних життєвих ситуацій, змін у довкіллі й ін. Такий суб'єкт реалізує себе в мові, витворюючи у свідомості матрицю антропоцентричного взірця, що детермінує світовідчуття та світосприймання, ставлення до подій і фактів, “мотиви його вчинків, ієрархію цінностей” [3, с. 6–7] та ін. Антропоцентричний напрям кваліфікують як історично первинний [1, с. 15], він широко представлений у європейській мовознавчій традиції. Утрадиційнення людиноцентричної парадигми в україністиці поч. ХХІ ст. дає змогу ґрунтовно дослідити репертуар синтаксичних парадигм, до складу яких уходять речення з предикатами саме внутрішнього стану носія, установити їхню ізофункційність на формально-граматичному рівні.

Сучасна українська мова зорієнтована на експлікування духовного світу людини, відтінків настрою, морально-етичної сфери тощо, у її граматичному ладі, зокрема, “закріплене відношення до особистості у тій чи тій її іпостасі” [2, с. 70]. Інваріантну семантику “суб'єкт – його стан” реалізують дієслівні, ад'єктивні / вербоїдні та прислівникові предикати в реченнях $N_1 + V_f$, $N_1 + Adj / Part$, $N_3 + Ad$, що формують три/двокомпонентні парадигми $N_1 + V_f \rightarrow N_1 + Adj / Part \rightarrow N_3 + Ad$, $N_1 + V_f \rightarrow N_1 + Adj / Part$, $N_1 + V_f \rightarrow N_3 + Ad$, $N_1 + Adj \rightarrow N_3 + Ad$ дериваційно-трансформаційного зразка, наприклад: *Сердиться він?* (О. Гончар) $\rightarrow$...*він ...сердитий...* (Б. Грінченко) $\rightarrow$...*сердито ...мені* (А. Тесленко). Найвищий ступінь продуктивності мають одиниці з предикатами негативного / позитивного психоемоційного стану суб'єкта, які демонструють емоційний потенціал носія, почуття, різноманітні прояви психічної діяльності, переживання. Функційна еквівалентність таких синтаксичних конструкцій дає вагомі підстави інтерпретувати вказані вище парадигми як ізофункційні ієрархізовані утворення з чітко фіксованими позиціями конститuentів [4, с. 19].

У роботі загалом різновекторно вивчено 53 трикомпонентні і 37 двокомпонентних ізофункційних синтаксичних парадигм. Джерелом ілюстративного матеріалу є картотека в 7000 фіксацій, укладена внаслідок суцільної вибірки з різностильових текстових масивів ХІХ – поч. ХХІ ст. Виконане дослідження відкриває подальшу перспективу для цілісного аналізу

ізофункційних синтаксичних субпарадигм із предикатами стану суб'єкта сучасної української мови, їхнього повноцінного опису й систематизування.

Список використаних джерел

1. Алпатов В. М. Об антропоцентричном и системоцентричном подходах к языку / В. М. Алпатов // Вопросы языкознания. – 1993. – № 3. – С. 15–26.
2. Іванова О. В. Антропоцентрична парадигма мови у сучасній лінгвістиці / О. В. Іванова // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія : Філологічні науки. – 2013. – Вип. 186 (2). – С. 67–73. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnu_fil.
3. Маслова В. А. Лингвокультурология : учеб. пособ. для студ. высш. учеб. завед. / В. А. Маслова. – М.: Академия, 2001. – 208 с.
4. Шрамко Р. Г. Ізофункціональні парадигми в системі предикатів стану в українській мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 – українська мова / Руслана Григорівна Шрамко ; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Харків, 2015. – 24 с.

Янісів Юлія Олександрівна,

*Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка,
м. Дрогобич, Україна*

ОСНОВНІ ЗАСАДИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ У ПОЛЬЩІ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

З початком суспільної трансформації Польщі кінця ХІХ століття, що характеризувалася відходом від традиційної до критично-креативної філософії освіти, розпочався період пошуку нового бачення педагогічної освіти, окреслення особистісної тотожності вчителя, його компетенцій, функцій, шляхів підготовки, навчання та вдосконалення професійної майстерності. На законодавчому рівні зміни пріоритетів у розвитку вищої педагогічної освіти у Польщі були зафіксовані у Законі “Про вище шкільництво”, прийнятому 12 вересня 1990 р. Згідно з ним, значно збільшувалася автономія вищих навчальних закладів і відповідно значно обмежувався вплив Міністерства, яке здійснювало загальний нагляд над усім вищим шкільництвом і контролювало його легальність. Інституціональне самоуправління вищим навчальним закладом виражалося, наприклад, у, самостійній ухвалі статутних вимог, утворенні й реорганізації основних організаційних осередків. Координацією цих дій займалася Головна Рада Вищого Шкільництва, за посередництва якої міністр освіти впливав на зміни в підготовці вчителів. Таким чином вищі державні заклади в Польщі змінювалися і набували все виразніших відмітних ознак, запроваджуючи інновації, які розширювали освітні пропозиції, а також активізували студентську спільноту.

Поступово реалізувалися положення нормативних документів, що

визначили напрями реформування професійної підготовки вчителів (це Закон “Про зміни до закону про статус вчителя, а також про зміну деяких інших законів” (2000); Закон “Про внесення змін до Закону “Про систему освіти”, законів щодо реформи системи освіти, а також деяких інших законів” (2001); Закон “Про зміну статусу вчителя, а також про зміни до деяких інших законів” (2004); Карта вчителя зі змінами від 6 грудня 2007 р. (Karta nauczyciela po zmianach z 6 grudnia 2007 r.)).

Аналіз нормативно-правового забезпечення вищої педагогічної освіти у Польщі кін. XX – поч. XXI століття дає підстави до виокремлення засадничих принципів модернізації професійної підготовки вчителів:

- різноманітність шляхів і методів навчання, що уможлиблює безперервне навчання («навчання протягом життя») і професійний розвиток та саморозвиток;
- гнучкість у сфері змісту, методів та засобів навчання, що забезпечує індивідуалізацію набуття відповідних знань та вмінь;
- важливість усіх освітньо-кваліфікаційних рівнів підготовки майбутніх учителів;
- відмова від зовнішнього керування на користь саморегулювання, автономії, отже, внутрішнього керування і самооцінки навчального процесу;
- єдність та комплексність теоретичної та практичної підготовки, знань і вмінь, наближення навчання до практичної діяльності;
- мотивація майбутніх учителів до праці з боку академічної спільноти;
- орієнтованість не лише на професійну підготовку, а насамперед на розвиток духовності, вдосконалення характеру, на задоволення суспільних та екзистенційних потреб особистості.

Отже, сучасні тенденції розвитку вищої педагогічної освіти Польщі засвідчують, що сьогодні система професійної підготовки вчителя в Польщі зазнає суттєвих змін відповідно до потреб ринкової економіки та вимог євроінтеграційних процесів. Це зумовлює необхідність розвитку міжнародної співпраці університетів, що передбачає взаємодію та спілкування представників вищих навчальних закладів різних держав Європейської Співдружності.

SECTION 3. Priorities of applied scientific researches (information technologies, medicine, engineering, architecture and construction, agricultural science)

Багіянець Ірина Вікторівна
інженер, УкрДУЗТ, Україна

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗВІДМОВНОЇ ЕКСПЛУАТАЦІЇ СОРТУВАЛЬНИХ ПРИСТРОЇВ ШЛЯХОМ ОПТИМІЗАЦІЇ ТЕХНІЧНОГО ОСНАЩЕННЯ

Практика роботи залізниць показує, що на процес організації руху та розформування – формування поїздів великий вплив має стан технічних пристроїв. Виникаючі в процесі їх експлуатації відмови призводять до зниження переробної спроможності сортувальних пристроїв і як наслідок пропускну і провізну здатності станцій і напрямків.

Крім того, вони завдають втрати як для Укрзалізниці так й для вантажовласників та вагоновласників, пов'язані з пропуском поезде- і вагонопотоків. У зв'язку з цим проблема оцінки переробної спроможності сортувальних пристроїв безумовно актуальна, а її рішення є основою для визначення якісних параметрів перевізної роботи. Для досягнення поставленої мети запропоновано: представити залежність між кількістю вагонів, яка може бути перероблена сортувальним пристроєм за визначений період й відмовами технічного оснащення сортувального пристрою; висвітлити причини виникнення відмов технічного оснащення сортувальних пристроїв; показати можливість зведення до мінімуму негативного впливу причин виникнення відмов технічного оснащення сортувальних пристроїв.

Відмови технічного оснащення сортувальних пристроїв характеризує коефіцієнт, що враховує відмови технічних пристроїв. Збільшення значення цього коефіцієнту, зменшує значення переробної спроможності незалежно від величини встановленої середньої тривалості гіркового технологічного інтервалу (з урахуванням часу на заїзд, насув, розпуск, формування, осаджування).

Це пов'язано з тим, що тривалість перерв у маневрових переміщеннях та розпуску вагонів з гірки із-за відмов пристроїв додають додатковий час у цикл операцій по виконанню розформування – формування составів. Найбільше значення цього коефіцієнту становить 0,12. При розрахунках та виконанні графічного аналізу за формулами було використано збільшення значення до 0,2 та 0,3 відповідно з ціллю глибшого вивчення цього питання. Поданні дані значення коефіцієнту, що враховує відмови технічних пристроїв ρ_6 для витяжних колій є незмінною величиною - 0,01 та 0,03 відповідно, незалежно від

значення переробної спроможності. Використання незмінних коефіцієнтів ρ_e , дають завищені значення переробної спроможності витяжних колій. Запропоновані значення коефіцієнта є більш обґрунтовані, так як враховують не тільки відмову пристроїв гальмування, але й загальний стан верхньої будови колії, величину опору ізоляції, стабільну роботу засобів автоблокування. Тому, запропоновано рішення, що дозволить звести до мінімуму причини відмов пристроїв СЦБ шляхом виключення впливу їх на переробну спроможність сортувальних пристроїв. Пропонується змінити електрофізичні властивості сипких матеріалів баластного шару та бетону через високий питомий електричний опір. Як один із шляхів вирішення цієї проблеми може бути запропоновано покриття для обробки чистого щебеню перед його укладанням у колію під час ремонтів та компонентна добавка у склад бетону залізобетонних шпал для продовження термінів експлуатації баластного шару, для попередження адгезійного забруднення та запобігання випадків несправжньої зайнятості рейкових кіл.

Виконання сортувальної роботи на сортувальних, вантажних та дільничних станціях при підтриманні стану усіх елементи верхньої будови колії, серед яких є і щебеновий баластний шар і залізобетонні шпали у задовільному стані забезпечить безперервну добову роботу залізничного транспорту та дотримання норм переробної спроможності сортувальних пристроїв й додержання правил безпеки при маневрових переміщеннях.

Список використаних джерел

1. Залізничні станції та вузли [Текст]: навч. посібник / І. В. Берестов, Г. В. Шаповал, М. Ю. Куценко, М. В. Баздир [та інш.]; за ред. І. В. Берестова. – Харків : Райдер, 2012. – 464 с. – ISBN5-978-966-1511-34-6.
2. Impact of the type of a contaminant on electric resistance of treated track ballast / Liudmyla Trykoz, Irina Bagiyan // Technika Transportu Szynowego, 6/2016, p.38-40.

Висоцька Вікторія Анатоліївна,

к.т.н., доцент НУ «Львівська політехніка», Україна

МЕТОДИКА АНАЛІЗУ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ДЛЯ РЕКРУТИНГУ

В умовах активного розвитку інноваційних ІТ та розроблення ПЗ, людські ресурси (ІТ-спеціалісти) перетворюються в основний стратегічний ресурс організацій [1], що забезпечує їх довгострокову конкурентоспроможність та досягнення поставлених організацією цілей [2].

Тому розроблення нових концептуальних підходів до рекрутингу ІТ-фахівців набуває особливої актуальності і має практичну значимість [3]. Рекрутинг є процесом пошуку та підбору персоналу на вакантні посади в штат

компанії [4]. Це є основна функція і обов'язок менеджерів по персоналу та рекрутерів [1].

Для рекрутингу використовують різні підходи та джерела інформації [5]. Основними джерелами є внутрішня база даних компанії або агенції, сайти по пошуку роботи, соціальний капітал (або пошук кандидатів по знайомству), ЗМІ, соціальні мережі, форуми, блоги та ін., працівники компаній-конкурентів (переманювання спеціалістів), ВНЗ (залучення молодих спеціалістів з вищих навчальних закладів) та співпраця з рекрутинговими агенціями [6]. Це є багатогранна, об'ємна та суб'єктивна процедура, яка розтягується в часі та в основному залежить від рівня підготовки самих рекрутерів [6]. Зазвичай рекрутингом на початкових етапах займаються люди, не компетентні або частково компетентні в галузі та рівні фаховості посади, на яку претендують пошукувачі [2].

На подальших етапах на співбесідах зазвичай беруть участь спеціалісти з ПО для аналізу рівня фаховості претендентів, що вже схвалені після співбесіди або тестування на початкових етапах. Але вони витрачають багато часу на фільтрацію інформації про претендентів та їх компетентність [3]. Все це забирає багато часу та ресурсів від компаній, які приймають на роботу, або рекрутингові компанії (неможливо мати в штаті спеціалістів та експертів всіх можливих напрямів) [2].

Необхідно автоматизувати часткові підпроцеси аналізу фаховості претендентів на посади, розробити підходи аналізу рівня компетентностей спеціалістів [3]. Автоматизація значно скорочує час на підбір кваліфікованих працівників та зменшує обсяг опрацювання великих даних, призводить до зменшення впливу суб'єктивізму щодо рекомендацій кваліфікованих працівників на посаду [5].

Врахування рівня компетентностей пошукувачів роботи під час рекрутингу унеможливорює підібрати некваліфікованих фахівців [4]. Компетентності є динамічним поєднанням знань, розуміння, навичок, умінь та здатностей [6]. Розвиток компетентностей є метою навчальних програм. Компетентності формуються в різних навчальних дисциплінах і оцінюються на різних етапах [6].

Список використаних джерел

1. Methods based on ontologies for information resources processing / [Vasyl Lytvyn, Victoria Vysotska, Lyubomyr Chyrun, Dmytro Dosyn] // LAP Lambert Academic Publishing. Saarbrücken, Germany. – 2016. – 324 p.
2. Shakhovska N. Features of E-Learning Realization Using Virtual Research Laboratory / N. Shakhovska, V. Vysotska, L. Chyrun // Computer Science and Information Technologies. – Lviv, 2016. – P.143-148.
3. Shakhovska N. Intelligent Systems Design of Distance Learning Realization for Modern Youth Promotion and Involvement in Independent Scientific Researches / N. Shakhovska, V. Vysotska, L. Chyrun // Advances in Intelligent Systems and Computing 512. - Springer International Publishing AG 2017. - PP. 175-198.

4. Lytvyn V. The method of formation of the status of personality understanding based on the content analysis / V. Lytvyn, P. Pukach, I. Bobyk, V. Vysotska // Eastern-European Journal of Enterprise Technologies. – P. 4-12.
5. Литвин В. Методи та засоби опрацювання інформаційних ресурсів на основі онтологій: монографія / В.В. Литвин, В.А. Висоцька, Д.Г. Досин. – Львів: ЛА «Піраміда», 2016. – 404 с.
6. Lytvyn V. A method for constructing recruitment rules based on the analysis of a specialist's competences / V. Lytvyn, V. Vysotska, P. Pukach, I. Bobyk, B. Pakholok // Eastern-European Journal of Enterprise Technologies. – №6/2(84). – 2016. – P. 4-14.

Гайдук Елена Анатольевна

*к.мед.н., доцент Винницького національного медичного університету
ім. Н.И. Пирогова, Україна*

ПРИМЕР НАУЧНО-ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ИССЛЕДОВАНИЕ В МЕДИЦИНЕ

В Украине существует государственная организация и управление научными исследованиями предоставляет возможность концентрировать и направлять науку на выполнение важнейших задач, исходя из потребностей социально-экономического развития государства. В экспериментальных исследованиях ученый определяет влияние, которому будут подвергнуты пациенты контрольной и экспериментальной группы [1,2]. Рандомизированные контролируемые исследования является аналогичными экспериментов в других областях науки. Пациенты разделяются на две или более групп и получают определенное лечение в тщательно контролируемых условиях [3].

Цель работы – оценить эффективность комбинированной противовирусной терапии пегелированным интерфероном-а2в и рибавирином у больных хроническим гепатитом С с 1в генотипом.

Материалы и методы. Обследовано 112 больных хроническим гепатитом С с 1в генотипом, которые получали противовирусную терапию. Среди них было 71 (63,4%) мужчин и 41 (36,6%) женщин. Средний возраст обследованных составил $40,4 \pm 4,7$ годов. Диагноз был подтвержден выявлением в крови у всех больных анти HCV, РНК-HCV и генотипа вируса. В 79 (70,5%) больных наблюдалась высокая вирусная нагрузка ($>800000 \text{ UI/ml}$). За биохимической активностью пациенты разделились таким образом: 27 – с нормальным уровнем АЛТ, 85- с увеличенным. В 72 (64%) больных диагноз был подтвержден морфологическим обследованием ткани печени после проведения пункционной биопсии печени. Большинство больных имели умеренно выраженные фибротические изменения в печени, а в 41 больного наблюдался фиброз F3 за системой METAVIR. Перед этим все больные не получали противовирусную терапию и не имели противопоказаний для ее проведения. Терапия включала пегелированный интерферон-а2в 1 раз в неделю подкожно и рибавирин

соответственно к массе тела больного ежедневно. Результаты. Согласно полученных нами результатов, быстрый вирусологический ответ (через 4 недели) был получен в 26 (28,3%) пациентов, среди которых преобладали больные с низкой вирусологической нагрузкой 20 (77%). Через 12 недель лечения респондеров насчитывалось 64 (70%) больных и в 9 уровень вирусной нагрузки снизился больше 2 log, то есть они оказались медленными респондерами и им продлили лечение еще на 12 недель. Через 24 недели вирусологический ответ был получен в 92 (82%) пациентов с 1в генотипом ХГС

Нами установлена высокая эффективность комбинированной противовирусной терапии пегелированным интерфероном-а2в и рибавирином у больных ХГС с 1в генотипом вируса, так как ответ на лечение был получен у 82% пациентов. Группу нон-респондеров составили больные с избыточным весом, высокой вирусной нагрузкой и более выраженными показателями цитолиза в начале лечения.

Литература

1. Буеверов А. О. Хронический гепатит С и сочетанная патология печени / А. О. Буеверов, М. В. Маевская // Клин. перспект. гастроэнтерол. гепатол. – 2010. - № 6. – С. 9-15.
2. Информационный бюллетень ВООЗ № 164, 2014.
3. Diagnosis, management, and treatment of hepatitis C: an update / [M. G. Ghany, D. B. Strader, D. L. Thomas, L. B. Seeff] // Hepatology. – 2009. – V. 49. – P. 1335-1374. Hepatology 2012. A Clinical Textbook / [S. Mauss, T. Berg, J. Rockstroh et al.]. – Flying Publisher, 2012. – 546 p.

Гожий Олександр Петрович,
*д.т.н, професор Чорноморського національного університету
ім.П.Могилу, Україна*

МЕТОДОЛОГІЯ ДИНАМІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ

Ефективний розвиток складних динамічних систем різного типу (соціально-економічних, політичних, військових і технічних) залежить від визначення цілей які необхідно досягти, планування та оптимального вибору стратегій розвитку із урахуванням всіх факторів, що впливають на систему, а також врахуванням та подоланням різного роду невизначеностей і ризиків. Основним напрямом ефективного вирішення зазначених завдань є динамічне планування, основою якого є системне використання різнотипних математичних моделей, методів аналізу ситуацій і прийняття рішень та інформаційних технологій, орієнтованих на використання в умовах ризику і невизначеності та швидких структурних змін у зовнішньому середовищі і в різних елементах систем, для побудови планів і прогнозів розвитку систем різного типу і вирішення завдань стратегічного планування та управління.

Планування і прогнозування розвитку складних динамічних систем і процесів різного типу пов'язане із подоланням різного роду невизначеностей, нелінійностей і ризиків, які породжуються самою системою і зовнішнім середовищем в якому функціонує система.

Наявність невизначеностей різного типу, таких як ситуаційна невизначеність, неточність і невизначеність різних параметрів системи та зовнішнього середовища, недостатність інформації про систему, нелінійність і стохастичність процесів, які протікають як у системі, так і в зовнішньому середовищі, а також великої кількості ризиків – всі ці ознаки роблять проблему вирішення завдань динамічного планування слабко структурованою та важко формалізованою.

На даний час науково-прикладна область динамічного планування [1] акумулює в собі новітні досягнення більшості наукових, економетричних та інформаційних галузей і належить до інноваційних технологій, при цьому вона є ефективним інструментом планування та прогнозування розвитку складних динамічних систем на різних ієрархічних рівнях.

Потреба в ефективному плануванні зростає з кожним роком і вимагає інформаційної підтримки у вигляді створення інформаційно-аналітичних систем, за допомогою яких можна ефективно вирішувати завдання дослідження та аналізу різних складних динамічних систем і процесів шляхом оптимізації їх структури, ідентифікації та визначення основних ризиків та побудови ефективних динамічних планів для вибору найбільш ймовірних і доцільних шляхів їх функціонування, розвитку та управління.

Все це приводить до необхідності створення ефективних інструментальних засобів для дослідження, аналізу, прийняття рішень і прогнозування розвитку складних систем. Результати їх застосування повинні надавати можливість створювати динамічні плани, за якими будуються стратегії розвитку, поведінки та управління складними системами і процесами на основі найбільш ймовірних та оптимальних рішень за основними напрямками розвитку систем, які досліджуються.[2]

Для вирішення завдань динамічного планування розроблено методологію на основі системного використання методів аналізу і оцінки інформації, методів моделювання, методів прогнозування та методів прийняття рішень, та побудовано відповідні інформаційно-програмні системи. За допомогою методології та розроблених на її базі інформаційних технологій було вирішено ряд прикладних завдань в різних галузях науки і промисловості.

Список використаних джерел

1. de Neufville R. S. Dynamic Strategic Planning for Technology Policy, MIT Press, Cambridge, MA.- 2008.
2. Бідюк П.І., Ймовірно-статистичні методи моделювання і прогнозування [монографія] / П.І.Бідюк, О.П. Гожий.- Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2014. — 440 с.

Горачук Вікторія Валентинівна,
*д. мед. н., доцент, професор кафедри управління охороною здоров'я
Національної медичної академії післядипломної освіти, м. Київ, Україна*

НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПІДГОТОВКИ МЕНЕДЖЕРІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я З УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ

Безперервне покращення якості медичної допомоги та підвищення її ефективності, забезпечення наявності універсальних, стійких та високоякісних систем охорони здоров'я, орієнтованих на людину, покладено в основу національних політик в сфері охорони здоров'я розвинених європейських країн. В Україні державне регулювання якості медичної допомоги забезпечується низкою нормативно-правових актів, відповідним за концептуальними підходами до міжнародних вимог. Вищезазначені документи вимагають від керівників закладів охорони здоров'я в рамках менеджменту якості здійснювати планування, забезпечення, оцінку і контроль якості. Це потребувало зміни підходів до підготовки управлінських кадрів, зокрема, на післядипломному рівні, з питань управління якістю медичної допомоги.

Виконання даного завдання у Національній медичній академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика розпочато у 2010 р. і постійно набуває нових форм і методів. Так, у 2010 р. обсяг навчання за темою якості медичної допомоги обмежувався двома аудиторними годинами на кафедрі управління охороною здоров'я, а вже з 2011 р. він збільшився до 108 годин у складі модулю «Управління якістю медичної допомоги» багатoproфільної програми післядипломної півторарічної підготовки керівників медичних закладів. Викладається даний модуль з залученням науково-педагогічних працівників декількох кафедр: управління охороною здоров'я, медичної статистики та медичної інформатики, а також профільних фахівців Міністерства охорони здоров'я України, які мають наукові ступені, та представників юридичної служби Всеукраїнської благодійної організації «Рада захисту прав та безпеки пацієнтів». Навчальні плани і програми передатестаційних циклів, до яких входять теми з управління якістю медичної допомоги, та циклів тематичного удосконалення адаптовані з очної до більш зручної для слухачів очно-заочної (дистанційної) форми навчання з збільшенням обсягу, відповідно, до 10 та 39 навчальних годин.

Методична підтримка навчального процесу забезпечується доступом слухачів до кольорових слайдових презентацій і методичних розробок лекційних і семінарських занять. Новітні підходи до організації практичних занять із слухачами очної форми навчання полягають також у проведенні їх у закладах охорони здоров'я, системи управління якістю яких акредитовані та сертифіковані на відповідність міжнародним та/або національним стандартам.

Список використаних джерел

1. Вороненко Ю. В. Досвід удосконалення підготовки керівників галузі охорони здоров'я з питань менеджменту якості медичної допомоги /

- Вороненко Ю. В., Гойда Н. Г., Горачук В. В. // УКР. МЕД. ЧАСОПИС, 6 (98) – XI/XII. – 2013. – С. 96 – 98.
2. Дзяк Г. В. Підходи до визначення стратегії підвищення якості медичного обслуговування в Україні, гармонізовані з загальноєвропейськими методами / Дзяк Г. В., Лехан В. М., Крячкова Л. В. // Медичні перспективи. Том XV, №1, 2010. – С. 6 – 9.
 3. Про затвердження Концепції управління якістю медичної допомоги у галузі охорони здоров'я в Україні на період до 2020 року [*Електронний ресурс*] / Міністерство охорони здоров'я України. — Наказ від 01 серпня 2011р. № 454. — Режим доступу: <http://news.yurist-online.com/laws/37323/> – Назва з екрану.
 4. Степурко Т. Г. Задоволеність доступністю та якістю медичної допомоги в Україні, Польщі та Угорщині / Т. Г. Степурко // НАУКОВІ ЗАПИСКИ НаУКМА. – 2016. – Том 187. Соціологічні науки. – С. 82 – 89.

Григоренко Олена Віталіївна,
*к.т.н., доцент Таврійського державного агротехнологічного
університету, Україна*

ОБГРУНТУВАННЯ НАПРЯМІВ УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ВИРОБНИЦТВА НАТУРАЛЬНОГО СОКУ ПРЯМОГО ВІДЖИМУ

Серед фруктової сировини, що переробляється українськими консервними заводами, яблука займають 80-90 %, на соки і напої переробляється більше ніж 500 тисяч тон яблук на рік, залишаючи частково недоторканим сегмент соків прямого віджиму. На вибір соку споживачем в більшій мірі впливає його смак, далі – якість продукції, ціна, торгова марка або бренд, виробник і привабливість упаковки.

Скляна упаковка залишається важливою тарою для харчових продуктів і напоїв унаслідок гігієнічності, декоративності і зручності споживання продукту. Але, під дією сонячного світла, натуральні соки в такій упаковці швидко втрачають вітаміни, а наявний осад, властивий неосвітленому продукту, часто відштовхує споживачів. Осад найчастіше випадає із соків, багатих на цукри, поліфенольні, білкові та пектинові речовини, тому є необхідним обирати для виробництва соку сорти яблук з найменшим їх значенням. Важливо також не допускати перезрівання плодів: сік з перестиглих яблук має багато продуктів гідролізу, мутний, важко освітлюється. Крім того, вихід соку з перестиглої сировини значно знижується.

Перспективною для соків «гарячого» розливу є упаковка типу bag-in-box («мішок в коробці»). Система bag-in-box передбачає наявність багатошарового полімерного мішка, призначеного для рідких і пастоподібних продуктів, вбудованого краника для порційного дозування цієї продукції і, нарешті, тари – для перевезення і захисту мішка від впливу зовнішнього середовища. Отже, при порційному дозуванні з вмістом мішка нічого не відбувається – немає доступу

світла, кисню і запаху. Незважаючи на очевидні переваги, використання цієї упаковки для натуральних соків ще недостатньо вивчено. Тому, метою роботи було дослідження якісних показників натурального яблучного соку вітчизняного виробництва в різній упаковці та обґрунтування напрямів удосконалення технології його виготовлення.

В результаті досліджень встановлено, що за вмістом сухих розчинних речовин дослідний зразок соку яблучного у скляній тарі нижчий від вимог стандарту [1]. Активна кислотність рН зразків знаходиться в межах 6,5-7,0, що не відповідає вимогам. Цукрово-кислотний індекс (показник смаку) зразків соку суттєво перевищує рекомендовані межі (близько 20), що знижує смакові властивості соку, роблячи його приторно-солодким. Для регулювання цього показника рекомендовано додавати винну, лимонну, яблучну кислоти у кількості не більшій ніж 3 г/дм³. Масова частка осаду в соках у 3-4 рази перевищує норму. Для ефективного видалення осаду рекомендується швидке короткочасне прогрівання (не більше 10-20 с) до 85-90 °С у поєднанні із швидким охолодженням до 25-30 °С. За результатами мікробіологічного аналізу зразку соку у скляній тарі, загальна кількість МАФАМ не перевищує 4 од. Зразок соку у тарі “bag-in-box” 3 л – кількість БГКП складає 2×10³ КУО/мл, що робить сік непридатним для споживання. Можливі причини контамінації: 1) недостатня попередня обробка сировини; 2) порушення температурних режимів виготовлення; 3) контамінація обладнання для розливу; 4) нестерильне пакування.

Таким чином, використання упаковки типу “bag-in-box” для натуральних соків можливе лише за умови гарячого розливу за температури не нижче 95 °С або налагодження асептичного консервування.

Список використаних джерел

1. ДСТУ 4150:2003 «Соки, напої сокові, нектари плодово-ягідні, овочеві та з баштанних культур»: Національний стандарт України. – К.: ДЕРЖПОЖИВСТАНДАРТ УКРАЇНИ. – 2004. – 15 с.

Жорняк Павло Валентинович

*к.мед.н., доцент кафедри оперативної хірургії та топографічної анатомії
Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова, Україна*

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА МОРФОФУНКЦІОНАЛЬНИХ ЗМІН ПІДШЛУНКОВОЇ ЗАЛОЗИ ПІСЛЯ ВИКОНАННЯ РЕЗЕКЦІЇ ШЛУНКА ЗА РІЗНИМИ МЕТОДАМИ

Виразкова хвороба посідає одне з провідних місць в структурі захворювань органів травного тракту, серед дорослого населення вона зустрічається в 6-10 % спостережень. За сучасними даними, в Україні нараховується близько 4 млн. хворих на виразкову хворобу (ВХ) шлунка та дванадцятипалої кишки (ДПК) [Гуцуляк, 2006, Дзюбановський, 2002]. Незважаючи на досягнутий в останні

десятиріччя значний успіх у лікуванні ВХ, не зменшується кількість ускладнених форм захворювання, що часто призводить до летальних наслідків [Вакуленко, 2004, Кулачек, 2008]. Ускладнення виникають приблизно у 30 % всіх хворих на ВХ шлунка та ДПК [Дзюбановський, 2002]. Оперативне втручання до теперішнього часу залишається єдиним методом лікування ускладнених форм ВХ шлунка та ДПК. Питання про перевагу формування одних гастроентероанастомозів над іншими залишається дискусійним. Більшість хірургів надають перевагу резекції шлунка по Білльрот-1 (Б-1) та Білльрот-2 (Б-2) в модифікації Гофмейстера-Фінстерера [Жорняк П.В, 2007; Кулачек Ф.Г, 2008]. Очевидно, запровадження, незалежно від способу резекції шлунка, гастродуоденального чи гастроентерального клапана дасть змогу усунути певні патологічні синдроми, які виникають після виконання резекції шлунка за класичними методами.

Мета дослідження: дослідити морфологічні зміни підшлункової залози після різних методів резекції шлунка.

Матеріали та методи дослідження. Експеримент проводили на 40 тваринах, яких розділили на 4 групи по 10 тварин: першій групі тварин виконувалась резекція шлунка за Б-1 за загальноприйнятою методикою; другій групі тварин виконувалась резекція шлунка за Б-2 в модифікації Гофмейстера-Фінстерера за загальноприйнятою методикою; третій групі тварин виконувалась резекція шлунка за Б-1 з формуванням гастродуоденального клапана за власною методикою; четвертій групі тварин виконувалась резекція шлунка за Б-2 в модифікації Гофмейстера-Фінстерера з формуванням гастроентерального клапана за власною методикою. Проаналізувавши результати гістологічних досліджень підшлункової залози після різних методів резекції шлунка слід відмітити, що найбільш доцільним є застосування резекції шлунка за Білльрот-1 та Білльрот-2 з утворенням клапанних механізмів у гастроентеральних переходах. На доцільність застосування даних методів резекцій шлунка вказують незначно виражений набряк строми залози, помірно виражене повнокрів'я у мікроциркуляторному руслі, зменшення набряку строми залози у порівнянні з групами тварин, котрим була виконана резекція шлунка за звичайними методами.

Список використаних джерел

1. Гуцуляк А. І. Вибір адекватної хірургічної тактики у хворих з проривною гастродуоденальною виразкою / А. І. Гуцуляк // Шпитальна хірургія. – 2006. – №2. – С. 16-18.
2. Дзюбановський І. Я. Вибір об'єму оперативного втручання при шлункових виразках / І. Я. Дзюбановський, Ю. М. Ковальчук // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2002. – Вип. 17. – С. 153-156.
3. Жорняк П. В. Стан показників тиску шлунку при різних способах його резекції / П. В. Жорняк, Г. Я. Костюк, П. К. Загниборода // Таврический медико-биологический вестник. – 2007. – Т.9, №3. – С. 66-68.

4. Індивідуалізований підхід до хірургічного лікування перфоративної виразки дванадцятипалої кишки / В. М. Клименко, Є. М. Вакуленко, І. І. Тиханков [та ін.] // Шпитальна хірургія. - 2004. - №4. - С. 197-199.
5. Кулачек Ф.Г. Метод формування гастродуоденального анастомозу за умов резекції шлунка / Ф. Г. Кулачек, Н. Г. Ковальчук // Буковинський медичний вісник. - 2008. - №2. - С. 95-98.

Калініна Ірина Олександрівна,
*к.т.н, доцент Чорноморського національного університету
ім.П.Могили, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ПРИКЛАДНОГО ПРОГРАМУВАННЯ У ФІНАНСОВО-ОБЛІКОВИХ СИСТЕМАХ

Прикладне програмування в сучасних фінансово-облікових системах базується на програмуванні прикладних конфігурацій. На сьогоднішній день лідером серед фінансово-облікових систем являється 1С. Платформа 1С Підприємство 8 – це система яка працює в двох варіантах – файловий і серверний. Ця система має наступні особливості: незалежну систему обліку, яка легко встановлюється і настроюється; потужну екосистему для програмістів з усіма необхідними об'єктами та інструментами; приємний ергономічний інтерфейс; порівняно недороге рішення для бізнесу; мережу франчайзі, початкове навчання; потужна база напрацювань і знань, накопичена роками; часом проблемна платформа для системних адміністраторів; не найшвидше виконання алгоритмів (хоча і не самий повільний) – це данина інформативності (при помилках вказаний номер рядка та її вміст); у мові програмування немає класів (наслідування, інкапсуляції, поліморфізму), немає анонімних функцій та інших сучасних функцій.

Але для вирішення більшості завдань – це і не потрібно. Для організації обліку – однієї платформи недостатньо. Платформа 1С – це свого роду «движок», проміжне ланка між програмою та базою даних. Програми для цього «движка» називаються конфігурації. У конфігурації описано структуру бази даних у вигляді об'єктів, тексти процедур, що зберігаються в окремих модулях (модулів багато, вони є у кожного об'єкта, так і системи в цілому, а також є загальні модулі). Платформа представляє такий рівень абстракції, при якому прямого звернення до бази даних не потрібно, а також дозволяє абстрагуватися від операційної системи і типу бази даних) [1,2].

Платформа складається з декількох частин і може працювати в файловому або серверному варіанті. У файловому варіанті вся база даних міститься в одному файлі з розширенням «1cd») – платформа встановлюється на кожному комп'ютері і безпосередньо читає/пише в базу даних. Мінуси – структура файлу «1cd» закрита, немає єдиної системи, що взаємодіє з БД. В результаті – складно використовувати при великому числі користувачів (пробували на 20+ користувачів – працювати можна). Крім того, при розмірі бази даних приблизно 15 ГБ (і більше) виникають збої при проведенні динамічного оновлення.

В серверному варіанті, платформа для зберігання бази даних використовує SQL-сервер (зазвичай, це MS SQL, але починаючи з 8.2.14 – можна використовувати і деякі інші, наприклад, Firebird). Частина коду виконується на стороні клієнта, частина на сервері. При цьому з базою даних взаємодіє тільки сервер.

При цьому, починаючи з версії 8.2, крім стандартного режиму роботи, який обізвався режимом «товстий клієнт», з'явилося два нових режими роботи – «тонкий клієнт» і «web-клієнт»; також з'явилися «керовані форми», зовнішній вигляд яких будується у вигляді абстрактного дерева елементів.[3] Програмувати під керовані форми і триланкову архітектуру складніше, але це дозволяє перенести майже все навантаження на сервер (тобто можна купити один потужний сервер і сотню самих дешевих офісних комп'ютерів). Прикладне програмування у 1С має багато особливостей, але для розробки ефективних прикладних конфігурацій, необхідно враховувати головні особливості тієї версії системи, яка використовується.

Список використаних джерел

1. Радченко М.Г. 1С:Предприятие 8.0. Практическое пособие разработчика. Примеры и типовые приемы. -М.: ООО "1С-Публишинг", 2011. - 656 с.
2. Тимофеев Г.С., Шумейко Д.А. Конфигурирование и администрирование 1С: Предприятия. Серия «Учебный курс». Ростов н/Д: Феникс, 2001.–320 с.
3. Профессиональная разработка в системе «1С:Предприятие 8» в 2-х томах.– М.: ООО «1С-Публишинг»; СПб.: Питер, 2012.–808 с.: ил.

Кляп Михайло Михайлович

*кандидат технічних наук викладач кафедри інформатики та фізико-математичних дисциплін ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Закарпатська область, Україна*

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ

Інформатизація сьогодні є одним із домінуючих факторів розвитку всієї освітньої галузі, передусім вищої школи. Новітні інноваційні складові у діяльності навчальних закладів забезпечать формування у молоді сучасних компетентностей, необхідних для особистісного та професійного розвитку.

Метою статті є аналіз окремих підходів до використання інформаційних технологій як інноваційної складової у навчальному процесі та інструменту реформування всієї освітньої галузі. Під інноваційною освітою розуміють галузь, яка постійно оновлюється знаннями а також засобами і методами навчання. Таке здобуття знань, вмінь та навичок ефективно на основі інформаційно технологій, оскільки метою розвитку інформаційного суспільства в Україні є забезпечення комп'ютерної грамотності населення [3].

Об'єднання в комп'ютері різних типів інформації підвищує інтерес до вивчення навчального матеріалу, мотивує до його свідомого засвоєння, сприяє підвищенню успішності та результативності навчального процесу. Тому сьогодні у традиційну схему «вчитель-учень-підручник» вводиться нова складова – комп'ютер. За словами Міністра освіти і науки України Лілії Гриневич, освітня галузь в Україні – одна з найбільш консервативних, тому будь-які принципові зміни тут йдуть тяжко.

Зокрема, для реалізації проекту «Нова українська школа» з державного бюджету було виділено 200 млн. грн. для дообладнання опорних шкіл, а від уряду Китаю як допомогу було отримано 23,5 тисячі комп'ютерів[1].

Однак, за інформацією із сайту МОН України під час підготовки до 2016/2017 навчального року було заплановано виділити понад 313 млн. грн., надійшло більше 233 млн. грн., а використано лише 82 млн. грн.[2].

Пошук нових форм і методів навчання в наш час – явище не тільки закономірне, але й необхідне як у шкільній освіті, так і вищій школі. Проблема полягає не в тому, щоб володіти сумарним набором таких технологій, а в тому, щоб побудувати правильну систему їх використання, відповідно до стратегії того чи іншого розвитку.

Успішне запровадження інноваційних методів навчання, в тому числі інформаційно-комунікаційних, вимагає системної роботи, для якої необхідно: переглянути зміст і спрямованість підготовки та підвищення кваліфікації (стажування) педагогів з метою формування їх професійної готовності до роботи в умовах інформаційного та інноваційного середовища; сприяти сертифікації кращих вчителів та участі викладачів ВНЗ у процесі академічної мобільності, зокрема у міжнародних програмах обміну та стажування; запровадити систему матеріального стимулювання педагогів, які активно і ефективно впроваджують інформаційно-комунікаційні, інші інноваційні методи у навчальний процес.

Список використаних джерел

1. Інтерв'ю Міністра освіти і науки Лілії Гриневич газеті «Високий замок» 29.09.2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://mon.gov.ua/usinovivni/interview/2016/10/03/interv%E2%80%99yu-ministra-osviti-i-nauki-liliyi-grinevich-visokij-zamok-29.09.2016/>> – Загол. з екр. – Мова укр.
2. Інформація щодо надходження коштів з державного та місцевого бюджетів на оснащення опорних закладів України під час підготовки до 2016/2017 навчального року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<<http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/oporni-shkoli/informacijni-materiali.html>> – Загол. з екр. – Мова укр.
3. Проект Концепції розвитку освіти України на період 2015–2025 років. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://mon.gov.ua/ua/prviddil/1312/1390288033/1414672797/>>. – Загол. з екр. – Мова укр.

Лях Ігор Михайлович

*кандидат технічних наук, доцент кафедри інформатики та фізико-математичних дисциплін ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м.Ужгород, Закарпатська область, Україна*

РЕАЛІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ У ВИЩІЙ ШКОЛІ УКРАЇНИ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Розвиток сучасного суспільства на основі інновацій у повній мірі реалізовується в освітній галузі України. Інновації в освіті – це процес якісних змін в галузі, основним змістом яких є створення, впровадження та поширення в освітній діяльності нових підходів, ідей та прийомів спрямованих на модернізацію навчального процесу.

Для вищої школи визначальним має бути формування у студентів системного підходу до аналізу професійних завдань, стратегічного мислення, здатності до соціальної мобільності, прагнення до самонавчання та самовдосконалення впродовж усього активного трудового життя. А це можна досягнути, перш за все, за рахунок трансформації свідомості викладачів ВНЗ, переозброєння їх новими підходами до професійної діяльності в рамках «моделі студентоцентричного навчання» [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що недостатньо вивченими залишаються питання впровадження інформаційних технологій як складової частини інноваційного розвитку сучасного вишу.

Складовою цілісного педагогічного процесу сучасного ВНЗ є навчання, якому притаманні інноваційні ознаки. Інновації у змісті освіти мають доповнюватися і реалізовуватися через оволодіння інноваційними методами і формами навчання, а також шляхом запровадження альтернативних навчально-виховних технологій, таких як алгоритмізована, індивідуалізована, диференційована, модульна, колективна (у малих групах) тощо [3, с.107].

Будь-який навчальний процес вимагає володіння інформаційними ресурсами і комунікаційними технологіями. Проблема полягає не в тому, щоб володіти сумарним набором таких технологій, а в тому, щоб побудувати правильну систему їх використання. У провідних вишах України все частіше застосовують комп'ютерне тестування для оцінювання навчальних досягнень студентів під час проведення поточного та підсумкового контролів. Наприклад, BrainTester – автоматизована система для перевірки знань студентів, яка розроблена і впроваджена у ДВНЗ «УжНУ».

Програмний комплекс BrainTester – це універсальна система тестування, яка застосовується для проведення контролю знань студентів та для самоконтролю. Характерною ознакою сучасної освіти є інтенсивне впровадження електронного навчання (е-навчання). Для реалізації стратегії модернізації освітніх послуг у ДВНЗ «УжНУ» запроваджено систему електронного навчання Moodle. Головна мета впровадження Moodle – надати викладачам та студентам вільний доступ до системи, що дає змогу ефективно обмінюватися контентом та взаємодіяти онлайн.

Використання електронного навчання підвищує мотивацію студентів до підвищення якості освіти, яку вони здобувають, дають змогу співпрацювати з викладачем та іншими студентами в зручний час [1].

Успішне запровадження інноваційних методів навчання, в тому числі інформаційно-комунікаційних, вимагає системної роботи, для якої необхідно, перш за все, переглянути зміст і спрямованість підготовки та підвищення кваліфікації викладачів з метою формування їх професійної готовності до роботи в сучасних умовах .

Список використаних джерел

1. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 року №1556 – VII //Відомості Верховної Ради України, від 19.09.2014р. /№37-38/ стр.2716, ст.2004. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. Проект Стратегії реформування вищої освіти в Україні до 2020 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1390288033/1415795124/>
3. Силадій І. Якісна освіта в контексті управління впровадженням інновацій / І.Силадій // Вища освіта України. – 2011. – № 4. – с. 105-112.

Михальчук Василь Миколайович

*доктор медичних наук, завідувач кафедри управління
охороною здоров'я НМАПО імені П.Л. Шупика, Україна*

ПІДГОТОВКА УПРАВЛІНСЬКИХ КАДРІВ ДЛЯ СФЕРИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ

Наразі одним із ключових державних завдань в Україні є вироблення національної кадрової політики в сфері охорони здоров'я. Передумовою цього стало підписання у 2014 році Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами – членами, з іншої сторони, в рамках якої 12 січня 2015 року Указом Президента України було схвалено «Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020», де першочерговим завданням визначено реалізацію Реформи системи охорони здоров'я.

Ще донедавна в Україні управління закладом охорони здоров'я сприймалося як додаток до медичної спеціальності, а не як окрема професія. Недостатній рівень знань у сфері теорії та практики управління змушував керівників медичної сфери покладатися виключно на власний практичний досвід та обмежувався тільки забезпеченням дотримання законодавства, що визначало діяльність закладів охорони здоров'я. Це призвело до того, що не всі керівники медичних закладів уміють відповідати на виклики часу, враховувати у повсякденній діяльності потреби пацієнтів, громади та персоналу, належним чином позиціонувати свій заклад на ринку медичних послуг.

Протягом останніх років значно посилюлися та прискорилися зміни у системі охорони здоров'я України, що викликало потребу у появі професіоналів нової генерації у галузі управління, здатних до глибокого розуміння проблем та ключових тенденцій розвитку систем охорони здоров'я.

З метою більш глибокого та комплексного вивчення дисциплін, передбачених для підготовки управлінських кадрів сфери охорони здоров'я Національною медичною академією післядипломної освіти імені П.Л. Шупика у 2010 році за участю Проекту Європейського Союзу «Сприяння реформі вторинної медичної допомоги в Україні» було розроблено навчальну програму 18-ти місячного циклу спеціалізації за спеціальністю «Організація і управління охороною здоров'я», яка відповідає Європейським освітнім стандартам.

З 2011 року за цією програмою в академії пройшли підготовку 95 керівників медичних закладів за очно-заочною формою навчання.

Навчальна програма постійно оновлюється і на сьогодні вона включає 10 основних та 4 додаткових модулі, основними з яких є Державна політика та Основи менеджменту в системі охорони здоров'я, Інформаційний, Фінансовий Організаційний менеджмент, Основи маркетингу, Управління якістю медичної допомоги тощо.

Крім цього, з метою постійного оновлення знань керівних медичних кадрів, запроваджував освітній проект з елементами дистанційного навчання в он-лайн та оф-лайн режимах із застосуванням виїзних форм навчання, що обумовлено як економічною доцільністю, так потребою керівників місцевих органів і закладів охорони здоров'я в безперервному професійному розвитку.

Нові сучасні підходи до освітнього процесу підготовки управлінських кадрів медичної галузі в Україні дають змогу акцентувати увагу на ефективності навчання, де результат – це не лише сума засвоєної у процесі навчання інформації, а насамперед здатність керівника успішно функціонувати у професійному середовищі, вміти стратегічно мислити та прогнозувати очікувані результати, задля впровадження задекларованих реформ системи охорони здоров'я, забезпечення її ефективної роботи та вирішення назрілих загальнодержавних і регіональних проблем.

Список використаних джерел:

1. Булах І.Є. Система управління якістю медичної освіти в Україні : монографія / І.Є. Булах, О.П. Волосовець, Ю.В. Вороненко [та ін.]. – Дніпропетровськ: АРТ-ПРЕС, 2003. – 212 с.
2. Карамішев Д.В. Механізми формування системи професійної підготовки керівних кадрів галузі охорони здоров'я в Україні / Д.В. Карамішев, Н.М. Федак // Теорія та практика державного управління. – 2011. – № 3 (34). – С. 1–8.

Mukhin Vadym Evgenievich,
*Doctor of technical sciences, Professor of National Technical University of
Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute", Ukraine*

VIRTUAL OFFICE FOR FUNCTIONING SUPPORT OF THE PUBLISHING HOUSE OF SCIENTIFIC LITERATURE

Modern publishers of scientific literature are using commonly the technology of the virtual offices creating to support their functions. In particular, the publishers publish a wide range of scientific journals and other literature in such fields as: computer science, computer networks, simulating systems, artificial intelligent systems, distributed systems technologies, wireless data transmission technologies, computer graphics, e-business, education management etc.

The implementation of the virtual office technology offers the certain advantages in comparison with the technologies of a classical office:

- support the access to office resources in 24/7 mode (permanently);
- access to the archive of published issues of journals on the publisher's website;
- prompt feedback from the editor;
- provides the transparency and openness of the office;
- provides the additional opportunities for popularization of the publishing house, including through its indexation in search engines.

The creation and effective use of the virtual office which provides the network access to the common scientific resources: publishing services, journal numbers, individual publications, mechanisms for the scientific publications storing is one of the important directions in the development of the modern information technologies [1].

For such virtual offices, it is effective provide a special, in particular, distributed environment for the data storage, which should ensure the availability and security of stored information.

Nowadays, a number of the special systems have been developed in order to support to automation of the creation of the virtual offices of scientific publishers. One effective system is Open Journal Systems (OJS).

The main OJS features are the next [2]:

1. the installation process is local oriented and locally controlled;
2. the support of the configurations of requirements, sections, review process;
3. the papers are submitting in the online mode;
4. clients receive the e-mail notification and comments.

As a result, the created virtual office has several possibilities.

The general administration of the virtual office based on OJS (available for the administrator) is performed by managing of the following fields [2]:

1. Site Management: *Hosted Journals; Site Settings.*

2. Administrative Functions: *System Information; Expire User Sessions; Clear Data Caches; Clear Template Cache; Clear Scheduled Task Execution Logs.*

For the virtual office clients, they can create their own profile, which requires them to fill in the fields: *First Name; Middle Name; Last Name; Affiliation; Country.* Then the client may enter the virtual office by entering his *E-mail; Username; Password* [2]. Further, the client-user can submit the scientific publications, which are prepared in the appropriate format directly to the virtual office of the publishing house. The advantages of the virtual office presented above stipulate the actuality of using this technology to support the functioning of the modern publishers of scientific publications.

References

1. Cyzyk M. A Survey and Evaluation of Open-Source Electronic Publishing Systems. [Electronic Resource] / M. Cyzyk, S. Choudhury. // Library Digital Programs, The Sheridan Libraries, The Johns Hopkins University, Baltimore, Maryland. USA. – 2008. – Access mode to the resource: <https://wiki.library.jhu.edu/display/epubs/Home?showChildren=false&preview=/22964/38505437/OpenSourceePublishingSystemsWhitePaper.pdf>.
2. Open Journal Systems [Electronic Resource] – Access mode to the resource: <https://pkp.sfu.ca/ojs/>.

Очеретна Ольга Леонідівна

*к.мед.н., доцент Вінницького національного медичного університету
імені М.І. Пирогова, Україна;*

СИМУЛЯЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПІДГОТОВЦІ ЛІКАРІВ ІНТЕНСИВНОЇ ТЕРАПІЇ.

Однією з найбільш актуальних галузей застосування стимуляційного навчання є невідкладна допомога та реанімація, оскільки підготовка лікарів із питань реанімації та інтенсивної терапії відрізняється складною організаційно-деонтологічною специфікою.

Аналіз ускладнень у медицині продемонстрував, що причиною більшості нещасних випадків (70-80%) є прояв людського фактора або сукупності так званих нетехнічних навичок. Згідно з даними літератури, одним із найбільш ефективних методів зниження частоти ускладнень та смертності є симуляція або клінічне моделювання, котре дозволяє не тільки успішно використовувати набуті на тренажерах навички роботи в клінічній практиці, але й в найкращій мірі відпрацювати командну взаємодію (нетехнічні навички).

Симуляція у медичній освіті – це сучасна технологія навчання та оцінки практичних навичок, умінь і знань, заснована на реалістичному моделюванні, імітації клінічної ситуації чи окремо взятої фізіологічної системи, для чого можуть використовуватися біологічні, механічні, електронні та віртуальні

(комп'ютерні) моделі. На сьогодні не викликає сумнівів необхідність впровадження цього методу навчання в процес обов'язкової післядипломної підготовки лікарів всіх спеціальностей, які надають невідкладну медичну допомогу. Так, у введеному в 2010 році в рекомендації Американської Асоціації серця (*American Heart Association*, АНА) по серцево-легеневій реанімації (СЛР) та невідкладній допомозі при серцево-судинних захворюваннях розділі «Навчання, впровадження і робота в команді» вперше розглядаються питання, котрі присвячені оптимальним методам навчання навичкам реанімації, впровадженню алгоритму заходів щодо запобігання смерті та передових методів, пов'язаних з роботою в команді. Визначено, що реалістичні манекени можуть бути корисними для інтеграції знань, вмінь та навичок під час навчання інтенсивній терапії.

Список використаних джерел

1. Наказ МОЗ України від 15 січня 2014 року № 34. Уніфікований клінічний протокол екстреної медичної допомоги «Раптова серцева смерть». URL: <http://document.ua/pro-zatverdzhennja-ta-vprovadzhennja-mediko-tehnologichnih-d-doc189851.html>.
2. Симуляционное обучение в медицине / Под редакцией профессора Свистунова А. А. Составитель Горшков М. Д. – М.: Изд-во Первого МГМУ им. И. М. Сеченова, 2013. – 288 с., ил.
3. Створення симуляційного центру: засади та керівні настанови. Досвід Програми «Здоров'я матері та дитини» / Посібник. – К.: Вістка, 2015. – 56 с.
4. European Resuscitation Council Guidelines for Resuscitation 2015: Section 2. Adult basic life support and automated external defibrillation/ G. D.Perkins, A. J.Handley, R. W.Koster [et al.] // Resuscitation. – 2015. – Vol. 95. – P. 81-99.

Пересипкіна Тетяна Валентинівна

*канд. мед. наук, доцент кафедри гігієни та соціальної медицини,
Харківського Національного університету імені В.Н. Каразіна, Україна*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОФІЛАКТИКИ НЕІНФЕКЦІЙНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ

Згідно ВООЗ поширеність неінфекційних захворювань (НІЗ) у світі досягла масштабів епідемії. Вони є основною причиною передчасної смертності, призводять до втрат працездатності, є основною причиною звернення за медичною допомогою. Доведено, що основними чинниками розвитку НІЗ є поведінкові чинники ризику, найбільш значущими з яких є нездорове харчування, вживання тютюну та алкоголю, низький рівень фізичної активності. Дані фактори поширені серед всього суспільства, частіше виникають у дитинстві та продовжуються протягом життя. Тому, основним

напрямок організації роботи систем охорони здоров'я в світі повинна бути боротьба з неінфекційною патологією, підвищення ролі профілактичних заходів [1, 2].

З 2015 року Україна залучилася до спільного проекту Європейського регіонального Бюро ВООЗ та Міністерства охорони здоров'я України: «Неінфекційні захворювання: профілактика та зміцнення здоров'я в Україні». Харківська область приймає участь у проекті, в рамках якого увагу буде приділено профілактиці та просвітницькій діяльності серед молоді.

З метою запровадження найбільш ефективних профілактичних програм та дотриманням всіх вимог щодо збереження особистих даних було проведено анкетування 820 підлітків великого промислового міста щодо питань образу життя, ставлення до здоров'я та мотивації щодо дотримання здоров'я орієнтованої поведінки. Визначено, що 94,64 % школярів вважають себе відповідальним за стан свого здоров'я. На питання «Чи важливо для вас бути здоровим?» 87,33 % школярів відповіли ствердно. Інформацію щодо здорового способу життя та факторів які його формують школярі отримують більшою мірою від батьків, і батьки ж володіють найбільшим ступенем довіри. Серед причин, що заважають вести здоровий спосіб життя школярі вказують нестачу часу – 49,33 %; лінощі – 32,16 %; матеріальну нестабільність – 9,99 %; стан здоров'я – 8,53 %; відсутність бажання – 7,43 %. Значна кількість учнів вказують, що для збереження здоров'я потрібно мати добру мотивацію (78,2 %), мати знання (28,99 %); мати вміння (22,9 %); повинен бути зовнішній контроль (22,53 %) та матеріальний статок (13,64 %). В Україні існує заборона на рекламу тютюнових виробів, однак, заборона на рекламу алкогольних напоїв поки реалізована не повною мірою. Анкетування дозволило виявити, що 48,6 % підлітків мають негативне ставлення до реклами алкоголю, бо «шкодить здоров'ю». Однак, 44,6 % підлітків характеризують своє ставлення до алкоголю як «байдуже», що є підґрунтям до розцінювання даної групи як групи ризику, через не чітко сформоване ставлення до фактору, який має негативний вплив на здоров'я. Кроком до закріплення поведінки, орієнтованої на здоров'я можна вважати готовність до змін в поведінці. Так, 50,55 % школярів готові отримувати або поглиблювати свої знання щодо здоров'я, чинників, які на нього впливають; 63,95 % учнів вважають за потрібне щось змінити у поведінці, звичках для поліпшення свого здоров'я.

Таким чином, моніторинг та оцінка наявних проблем, чітке бачення кінцевих цілей, активне залучення батьків до формуванні здоров'я орієнтованої поведінки дітей, активізація роботи медичних працівників, педагогів та підтримка наукових досліджень стануть запорукою успішної роботи з профілактики НІЗ серед молоді.

Список використаних джерел

1. Noncommunicable Diseases Progress Monitor. Available from: <http://www.who.int/nmh/publications/ncd-progress-monitor-2015/en/>. Accessed: September 2015.

2. Охорона здоров'я України: стан, проблеми, перспективи. За ред. Лазорищенця В.В. К. – 2014. – С. 608.

Polievoda Yurii,

Ph.D. Vinnitsa National Agrarian University, Ukraine

INNOVATIVE TEACHING AS THE BASIS OF RESEARCH ACTIVITY IN THE UNIVERSITY

The development of science and education is closely connected with the processes of transformation in the country. Modern Ukraine solves very complex socio-economic problems in the way of creating a national innovation system.

Innovations in training require new skills from the teacher. Thus, the development of courses based on new technologies requires not only free possession of the subject, its content, but also special knowledge in the field of modern information technologies.

Interaction in the course of the educational process, carried out based on modern communication technologies, also requires special pedagogical as well as technological skills, experience with modern technical means. Innovative teaching uses new pedagogical methods, new economic and organizational and administrative mechanisms, the educational process which is carried out through a variety of modern means of communication.

The teacher requires special skills in the development of training courses (the ability to use specialized programs, a local network, media, etc.). The success of introducing such innovative technologies into the educational process is guaranteed by the openness of access to educational materials based on the Internet and other communication tools, which gives reliable control over their quality.

The application of modern information technology translates the center of the learning process from the teacher to the student. Independent work on mastering the material, the knowledge system becomes the main form with the strengthening of the student's support on the basis of the organization of the individual educational process. The method of innovative learning is self-learning and self-development. At the same time, the feedback of the teacher to each student is strengthened with the use of new communication technologies in addition to the teacher's feedback to the traditional audience within the walls of the university.

To the question of the effectiveness of training methods in crisis conditions, it should be noted that targeted and flexible programs of specialized training are required. General knowledge, which can be shared by the classical chairs, is now almost worthless. In the conditions of the innovative economy of reading certain theoretical principles, which, as a rule, are already set forth in many textbooks, academic professors are ineffective. The right to teach today is received by people who participate in real projects.

Only such participation guarantees the necessary experience and knowledge of the lecturer. Each teacher in the new incentive system is rated by rating points.

Increased attention to scientific and educational activities is determined by the indicators of scientific work: the implementation of economic and state budget research, the publication of articles, reports at conferences, the index of scientific citation; Indicators of academic work: the publication of textbooks, teaching aids, the creation of electronic educational and methodological complexes, electronic tests in subjects.

Integration of Ukraine in the high-tech competitive environment necessitated the formation of innovative models of development in which the role of the main source of long-term growth play their scientific achievements and technological applications. Ukraine traditionally considered a country with significant scientific potential, recognized by the world scientific schools developed system of training. [1, p. 59]. However, very limited funding and existing unfavorable tax conditions led to a decline in the prestige of scientific work, rapid aging and destruction of material and technical base of science, a sharp drop in the number of scientific personnel outflow of promising scientists and scientific schools and destruction [2].

References

1. Strategy of economic and social development of Ukraine (2004-2015) "European Integration" / [aut. col.: Hal'chyns'kyi AS, Heyets VM et al.] / Nat. Inst strategist. Research, Institute of Economics. Forecasting of NAS of Ukraine, Ming-of Economy and Europe. Integra. Ukraine. – K: IVTS State Statistics Committee of Ukraine, 2004. – 416 p.
2. Recommendations hearings in the VerkhovnaRada of Ukraine on Science and Education on the theme "On the state funding and legislative support scientific and technical activities" (13 March 2013).

Tverdokhlib Ihor,

Ph.D. Vinnitsa National Agrarian University, Ukraine

RESEARCH AS A FUNDAMENTAL COMPONENT OF HIGH SCHOOL EDUCATIONAL PROCESS

Any strong country cannot do without fundamental science and must spend money on it, although priceless information in basic science will be available to all other countries.

The approach to fundamental science during crisis conditions should be regulated taking into account financial opportunities and priorities. Ukrainian fundamental science since Soviet times is aimed at understanding the truth, on the production of new knowledge as such without any thought of their future use. Also, education traditionally focuses on theoretical fundamental knowledge covering everything. In modern publications on this issue it is noted that the need for time and crisis has shifted priorities in science in the applied direction [1].

Today, increasingly, applied problems are posed, and theorists are looking for their solution. And theorists choose research topics in accordance with the applied

order. While carrying out researches in each innovation cycle, important search applications are of great importance. Increasingly, scientific discoveries are made as a result of applied research. Applied science is closer to practice, and with an innovative approach, it is mandatory to create applied samples, as well as the results of research and marketing and implementation activities. Only those researchers and teams that have a broad applied platform achieve true success. According to the statement of the Nobel laureate, academician Z. Alferov importance of the applied direction is expressed in the fact that until the industry is working, everything else is trifles [2].

Applied orientation of today's scientific activity is manifested in the revision of the attitude of society to different categories of scientific personnel. So, if in the previous stages of development the key role in the intellectual life of the society was played by the so-called scientist engaged in fundamental science, in the previous two or three decades the prerogative passed to researchers who generated new knowledge, but they could do it in any field: as in Fundamental, and in applied spheres. Recently, these two groups are actively pushed back by the community of experts, that is, specialists in certain issues, who, knowing their subject, may not even generate new knowledge themselves.

The experts come from practical recommendations and final verdicts on controversial issues. In fact, experts now accumulate the term "scientist", and by virtue of their competence they can be researchers, whereas not every scientist and researcher can act as an expert. At the same time, scientific research is characterized by the unity of theory, ideology and technology, which involves the construction of a research team of three groups of people: theorists, ideologists and technologists.

To solve the problems of activating innovation in science, strengthening the influence of the scientific and technical sphere on the real sector of the economy, there is a need for scientific and pedagogical personnel capable of promoting the results of scientific research and development on the market of science-intensive products.

At the same time, the role of university science increases, the task of which is not only to develop a scientific idea, but also to ensure its implementation in the field of practical activity.

The university scientific and pedagogical workers and students involved in the field of science should be able to evaluate intellectual property, determine the value of inventions, forecast technological development in a given field, search for and establish business ties with partners, master foreign languages and have many other practical skills. At the same time, the personnel development of science and higher education institutions is impossible without the improvement of the legislative base that provides for raising the status, social guarantees and increasing the level of income of scientific and pedagogical workers.

References

1. Balatsky E.V. Applied fundamentality. Theoretical bubbles in the market of scientific research. / – M.: Nezavisimaya Gazeta, 22.10.2008.

2. Volkov V.L. Innovative approach in scientific research. / – M.: Academy of Natural History "Fundamental Research", № 9, 2008.

Шаламай Марина Олександрівна,
*к. мед.наук, доцент Вінницького національного медичного університету
ім.М.І.Пирогова*

ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ СТУДЕНТАМИ З ДИСЦИПЛІНИ «МЕДИЧНА ГЕНЕТИКА»

Сучасний розвиток суспільства вимагає виконання міжнародних правових норм згідно Закону України «Про вищу освіту» та подальшого вдосконалення системи підготовки майбутніх фахівців – медиків. Вивчення спадкових захворювань людини на даний час є наймолодшою галуззю генетики і тому підвищення кваліфікаційного теоретичного та практичного рівня знань з питань медичної генетики залишається актуальним. Розширення у студентів знань з питань цитогенетики, хромосомних захворювань, яких на сьогодні описано більше тисячі нозологічних форм, допоможуть їм у майбутньому вирішувати важливі соціальні та медичні проблеми у дітей. Сучасна вища медична освіта покликана забезпечувати формування майбутнього лікаря здатного на особистий та професійний саморозвиток і готового працювати творчо в лікувальних закладах різних рівнів. Тому, вираз Конфуція «Що чую - забуваю, що бачу – пам'ятаю, що роблю – розумію » залишається актуальним. Традиційна форма навчання, де викладач – носій знань, односторонній потік інформації, повинна бути доповнена сучасними професійними (інтерактивними) термінами, які в своїй основі мають обмін, зворотній зв'язок, використовують різноманітні форми взаємодії. В освітньому процесі, інформаційно-комунікаційні технології, це один важливий напрямок освітніх інновацій, який включає віртуальний лабораторний практикум, клінічні ситуаційні задачі, мультимедійні засоби візуалізації лекцій та практичних занять. Студенти 5 курсу поєднують отримані знання сучасних генетичних технологій, особливостей генетичної інформації сім'ї з лікарським мистецтвом при вивченні спадкових хвороб на кафедрі педіатрії №2. Це зумовлює необхідність узагальнення вітчизняного та зарубіжного досвіду функціонування системи медичної освіти з питань генетики, визначення нових підходів до її організації.

Формами отримання медичних знань з питань медичної генетики є лекції, практичні заняття, що забезпечують набуття студентами 5 курсу практичних умінь і навичок щодо предмету і дозволяють відносити спадкові захворювання до диференційно – діагностичних критеріїв при уточненні складного діагнозу. Формою підсумкового контролю є диференційний залік, до якого допускаються студенти, які відпрацювали усі практичні заняття, лекції і оволоділи практичними навичками, що передбачені курсом медичної генетики.

Самостійна позааудиторна робота студента надає можливість більш ретельній підготовці до практичних занять з медичної генетики використовуючи сучасні технології : інтернет – сайтів, електронних джерел інформації. Важливим при оцінюванні знань студента є вміння працювати біля ліжка хворої дитини з визначенням основних клінічних синдромів генетичного захворювання та аналізом результатів генетичних лабораторних досліджень. Усі напрямки роботи студентів повинні бути спрямовані на своєчасне визначення спадкових, вроджених захворювань на основі медико – генетичного консультування. Таким чином, застосування сучасних методів викладання медичної генетики студентам 5 курсу дозволяють підвищити рівень їх професійної підготовки до майбутньої лікувальної роботи.

Shestakevych Tetyana,
assistant of the information systems and networks department,
"Lviv Polytechnic" National University, Ukraine

MODELLING THE IT-SUPPORT OF INCLUSIVE EDUCATION

Current understanding of education as a personality oriented educational process requires adaptation of the educational impacts to the individual psychological characteristics and capabilities of each student, creating favorable conditions for the development of one's abilities and opportunities, which is of particular importance to the education of persons with special needs. Developing and implementing a comprehensive modern information and technological support of all phases of inclusive education that takes into account national specifics of this process, promotes fuller and better access to education and social integration for people with special needs.

Researchers of the "Lviv Polytechnic" National University conducted a study, which resulted in development of mathematical methods and software means to improve IT support and maintenance of education of persons with special needs. The features of education of persons with special needs were analyzed to specify that the process of inclusive education is a complex, multistep, iterative process that takes into account a large number of specific parameters and assumptions, and generally consists of four gradual stages: identification of special needs; forming personal learning goals; formation personalized educational trajectory; analysis of the realized educational trajectory.

The developed mathematical model of inclusive education takes into account national specifics of education of persons with special needs in the conditions of inclusion, and provides systematic involvement of the experts of psychological, medical and pedagogical consultations into the process of inclusive education. The researchers developed the model of information technology support of inclusive education, based on a mathematical model of the process. Such model provides comprehensive application of information technology at every stage of inclusive education, which allowed to form requirements for IT support of such education.

To establish the format of education of persons with special needs, a method, based on analysis of inclusive education data collection, was developed. This method is based on the intellectual and multivariate data analysis, and works with the results of person's psychophysical diagnosing in psychological, medical and educational institution.

Within the research process, it was developed an architecture of software system of information technology support of inclusive education. The developed architecture meets the requirements for software to support of such process and covers all stages of inclusive education. To improve the information and technology support the particular phases of inclusive education, taking into account national specific of such process, it was developed a text analysis algorithm to work with corps of texts of inclusive education. This algorithm takes into account the text, audio and video documents, produced by the person on each stage of the education process, that allows you to explore the psychological characteristics of inclusive students. Such peculiarities are taken into account when establishing education format for person with special needs, as well as to design personalized educational trajectory.

References

1. Pasichnyk V. The model of data analysis of the psychophysiological survey results / Pasichnyk V., Shestakevych T. // *Advances in Intelligent Systems and Computing*. – During : Springer International Publisher, 2016. – Vol. 512. – P. 271-281.
2. Pasichnyk V. The application of multivariate data analysis technology to support inclusive education / Pasichnyk V., Shestakevych T. // *Computer science and information technologies : Proceedings of the Xth International scientific and technical conference «CSIT 2015», 14-17 September 2015, Lviv, Ukraine*. – Lviv: Lviv Polytechnic Publishing House, 2015. – P. 88-90.

Шкондіна Олена Феліксівна

*доцент кафедри інфекційних хвороб з курсом епідеміології Вінницького
Національного медичного університету ім. М.І. Пирогова*

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕБІГУ ХГС ПРИ РІЗНИХ ГЕНОТИПАХ ВІРУСУ

Вірус гепатиту С (HCV) генетично неоднорідний, існує багато різних генотипів та підтипів вірусу. Ідентифікація генотипів HCV має велике значення не тільки для розшифровки епідеміологічних зв'язків, але й в клінічній практиці, оскільки вважається, що різноманітністю генотипів можна пояснити відповідні відмінності в клінічному перебігу ГС, а також відсутність позитивної відповіді на лікування.

Ми дослідили поширеність різних генотипів HCV серед хворих на ХГС, їх зв'язок з віком, статтю, шляхами інфікування та особливостями перебігу хвороби. Для цього було обстежено 150 хворих на ХГС (90 ч. і 60 ж.), які були

жителями Вінницької області і перебували під наглядом в ДКК МГЦ в 2002-2006 р.р. У 91 пацієнта (60,7%) виявлений 1 генотип HCV, у 9 (6,0%) – 2, у 45 (30,0%) – 3. У 5 хворих (3,3%) було виявлено одночасно два генотипи HCV – 1 та 3. Серед обстежених переважали чоловіки – 90 (60%): при 1 генотипі їх було 51 (56%), при 2 – 5 (55,5%), при 3 – 31 (68,9%) та 1+3 – 3 (60%). Найбільша кількість хворих була зареєстрована у віковій групі 20-29 років – 58 (38,7%) при всіх генотипах HCV.

Серед можливих шляхів передачі інфекції найбільший відсоток становлять наявність в анамнезі у хворих трансфузій – 44 (29,3%), парентеральних маніпуляцій – 32 (21,3%), оперативних втручань – 23 (15,3%), донорство – 24 (16%), профризик – 14 (9,3%), сексконтакти – 1 (0,7%). В/в вживання наркотиків визнали 10 пацієнтів (6,7%), переважно з 3 генотипом HCV – 8 (17,8%). При вивченні взаємозв'язку між тривалістю захворювання та генотипом вірусу було встановлено, що найбільша кількість хворих мала тривалість захворювання протягом року до виявлення – 42 (28%), особливо у хворих з 1 та 3 генотипами – 27 (29,7%) та 12 (26,7%) відповідно. Тривалість захворювання більше 15 років найчастіше виявлялась у хворих з 1 генотипом – у 18 хворих (19,8%), а тривалість 5-10 років – частіше серед хворих з 3 генотипом – у 17 (37,8%).

Серед особливостей клінічного перебігу ХГС в залежності від генотипу HCV було встановлено, що астеновегетативний синдром зустрічався у 120 хворих (80%), з них при 1 генотипі – 70 (77%) та при 3 – 38 (84,4%). Диспептичний синдром – у 41 (27,3%), у хворих з 1 та 3 генотипами – 25 (27,5%) та 11 (24,4%) відповідно. Інші симптоми зустрічались рідко. Відчуття важкості у правому підребр'ї було у 75 (50%), такий же розподіл був і при різних генотипах HCV – 45 (49,5%) при 1 генотипі та 26 (57,8%) при 3 генотипі. Гепатомегалія визначалась у 109 пацієнтів (72,7%), що склало 65 (71,4%) та 35 (77,8%) при 1 та 3 генотипах відповідно. Спленомегалія була відповідно у 29 (19,3%), з них хворі з 1 генотипом склали 17 (18,7%) та з 3 – 10 (22,2%). У 70 пацієнтів (46,7%) відмічалось підвищення рівню білірубіну: серед хворих з 1 генотипом HCV – у 42 (46,2%) та з 3 – у 16 (35,6%). Майже у всіх хворих спостерігалась підвищена активність АЛТ та АСТ – 121 (80,7%) при чому у більшій частини з них підвищення було мінімальним (0,71-1,5 ммоль/год/л по АЛТ) – 63 (52%); помірне (1,51-3,0 ммоль/год/л) – 50 (41,3%); значне (3,1 та вище ммоль/год/л) – 8 (6,7%). Така ж тенденція зберігалась і при 1 та 3 генотипах: при 1 - у 68 (74,7%), при чому у більшості з них рівень підвищення був мінімальним – 43 (63,2%), і тільки в 1 (1,5%) – значним; при 3 – відповідно у 40 (88,9%), з них у 22 (55%) рівень підвищення був помірним, а значний і мінімальний зустрічались майже однаково: 4 (27,5%) та 7 (17,5%) відповідно.

Висновки: 1) серед хворих на ХГС у Вінницькій області переважають пацієнти з 1 генотипом HCV (60,7%); 2) найбільша кількість хворих була зареєстрована у віковій групі 20-29 років (38,7%), зі зростанням віку частота виявлення 1 генотипу зростає, а 3 - зменшується - $p < 0,05$; 3) основними шляхами передачі інфекції для всіх генотипів були трансфузії, оперативні втручання та парентеральні маніпуляції; 4) в/в застосування наркотиків

зустрічалось частіше при 3 генотипі (17,8%) і посідало достовірно значне місце на відміну від 1 генотипу - $p < 0,01$; 5) провідними синдромами при ХГС всіх генотипів були астеновегетативний (80%) та диспептичний (27,3%); 6) частіше підвищений рівень АЛТ та АСТ спостерігався у хворих з 3 генотипом вірусу (88,9%).